

Kayseri Namazgah, genel görünüş.

ESERİN ADI : TAVLUSUN NAMAZGAH

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Tavlusun köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda ancak kullanılmamaktadır.

Tarihi : Bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Eğimli bir arazinin güney yönünden çekilen bir duvarla sınırlandırılıp doldurulmasıyla elde edilen düz alana yerleştirilmiştir. Ayrıca Namazgah olarak ayrılan, doğu-batı doğrultusundaki dikdörtgen bölümün etrafı duvarla sınırlandırılmıştır. Namazgah alanının güney doğu köşesine köşk minare yerleştirilmiştir.

Namazgahın minber-minaresi; yerden kareye yakın ölçülerde bir kaideye sahiptir. Kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Minare dört adet sütun üzerinde inşa edilmiştir.

Sütun kaideleri kare şeklindedir. Sütun başlığı oldukça sadedir. Yekpare taş olan sütunlarda in başlık bölümleri üzerine kemer, onun üzerine de dışarı doğru çıkıntı yapan içi kubbeli çatı

oturtulmuştur. Altıgen bir peteğe sahiptir. Minare altıgen piramidal bir külahı sahiptir. Konik olarak yükselen külahın üst kısmı eksiktir.

Süslemesi : Eserde basit silmelerin dışında süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik: Köşk minarenin tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme: Namazgahın tarihi hakkında bilgi ve belge bulunmamaktadır. Camilerin yetersiz kaldığı zamanlarda ve cenaze namazlarının kılınması için, köy nüfusunun kalabalık olduğu dönemlerde yapıldığı ve kullanıldığı ifade edilmektedir.

Tavlusun Namazgahı, genel görünüş.

Tavlusun Namazgahı, minber minareden görünüş.

ESERİN ADI : HOCA HASAN MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri Merkez, Kocasinan İlçesi, Hacı Saki Mahallesiindedir. (Düvenönü, Hoca Hasan Mahallesi olarak da geçmektedir.)

Bugünkü durumu : Harabe haldedir.

Tarihi : H. 589/ M. 1193

Plan ve mimari özellikleri : Büyük bir kısmı yok olmuş olan yapının orijinal durumu yapılacak olan bir sondaj çalışması neticesinde mümkün olabilecektir.

Mevcut kalıntılar dikkate alındığında; muhtemelen kuzey-güney istikametinde uzanan dikdörtgen şeklinde bir medrese olarak düşünülmektedir.

Harap vaziyette olan medrese; avluya paralel uzanan beşik tonoz örtülü, dikdörtgen bir mekan, kapısı sol yana kaçmış vaziyette yer almaktadır.

Günümüzde harap vaziyette de olsa, ayakta kalabilen medrese hücrelerinin bazıları kuzey-güney, bazıları doğu-batı istikametinde sivri beşik tonozlarla örtülü olduğu görülmektedir.

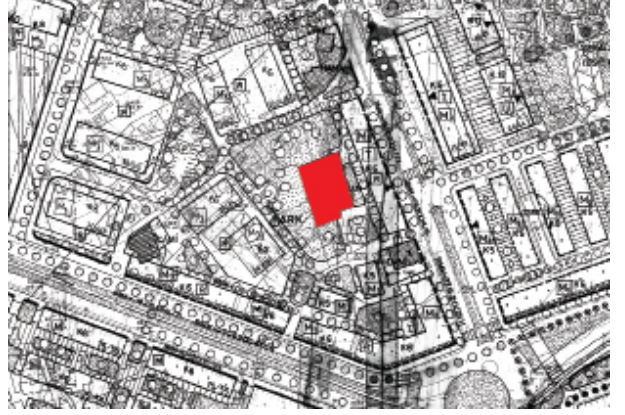
Medresenin yanında günümüze gelemeyen bir türbesinin olduğu, medresenin yanı sıra vakfın bir cami (cami 1953 yılında yenilenmiştir) imaret ve han'a sahip olduğu belirtilmektedir. Bu gün han ve imaretin yerleri bile belli değildir.

Hoca Hasan Medresesi 1326 yılında harap bir vaziyette iken, bazı kısımları tamir edilerek tekrar işler hale getirilmiş, yeni öğrenciler yerleştirilmiştir.

Süslemesi : Mevcut kalıntılarda süs unsuru görülmemektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının duvarlarında kesme taşların yanı sıra moloz ve kaba taşlar görülmektedir.

Kitabesi : Yapının güneye bakan kapısı üzerinde olan kitabesinin müzeye nakledildiği belirtilmektedir. İki metre uzunluğundaki mermer kitabe "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, sana bu hayrı yaptırmayı isteyen mübarek kılınsın. Din ve dünyanın nuru Melik Sultan Şah'ın emriyle. Allah onun mülkünü

ebedi kılınsın. Kul, Allah'ın rahmetine muhtaç, Ebubekir'in oğlu Hasan, bu medreseyi bina eyledi. Allah onu muvaffak kılınsın ve onun günahını burada tasarrufla bulunanlar üzerine yazmasın. Allah'ın, Meleklerin ve bütün insanların laneti bu medresenin vakfını haksız yere kullananlar üzerine olsun", "Allah'ın mescidleri içinde Allah'ın isminin anılmasını zikretmekten ve onun harabiyeti içinde çalışmaktan men eden kişiden daha zalim kimdir", Bu (medrese), 589/1193 (senesinde yapılmıştır) yazılıdır.

Tarihlendirme : Kitabede adı geçen Sultan Şah, 1156-1192 yılları arasında hüküm süren Sultan II. İzzeddin Kılıçarslan'ın oğludur. Bu sultan 1162 yılında Kayseri'yi Danişmendlilerden almıştır. Sağlığında memleketi çocukları arasında paylaştırmış, Kayseri bunlardan Rükneddin Mahmud'a nasip olmuştur. İşte Rükneddin Mahmud'un veziri bu medreseyi yaptıran Hoca Hasan'dır. Her ikisi de Sivas Emiri Kutbeddin'in gazabına uğrayarak öldürülmüştür. Daha sonra vezirin cesedi medresenin avlusuna defnedilmiştir.

Kitabesine göre, H. 589/ M. 1193 tarihli ve Kayseri emiri Rükneddin Mahmud'n veziri Hoca Hasan bu medreseyi yaptırmıştır.

Yapı Kayseri'nin bilinen ilk medresesidir.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi**, (Mirat-ı Kayseriyye), Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2,

Kayseri, 1987.

Kara Mehmet Ağazade Kemaleddin, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri, 1934.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri II**, İstanbul, 1970.

Kuru, Çakmakoğlu, Alev, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997.

Hoca Hasan Medresesi kalıntılarından genel görünüş.

Hoca Hasan Medresesi, mekanlarından görünüş.

ESERİN ADI : GÜLÜK MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri merkez, Melikgazi İlçesi, Kölük Mahallesindedir.

Bugünkü durumu : Sağlam durumdadır.

Tarihi : XII. Yüzyılın ilk yarısı.

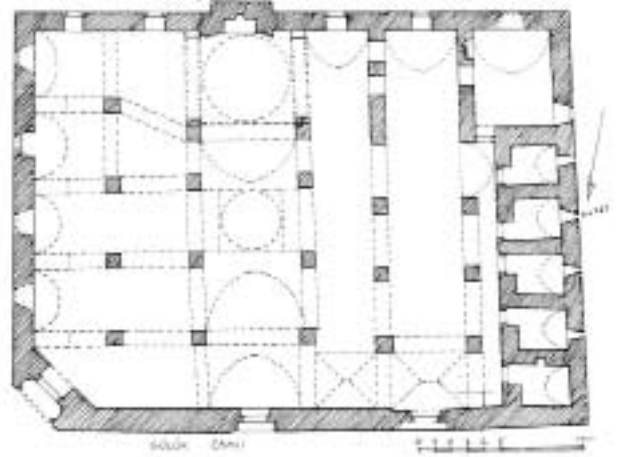
Plan ve mimari özellikleri : Düzgün olmayan dikdörtgen şeklindeki yapı, doğu bölümündeki cami ile bir bütünlük arz eder. Bu yapı hemen kuzeyinde yer alan ve Kölük Şemseddin tarafından yaptırılan hamam ile birlikte bir külliye teşkil eder.

Cami ve medresenin taç kapıları birbirinden ayrı olarak kuzey cephesinde yapılmıştır. Cami ve medresenin girişleri her ne kadar ayrı ise de içeride harim ile medresenin avlusunu birbirine bağlayan geniş bir açıklık bulunmaktadır.

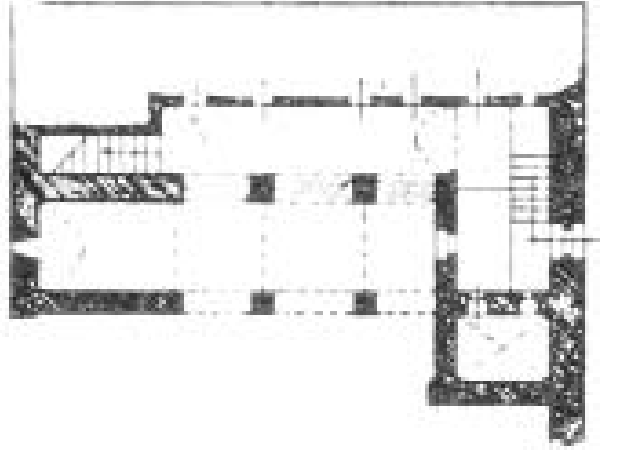
Yapının orijinal planı hakkında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Medresenin camiye sonradan eklendiği ifade edilmektedir. Güney duvarının doğu kısmındaki eğimi, duvar dışındaki yapılan hafriyatta temelde kot bakımından farklılıklar olduğu, duvarın doğu köşesine yakın kısmının temelini daha yukarıda başladığı, doğu duvarı ile kuzey duvarın cami kapısına kadar kısmının malzeme ve işçilik yönünden benzerliği ve diğer duvarların farklılıklar gösterdiği belirtilmektedir. Bütün bunlardan hareketle caminin doğu tarafına bir ilave yapıldığı düşünülmektedir. Bu ilaveye köşe kapısı ve kible duvarına paralel sahnlar dahil olmaktadır. Caminin beden duvarları orijinal olmasına karşın medresenin kuzey duvarı yenilenmiştir.

Cami hariminin batısında ve camiyle homojen olarak yapılan medrese, alan olarak harime göre daha küçük bir alanda inşa edilmiştir. Açık avlulu, iki katlı, bir eyvanlı ve iki taraftan revaklarla çevrilidir. Kuzeyde giriş bölümü, güneyde ana eyvan, batıda öğrenci hücreleri bulunmaktadır. Doğuda ise cami harimine açılan üç kemerli açıklık yer almaktadır.

Doğu tarafındaki basit profilili üç kemerle camiye açılan medreseye ayrıca kuzey duvarındaki bir taçkapıdan da girilmektedir. Yol kotundan aşağıda kalan taç kapıya üç basamakla

(Oktay Aslanapa'dan)

(Oktay Aslanapa'dan)

inilmekte, yine üç basamakla tekne tonoz örtülü medresenin giriş mekanına geçilmektedir. Üstü sıvalı olan bu bölümün sol yan duvarında pencere gibi görünen dikdörtgen şeklinde bir açıklık bulunmaktadır. Sağ yandan ise onbir basamaklı bir merdivenle medresenin üst katına çıkılmaktadır.

Bu mekan güneyde basit profilili sivri kemerlerle avluya açılmaktadır. Uzunlamasına dikdörtgen şeklindeki avluyu batıda, kare kesitli üç ayak üzerine basit profilili sivri kemerlerle

oturan bir revak sınırlamaktadır. Revaktan üstü kapalı avluya bir basamakla inilmektedir.

Avlunun güneyinde medresenin iki kat yüksekliğindeki tek eyvanı yer almaktadır. Eyvanın güney duvarında bu pencerenin altında sivri kemerli alınlık şeklinde bir nişi vardır. Eyvanın batı duvarındaki dikdörtgen pencere ile doğu duvarındaki yan yana iki kapı, demir parmaklıklarla kapatılmıştır.

Medrese eyvanının batısında büyük bir oda bulunmaktadır. Batıdaki revağa düzgün olmayan dikdörtgen şeklinde beş hücre açılmaktadır. Bu hücrelerin batıdan itibaren birincisinin kapısının üzerinde ve batı duvarında birer mazgal penceresi vardır. İkinci hücrenin mazgal penceresi örülmüştür. Üçüncü hücrenin durumu da aynıdır. Dördüncü hücrenin kapısı üzerinde pencere mevcut değildir. Beşince hücre de penceresizdir.

Medresenin ikinci katına giriş mekanının sağında yer alan merdivenle çıkılmaktadır. Giriş mekanının üst katı güneye sivri bir kemerle bakmaktadır. Batıda merdivenin açıldığı dar revak, üç ayak üstüne oturan sivri basık kemerlere sahiptir. Revağın güneyinde sekiz basamaklı bir merdivenle dama çıkılan kısma geçilmektedir. Üst katta da revaklı dikdörtgen şeklinde beş hücre bulunmaktadır. Beşik tonozla örtülü olan bu mekanlardan güneyden itibaren birincisinin tavanı ahşap kirişlemelidir. Bu mekanın kuzey duvarının kapıya yakın kısmında kaş kemerli dikdörtgen şeklinde bir niş vardır. İkinci hücre aynı şekildedir. Yalnız kuzey duvarında iki katlı basık kemerli dikdörtgen bir niş görülmektedir. Üçüncü ve dördüncü hücreler de birbirine benzemektedir. Beşinci hücre diğerlerinden daha geniş tutulmuştur.

Süslemesi : Medrese birimlerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Kölük cami ve medresesinde farklı onarım yıllarına ait farklı malzemeler dikkati çekmektedir. Dış duvarlarında kesme taş kullanılmışsa da yer yer eğrilikler ve kaba bir işçilik kendini göstermektedir. Batı duvarında yer alan pencerelerin etrafındaki moloz taşlar hemen bütün cephelerde dikkati çeken gelişigüzel yerleştirilmiş kesme taşlar ve moloz taşlar arasında kendini gösteren kalın

harçlar özensiz bir işçiliğin göstergesidir.

İç kısmında duvarlar kemer üzengileri hizasına kadar sıvalı ve badanalıdır. Bunların altında genelde yeni kesme taş kullanılmışsa da medrese eyvanının duvarları moloz taştan meydana gelmiştir.

Kitabesi : Kitabelerin en eskisi kuzey-doğu taç kapısının üzerinde yer almaktadır. Dikdörtgen şeklindeki taş kitabe Selçuklu sülüsü ile üç satır halinde kabartma yazı şeklindedir. Kitabede “bu binayı Keyhüsrev’in oğlu, dünya ve dinin şerefi, fetihler sahibi, mü’minlerin emirinin ortağı, büyük sultan Keykavus’un hakimiyeti zamanında Allah’ın en zayıf kulu, iffetli kadın, Yağıbasanoğlu Mahmud’un kızı Atsız Elti Hatun (1210-11) yılında onartmıştır” yazılıdır.

Caminin kuzey kapısının üzerinde sivri kemerli bir niş içerisinde iri rozetin üstünde taş üzerine kabartma olarak üç satır halinde yazılı dikdörtgen şeklinde bir kitabe bulunmaktadır. 1325 Rumi tarihini taşıyan ve bir tamiri gösteren kitabede; “Esirgeyen, bağışlayan Allah’ın adıyla, Allah’ın mescitlerini ancak Allah’a ve ahiret gününe inananlar ve namazını kılanlar imar ederler. Sene 1325” yazılıdır.

Tarihlendirme : Kitabelerden; yapının 1210-11 yılında tamir edildiği, H. 735/ M. 1335 yılında Vakfiyesine göre Kölük Şemseddin tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır. Yapıda onarımın boyutları ve hangi elemanların onarıldığı konusunda kesin bir şeyler söylemek mümkün olamamaktadır. Örtü sistemi, kemerleri, duvarların büyük bir kısmının tahrip olduğu düşünülmektedir. Kayseri’deki benzer örnekler ve kitabelerden çıkarılan sonuca göre yapının XII. Yüz yıl ilk yarısında yapıldığı söylenebilir.

Kaynakça :

Erol Yurdakul, “Kayseri Kölük Camii ve Medresesinde Yapılan Hafriyat ve Araştırma Sonuçları İle İlgili Yeni Görüşler”, **Rölöve ve Restorasyon Dergisi**, Sayı: 1/1, Ankara, 1974.

Erol Yurdakul, **Kayseri-Kölük Camii ve Medresesi**, Ankara 1996.

Hüseyin Rahmi Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, İzmir, 1982.

Halit Erkileklioglu, **Kayseri Tarihi**, Kayseri, 1993.

Ömür Bakırer, **13. 14. Yüz yıl Anadolu Türk Mihrabları**, Ankara, 1976.

Şerare Yetkin, **Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi**, İstanbul, 1972.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren : Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Alev Çakmakoğlu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Cilt : I, Ankara, 1969.

Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Doğan Kuban, **Anadolu Türk Mimarisinin Kaynak ve Sorunları**, İstanbul, 1968.

Yasemin Demircan, **Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları**, Kayseri, 1992.

K. Otto Dorn, **Türkische Keramik**, Ankara, 1957.

Türkmen, Kerim, Selçuklu Döneminde Kayseri'nin İmar Faaliyetlerine Katkıda Bulunan Hanımlar, **II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)**, (Haz. A. Aktan-A. Öztürk) Kayseri, 1998.

Çayırdağ, M., **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri, 2001.

Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Devrine Ait Bazı Kitabe ve Mezar Taşları", **Tarih Dergisi**, S: XXXIV, İstanbul, 1984.

Gülük Cami ve Medresesi, genel görünüş.

Gülük Cami ve Medresesi, revalıkları.

Gülük Cami ve Medresesi, revalıkları.

Güllük Medresesi, üst kata çıkış merdivenleri.

Güllük Medresesi, üst kat revağı.

Güllük Medresesi, öğrenci odası.

ESERİN ADI : ÇİFTE MEDRESE

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Yenice Hacı İkiz (İsmail) Mahallesi'dir. Çifte Medrese bugün Mimar Sinan Parkı içindedir.

Bugünkü durumu : Çifte Medrese Tıp Tarihi Müzesi olarak kullanılmakta olup içerisindeki mekanlar bu amaca uygun olarak düzenlenmiştir. Bilinen restorasyon çalışmalarına bakıldığında; yapının 1889 yılında, tamir geçirdiği ve aynı tarihte iki müderris atandığını kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Yapının Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1957 yılında restorasyonuna program çerçevesinde başlandığı ve 1969 yılına kadar devam ettiği , ayrıca 1982 yılında küçük ölçekli bir restorasyon çalışması yapıldığı bilinmektedir.

Tarihi : Kitabesine göre, H. 602 / M. 1205.

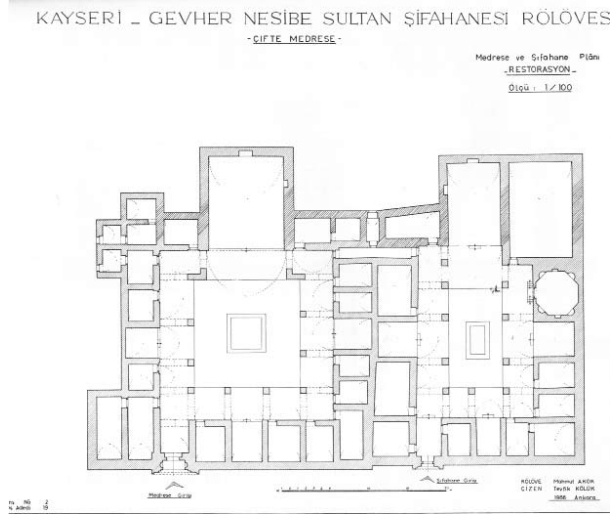
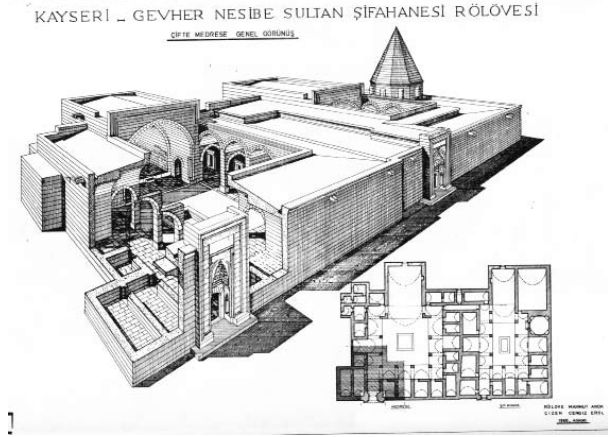
Plan ve mimari özellikleri : Çifte Medrese olarak da anılan yapı birbirine bitişik, açık avlulu iki yapıdan teşekkül eder. Medrese ve Şifahane, dikdörtgen şeklinde yan yana iki ayrı bina olarak düzenlenmiştir. Batıdaki bina bir şifahane, doğudaki tıp medresesidir. Güney cephesi üzerinde iki mekanın ayrı taçkapıları olan yapılar birbirine yapı içerisinden, kuzey yönde bulunan dar bir geçitle bağlanmaktadır.

Gerek şifahane gerekse medrese bir açık avlu etrafında tertiplenen dört eyvanlı şemaya uygun olarak inşa edilmiştir.

Şifahane, dış ölçüleri 41x32.50 m. olan dikdörtgen biçiminde bir yapıdır. Medresenin derinliği şifahaneninkine yaklaşıktır. Ancak eni daha dar olup 27.50 metredir.

Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı yapının güney cephesinin doğu köşesine yakın yerde taçkapı (medresenin giriş kapısı) yer almaktadır. Kapı açıklığından geçilince girişin iki yanında birer oda bulunmaktadır. Bu geçiş kısmından dikdörtgen şeklinde, ortası havuzlu olan avluya geçilmektedir. Avlu dört yandan revaklarla çevrilidir. Cephe ortalarında birer eyvan bulunmaktadır.

Medresenin güney tarafında ana eyvan aksından biraz doğuya kaymış vaziyette bir eyvan

(Mahmut Akok'tan)

yer almaktadır. Bu eyvanın doğusunda iki bölümlü dikdörtgen planlı mekan bulunmaktadır.

Medresenin doğu kanadının ortasında yine bir eyvan ve bu eyvanın güneyinde iki mekan vardır. Eyvanın kuzeyindeki mekan Gevher Nesibe Hatun'un kümbeti olarak değerlendirilmiştir. Kümbet; iki katlı, sekizgen planlı, piramidal külah ile örtülüdür. Sekizgen piramidal külahın hem iç hem dış örtüde kullanıldığı ilk örnek olması bakımından önemlidir.

Kuzey cephe ortasındaki ana eyvana iki ba-

samaklı merdivenle çıkılmaktadır. Ana eyvanın sağındaki dikdörtgen şeklindeki büyük mekan kışlık dershanedir.

Batı cephesinde, ortada bir eyvan ve bunun iki yanında birer hücre yer almaktadır. Bu mekanlardan kuzeydekinin bitişiğindeki eğimli dar bir koridorla medrese şifahaneye bağlanmaktadır.

Medresenin batı cephesine bitişik olarak yapılan şifahane güney cephede medreseden 0.75 m. kadar ileri taşmaktadır. Şifahanenin taçkapsı güney cephenin batı ucuna kaymış durumdadır.

Şifahane bölümü de ortada açık avlusu ve havuzu olan, dört eyvanlı, tek katlı plan düzenlemesine sahiptir.

Şifahaneye giriş mekanının doğu tarafına bitişik dikdörtgen şeklinde bir oda ve bitişiğinde, kuzeydeki ana eyvanın karşısına gelecek şekilde küçük bir eyvan yer almaktadır. Eyvanın doğusunda ise iki mekan daha bulunmaktadır.

Şifahanenin güney-doğu köşesinde bulunan dikdörtgen mekan avlunun doğu revağına açılmaktadır. Şifahanenin doğu kanadının ortasında eyvan ve bu eyvanın her iki yanında dikdörtgen şeklinde ikişer hücre bulunmaktadır. Doğru cephe ile kuzey cephenin arasında medreseye geçişi sağlayan koridor vardır.

Kuzey cephede ana eyvan ve bunun doğu yönünde, revaka açılan kapıyla girilen, birbirine bağlı iki odadan oluşan bölüm yer almaktadır. Eyvanın batı yönünde revaka açılan kapıyla geçilen, uzunlamasına dikdörtgen mekan ve bu mekana batı yönden açılan üç küçük oda bulunmaktadır.

Batı cephe ortasında eyvan yer almaktadır. Eyvanın kuzey yönünde dikdörtgen şeklinde iki mekan, güneyinde küçük bir hücre bulunmaktadır. Bu küçük mekanın güneyinde, doğu-batı doğrultusunda bir koridora geçilmektedir. Koridora güney yönden büyük bir oda açılmaktadır. Koridorun batı mihverindeki kapı açıklığı ile akıl hastanesi olarak belirtilen bölüme geçilmektedir. Kapı açıklığı ile geçilen bu bölüm; kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir koridor ve koridorun iki yanına düzenlenen dokuzar küçük hücre vardır. Hücrelerden güney batı köşede bulunandan hamam kısmına geçilmektedir.

Kısaca Medrese ve Şifahane yukarıda belirtilen mekanlardan oluşmaktadır.

Birbirinden ayrı İki bölüm halinde düşünülen yapıda, bölümlerin girişi, batı cepheye yakın yapılmıştır. İki bölümde plan olarak birbirine benzemekte, yapıları ayıran ortak duvar bulunmaktadır. İki bölüm arasında dilatasyon bulunmamaktadır. Ayrıca her iki yapının kuzeydeki koridorla birbirine bağlantısı orijinaldir. Bu hususlar dikkate alındığında bu yapıların iki bölüm halinde birlikte düşünülüp planlanarak inşa edildiklerini göstermektedir.

Gevher Nesibe Şifahanesi ve Gıyasiye Medresesi Tıp eğitiminin ve uygulamasının bir arada yapıldığı, eğitim ve araştırma hastanesi şeklinde düşünülmüş gerçekleştirildiği bir örnektir. Dört eyvanlı plan şeması iki bölümde de uygulanan, günümüze gelen Anadolu'daki tek yapı örneğidir.

Süslemesi : Medrese ve şifahanenin süslemesinin şifahanenin taç kapısında yoğunlaştığı görülmektedir. Taş üzerine alçak kabartma tekniği ile çeşitli motiflerin bezendiği kapıda; geometrik; (taç kapıyı yanlarda ve üstte çevreleyen geniş bordürde, sekiz kollu yıldızların birbirine üst üste bağlanarak ilerlediği, şifahane kavsarasında geometrik örgü şeklinde, kemer köşeliklerinde, kavsaranın ve mukarnaslı tablaların ön yüzlerindeki rozetlerde yıldız ve örgü motifleri şeklinde) Geometrik ve Bitkisel motifler bir arada, Hayvan figürleri (Kitabenin üstündeki madalyonların arasında izleri belli olan bir başka madalyonda, daha önceden varlığı bilinen birbirine sarılmış olan iki yilandan sadece birinin gövde parçası kalmıştır. Kapı nişinin sağ iç kısmında yer alan bir aslan kabartmasının II Kılıçaslan'ı temsil ettiği düşünülmektedir. Sol tarafta bugün yok olduğu farzedilen boğa kabartması yapıyı süsleyen motiflerdir.

Süsleme bakımından sade olan yapının iç kısmında bezemeler; genelde çiçek şeklinde rozetler veya istiridye kabuğu biçimli kavsaralar halinde kapılarda toplanmıştır.

Malzeme ve teknik : Medrese yapılan restorasyonlarda oldukça değişikliğe uğramıştır. Bu günkü haliyle bütünüyle kesme taştan bir yapı kompleksi halindedir. Şifahanenin beyaz mermer kitabesi dışında, yine taç kapı kavsarasının

üstünde mermer görülmektedir. Medrese ve şifahane ön yüzünde işçilik daha düzgündür, derz araları incedir. Yapının diğer duvarlarında derz aralarında yer yer harç tabakaları kalın şeritler halinde taş yüzeylerini kaplamaktadır. Medrese ve şifahane zeminini taştır. Sadece şifahane girişinin solundaki odanın zeminini günümüzde parke olarak döşenmiştir.

Kitabe ve Tarihi Kayıtları: Şifahane taşkapısı üzerinde yer alan beyaz mermerden dikdörtgen şeklindeki kitabesi; “Kılıçarslan oğlu, dinin ve dünyanın koruyucusu, büyük Sultan Keyhüsrev zamanında –zamanı daim olsun- Kılıçarslan’ın kızı, din ve dünyanın ismetti Melike Gevher Nesibe’nin –Allah sizin için onu razı kılsın- vasiyeti olarak H. 602 / M. 1205 yılında bu hastanenin inşasına ittifak etti (inşa ettirdi) olarak okunmuştur. Mevcut kitabeden Sultan II. Kılıçarslan’ın kızı Gevher Nesibe Hatun’un vasiyeti üzerine kardeşi Gıyaseddin Keyhüsrev’in ikinci saltanatı (1205-1211) zamanında yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Medrese üzerinde kitabe bulunmamaktadır

Darüşşifanın vakfiyesi ele geçmemiştir. Ancak 1500 ve 1584 yıllarında tanzim edilen Kayseri Tahrir ve Evkaf defterlerinde Darüşşifa ve Gıyasiye Medresesinin Vakıfları ve görevlileri yazılıdır.

Bu yapı için kitabesi dışında en önemli yazılı kayıt Anadolu Selçuklu devri hekimlerinden Zeki oğlu, Ebubekir Sadr-i Konevi’nin şiir ve mektuplarından meydana gelen Ravzatü-l-Kütub Hadikatü’l-Elbab isimli eseridir.

Tarihlendirme : Banisi olarak, Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in ikinci saltanatında kız kardeşi, Kılıçarslan’ın kızı Melike Gevher Nesibe’nin vasiyeti üzerine Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yaptırılmıştır.

Kaynakça:

Cantay, Gönül, **Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1992.

Terzioğlu, A., “Selçuklu Hastahaneleri ve Avrupa Kültürüne Tesirleri”, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972.

Tuncer, Orhan Cezmi, **Anadolu Kümbetleri**, C. I., Güven Matbaası, Ankara, 1986.

Ünver, A. Süheyl, “Anadolu Selçuklularında Sağlık Hizmetleri”, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972.

Akok, Mahmut, Kayseri’de Gevher Nesibe Darüşşifası ve Sahabiye Medresesi Rölöve ve Mimarisi, **Türk Arkeoloji Dergisi**, XVII/1, Ankara, 1968.

İnan, A., **Kayseri Gevher Nesibe Şifaiyesi** (H. 602-M.1206), Ankara, 1969.

Türkmen, Kerim, Selçuklu Döneminde Kayseri’nin İmar Faaliyetlerine Katkıda Bulunan Hanımlar, **II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)**, (Haz. A. Aktan-A. Öztürk) Kayseri, 1998.

Çayırdağ, M., **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri, 2001.

Yinanç, R., “Kayseri ve Sivas Darüşşifalarının Vakıfları”, **Belleten**, V., XLVIII, Sayı : 189-190, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984.

Çakmakoglu, Alev, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997.

Gürkan, K.İ. “Selçuklu Hastahaneleri”, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972.

Önköl, Hakkı, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No:93, Ankara, 1982.

Gabriel, Albert, **Monuments Turcs D’Anatolie**, I Paris, 1931.

Aslanapa, Oktay, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Sözen, Metin , **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi**, (Mirat-ı Kayseriyye), Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Çifte Medrese, genel görünüş.

Çifte Medrese, güney cephe görünüş.

Çifte Medrese, medrese taçkapısı.

Çifte Medrese, medrese şifahane taçkapısı.

Çifte Medrese, medrese şifahane taçkapısında kitabe.

Çifte Medrese, medrese giriş eyvanı.

Çifte Medrese, medrese eyvanı.

Çifte Medrese, medrese eyvanı.

Çifte Medrese, bimarhane koğuşu.

Çifte Medrese, şifahane avlusundan görünüş.

ESERİN ADI : HUNAT MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Haziran 2006

Yeri : Kayseri merkez, Surun dışında, İç Kalenin doğusundadır. Hunad külliyesinin elemanlarından biri olup, caminin kuzeyindedir.

Bugünkü durumu : Hediyeelik eşyaların satıldığı bir çarşı olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 1235 yılı civarı.

Plan ve mimari özellikleri : Hunad camisine kuzey-batıdan bitişik olarak yer almaktadır. Duvarları dıştan silindirik ve kare şeklinde payanda kulelerle desteklenen medrese, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır. Revaklı, ortasında dikdörtgen havuzu olan açık avlulu, iki eyvanlı medrese tek katlıdır.

Medresenin güney cephesinin üçte birlik kısmı caminin beden duvarlarını oluşturmaktadır. Cami beden duvarı ile arasında bir dilasyon vardır. Bu cephede kümbet yer almaktadır.

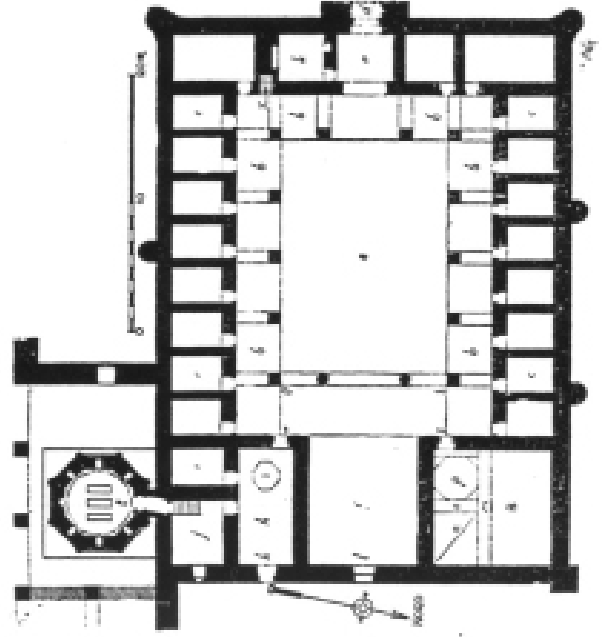
Medresenin doğu cephesi ortasında içeride ana eyvanın merkezine yerleştirilen dikdörtgen bir pencere, Cami duvarına bitişik olan bölümde pencere vardır

Medresenin en masif yüzeyi kuzey cephesidir. Cephe doğu ve batı köşelerinde bulunan birer kule ve cephe ortasında birbiriyle eşit uzaklıkta yerleştirilmiş yarım daire formu iki köşe kulesi ile hareketlendirilmiştir.

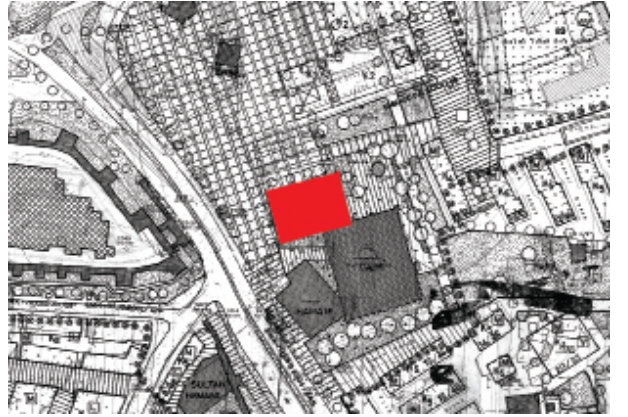
Üst örtü, düz toprak damlı iken, onarımlar sonrasında taş malzeme ile beton derzli olarak yapılmıştır. Kot seviyesinin yükselmesi ile çörtlenler alt seviyede kalmıştır.

1.15 metre kalınlığındaki kesme taş kaplamalı duvarları üstte düz bir korniş sınırlamaktadır.

Medreseye, batı cephesinin ortasında yer alan dışa taşkın abidevi bir taç kapıdan girilmektedir. Özellikle üst kısımları yenilenen kapıyı yanlarda gövdeleri harap vaziyette, bezemeli sütunceler sınırlamaktadır. Düz bir şeritten sonra, yer yer kesintiye uğrasa da kademeli olarak biri dar diğeri geniş iki bordür yer almaktadır. Bu bordürleri öncekileri gibi tezyin edilmiş iç bükey bir üçüncü bordür takib etmektedir. Kapının yedi sıra mukarnaslı kavsarası vardır. Taç

(Albert Gabriel'den)

kapının kademeli olarak birbirini takib eden yüzeyleri bezemeli iki teğet kemeri dışta kalan izlerden anlaşıldığına göre alta kadar bordür halinde uzamaktaydı. İçteki kemer ise kapı nişinin yanlarındaki alt kısımları adeta yok olmuş sütuncelere oturmaktadır. Kemer köşeliklerinde izleri kalmış olan birer rozet yer almaktadır. Kavsaray ve kapı nişinin yan yüzlerini dolaşan bir bordürden sonra geçmeli taşlardan meydana gelen basık kemer alt kısımda bezenmiştir. Bu bezemeler Hunad Camisinin batı taç kapısında olduğu gibi zencirek motifli kabartmalara sahip olan tablalara oturmaktadır.

Kapı nişinin yan yüzlerinde üstte tezyin edilmiş dikdörtgen şeklinde birer pano yer almaktadır. Bu panolardan soldaki yok olmuştur. Yine sağdaki daha sağlam durumda bir kaval silme ile sınırlandırılan mihrabiye'nin kavsarası

ve nişi üç dilimlidir. Mihrabiyelerin oturduğu sekilerin iç yüzeyinde başlayan örgülü bordür, ön yüzü aşarak, kapının yanlarında devam etmektedir.

Giriş eyvanının iki yanında bitişik vaziyette kare odalar bulunmaktadır. Giriş mekanının sağında yer alan bir kapıyla ilk mekana geçilmektedir. Güney duvarında dikdörtgen bir nişe sahip olan bu mekanın avluya bakan kapısı sonradan açılmıştır. Yine aynı mekanın yanındaki sivri kemerli bir başka kapıdan onaltı basamaklı merdivenle dama çıkılmaktadır. Burasının da yanında dikdörtgen şeklinde diğerine göre geniş bir mekan vardır.

Giriş mekanının sol yanında yer alan mekanlar merdiven hariç diğerleri gibi düzenlenmiştir.

Medresenin yan kanatlarında dikdörtgen şeklinde sekizer olmak üzere toplam onaltı hücre bulunmaktadır. Hücrelerin girişleri genellikle revağa açılan cephenin doğu köşesinde yer alır. Hücrelerin içerisinde değişik konum ve ölçülerde nişler yer almaktadır.

Avlu revakında tonozları taşıyan kemerler üç yönde ayaklara, doğudaki izlerden anlaşıldığına göre iki sütun üzerine oturmaktaydı.

Medresenin doğu kanadında, ortada ana eyvan, kuzeyinde üzeri kubbe ve sivri tonoz gibi değişik örtü elemanlarından oluşan kare bir oda, güneyinde ise birbiri içine geçmiş üç oda bulunmaktadır. Ana eyvanın üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Doğru duvarının ortasında mukarnas kavsaralı bir niş yer almaktadır.

Eyvanın güneyindeki odalara teğet bir kemer içerisine yerleştirilen, basık kemerli kapıdan girilmektedir. Kapıdan girilen ilk bölümün üzeri kuzey-güney yönünde uzanan bir kemerle ikiye bölünmüştür. İkiye bölünen bu dikdörtgen alanın doğudaki kısmı sivri tonozla, batıdaki, girişten sonraki bölümün üzeri sekizgen bir ışıklığı bulunan çapraz tonozla örtülmüştür. Odanın batı duvarına bitişik olarak yapılan basamaklarla medrese binasının dışında bulunan türbeye girilmektedir.

Süslemesi : Taş üzerine sathi oyma tekniğinde süslemeler oluşturulmuştur. Yapıda süsleme taş kapıda yoğunlaşmaktadır. Burada geometrik (çokgen ve baklavalardan meydana getirdiği

geometrik ağ, örgülü düğümlü kufi yazı karakterli bezeme, ince şeritlerin meydana getirdiği girift ağ içerisinde çokgen ve sekizgenler, beş kollu yıldızların meydana getirdiği geometrik geçmeler, on kollu yıldızlardan gelişen süsleme, kaval silmeler), Bitkisel (kıvrık dallarla birbirine bağlanarak ilerleyen palmetler, sütun başlıklarında yaprak motifleri), Geometrik ve Bitkisel süsleme bir arada (dikdörtgen panolarda yatay ve dikey çubuklar arasında palmet motifleri şeklinde), Figürlü süsleme (taş çörlenlerden bazıları yüzü aslan başı şeklinde biçimlendirilmiştir,) örnekleri uygulanmıştır.

Malzeme ve teknik : Özenli bir kesme taş işçiliği görülmektedir. Moloz taş dolgulu duvarlar kesme taş kaplamalıdır. Aynı durum örtü sistemi için de geçerlidir.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Medresenin yapılış tarihi belli değildir. Ancak güney duvarının bir kısmının cami beden duvarı olarak kullanılması, 1237 tarihli camiden önce yapıldığını göstermektedir. Yapım malzemelerine ve tekniğine bakıldığında aralarında fazla zaman farklılığı olmadığı anlaşılmaktadır. Camiden kısa bir zaman önce 1235 yılı civarı yapılmış olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça :

Semra Ögel, **Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı**, Ankara, 1966.

Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Ankara, 1988.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Haluk Karamağaralı, “Kayseri’deki Hunad Camiinin Restitüsyonu ve Hunad Manzumesinin Kronolojisi Hakkında Bazı Mülâhazalar”, **A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Ankara, 1976

Mahmut Akok “Kayseri’de Hunad Mimari Külliyesinin Rölövesi”, **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 16/1, 1967, Ankara, 1968.

Suut Kemal Yetkin, **İslam Mimarisi**, Ankara, 1965.

Kara Mehmet Ağazade Kemaleddin, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri, 1934.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri II**, İstanbul, 1970.

Abdullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Ankara, 1969.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi**, (Mirat-ı Kayseriyye), Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Oktay Aslanapa; **Türk Sanatı**, İstanbul, 1973.

Hunat Hatun Medresesi, giriş (batı) cephesi.

Hunat Hatun Medresesi, güney cephedeki duvar kuleleri.

Hunat Hatun Medresesi, taçkapı.

Hunat Hatun Medresesi, giriş eyvanı.

Hunat Hatun Medresesi, avlu revağı.

Hunat Hatun Medresesi, avlu revağı.

Hunat Hatun Medresesi, ana eyvan.

Hunat Hatun Medresesi, ana eyvan içindeki niş.

ESERİN ADI : AVGUNLU MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Haziran 2006

Yeri : Kayseri ili, Kocasinan ilçesi, Gevher Nesibe (Yalman) Mahallesi, Şifaiye ve Gıyasiye medreselerinin güney batısında yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Kitabevi olarak kullanılmaktadır.

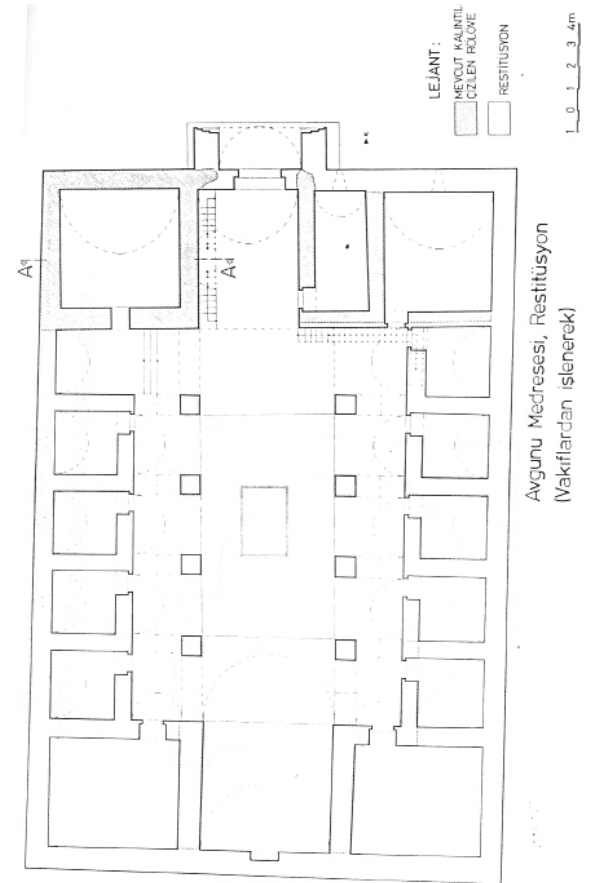
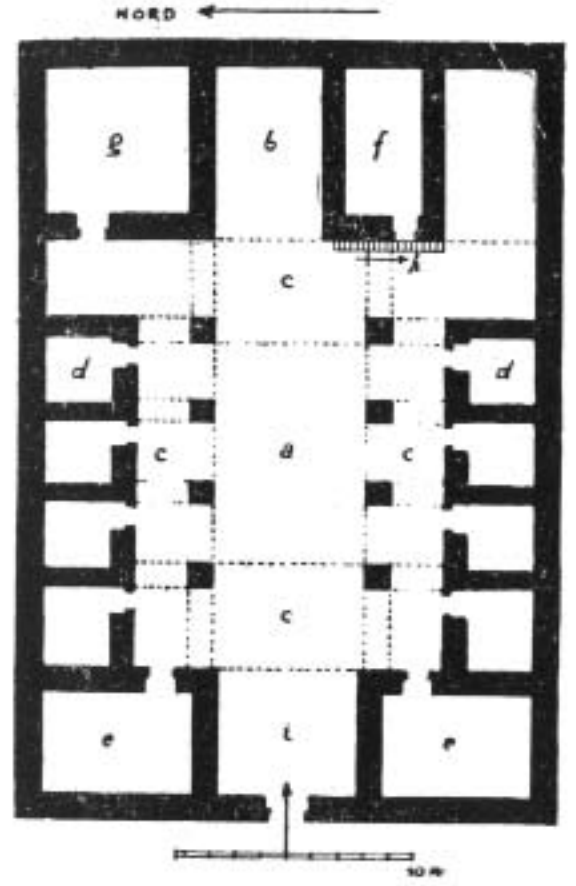
Tarihi : 13. yüzyıl ikinci çeyreği.

Plan ve mimari özellikleri : Vakıflar Genel Müdürlüğünce restore edilen medrese; Tek katlı, iki eyvanlı, revaklı avlulu, asimetrik bir plan arz eden, klasik Selçuklu özellikleri taşıyan bir yapıdır. Zaman içerisinde yapı kot seviyesinin altında kalmıştır. Merdivenlerle Medrese avlusuna inilerek girilmektedir. Medresenin etrafı duvarla çevrilmiştir. Dikdörtgen şeklindeki yapının kuzey cephesi hariç diğer cephelerinde mazgal pencereler dışında mimari unsur olmayan düz duvarlıdır.

Yapıya giriş kuzey cephesinin ortasında yer alan, duvar yüzeyinden taşan, beşik tonozla örtülü taç kapıyla gerçekleşmektedir. Taç kapının yan duvarlarında basit silmeler bulunmaktadır. Kuzey cephenin batısındaki bölüme yerleştirilen türbe iki katlı olup her iki katın girişleri ayrı yönlerde düzenlenmiştir. Eserin üst kat girişi medresenin giriş eyvanına açılmaktadır. Alt kat girişi güney yöndedir. Türbe medresenin damı üzerinde sekizgen gövde halinde yükselmekte ve pramidal bir külahla nihayetlenmektedir.

Kümbetin güneyinde avlunun batısında bulunan beşik tonozlu eyvan avluya kadar uzanmaktadır. Bu eyvanın karşısında olması gereken diğer eyvan ise restorasyon sırasında önu kapatılarak oda şekline dönüştürülmüştür. Böylece Anadolu Selçuklu mimarisinde görülmeyen simetriden uzak bir plan oluşturulmuştur.

Açık avlu giriş bölümü hariç üç yönden revaklarla çevrilidir. Yan kanatlarda dört kare ayak ile duvarlar arasına atılan beş kemerli bir revak sistemi vardır. Ana eyvan önünde ise iki ayakla, yanlarda öğrenci hücre duvarları arasında uzanan ve ortadaki kemer açıklığı ana eyvan açıklığı ile aynı olan, üç kemerli bir re-

(Albert Gabriel'den)

vak vardır. Revaklar avluya doğru yönelen beşik tonozlarla örtülüdür. Revakları taşıyan kare ayaklar, sivri kemerlerle öğrenci hücrelerinin duvarlarına bağlanmıştır. Avlunun batı kanadında aynı ölçülerde dört, doğu kanadında ise beş öğrenci hücresi vardır.

Avlunun güney kanadında bulunan ana eyvan bütün mekana hakim bir görünüm sergiler. Buranın üzeri, beşik tonozla örtülü olup, avlu zemininden bir basamak yukarıdadır. Eyvanın iki yanında girişleri revaktan olan aynı ölçülerde dikdörtgen planlı beşik tonozla örtülü iki oda bulunmaktadır. Avlunun ortasında yapılan araştırmalarda havuz izine rastlanmamıştır. Giriş eyvanının doğusunda bulunan konsol şeklindeki basamaklar çatıya çıkışı sağlamaktadır.

Süslemesi : Yapıda kümbet kapısını çerçeveleyen bordürlerde kabartma olarak yer alan geometrik geçmelerin dışında herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır.

Malzeme ve teknik : Yapının duvarları moloz taş dolgulu, kesme taş kaplamalıdır. Görüldüğü kadarıyla düzgün bir taş işçiliğine sahip olan yapıda başka bir malzemeye rastlanılmamıştır.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Medresenin yapım tarihi ve banisi belli değildir. Medrese içerisindeki kümbetin de kime ait olduğu ve yapım tarihi bilinmemektedir.

Şifaiye ve Gıyasiye medreselerinin güney batısında yer alan Avgunlu Medresesinin kitabesi yoktur, ancak 13.yy'da Selçuklu döneminde yapıldığı bilinmektedir. Çifte medrese ile arasında bir bağlantı olduğu bu sebeple de yaklaşık aynı tarihlerde inşa edilmiş olabileceği belirtilmektedir.

Medresenin yapım tekniği ve kümbetin üst örtüde sekizgen olarak belirmesi gibi hususları dikkate alınırsa çifte medrese ile benzerlik taşıdığı görülecektir. Ayrıca medresenin adının nereden geldiği açıkça belli değildir. Avgun veya abgın kelimeleri, Kayseri çevresinde su kaynağı veya kale anlamında kullanılmaktadır. Avgunu kelimesi; su arkı, kanalı manasında da kullanılmaktadır. Bunun yanında yapının ismiyle argın- argıncık adı arasında ilişki kuran araştırmacılar da bulunmaktadır.

Plan gelişimi, mimari elemanlarının özellikleri dikkate alınarak Kayseri'de bulunan örnekleri karşılaştırıldığında 1220-1230 yılları arasında yapılmış olmalıdır.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Cilt: I, Ankara, 1969.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri I, Selçuklu Dönemi**, Ankara, 1986.

Alev, Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1997.

Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

M. Abicel, "Kayseri Merkez Avgunlu Medresesi", **III. Vakıf haftası**, (4-9. Aralık.1990), Ankara, 1991.

Ara Altun, "Avgunlu Medresesi", **TDVİA**, Cilt : IV., s.

Hakkı, Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul, 1971.

Avgunlu Medrese, kuzey cephe.

Avgunlu Medrese, kuzey ve doğu cepheler.

Avgunlu Medrese giriş eyvanı.

Avgunlu Medrese, ana eyvan.

Avgunlu Medrese, avlu revaıkları.

ESERİN ADI : SERACEDDİN (KÜÇÜK HUNAD) MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Haziran 2006

Yeri : Kayseri İl merkezinin doğusunda, Hunad camisinin güney-doğusunda, surların dışındadır.

Bugünkü durumu: Kitabevi olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H. 636 / M. 1238-39

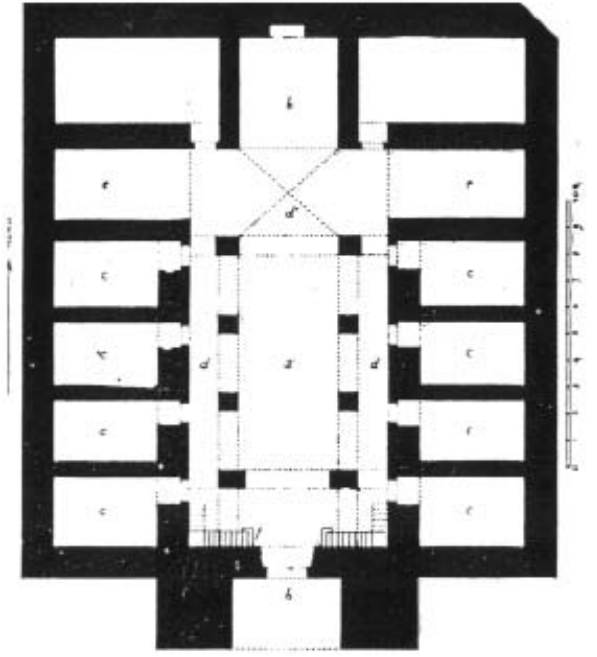
Plan ve mimari özellikleri : Halk tarafından Küçük Hunad olarak isimlendirilen medrese, kuzey-güney yönünde yerleştirilmiş, tek katlı, revaklı, açık avlulu, üç eyvanlı simetrik bir planda yapılmıştır. Yapı, yol seviyesinin altında kalmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1974 yılında yapılan restorasyon sırasında adeta yenilenen medresenin doğu cephesi sağır tutulmuştur. Cephenin güney-doğu ve kuzey-doğu cepheleri pahlanmıştır. Batı cephe ile benzerlik gösteren doğu cephesinde iki çörtenden sonra dört adet mazgal pencere hücrelere açılmaktadır. Bu pencerelerin bir taş dizisi üstünde iki mazgal pencere daha bulunmaktadır. Pencereler dışta dar ve uzunlamasına dikdörtgen şeklinde ve içeriye genişleyerek açılmaktadır. Bu duvarlar üstte dendanlara sahiptir. Batı cephenin kuzey-batı köşesine yakın bir bölümde, alttan taş konsollarla desteklenen küçük bir çıkma yapılmıştır.

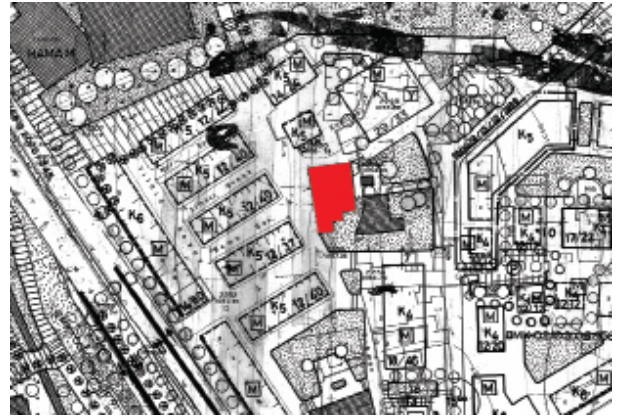
Kuzey cephede, doğu ve batı cepheler gibi sade ve masif yapılmıştır. Bu cephede de duvar üzerinde iki çörtten yer almaktadır.

Medresenin güney cephesinin ortasında bulunan taç kapı çıkıntısı eyvan şeklinde dışa açılmaktadır. Taç kapı çıkıntısı sivri bir tonozla örtülmüştür. Medreseye güney cephedeki basık kemerli kapıdan girilir. Basık kemer doğrudan sövelere oturmaktadır. Kemerin üzerinde dikdörtgen bir kitabe bulunmaktadır. Girişten sonra kapının iki yanında karşılıklı olarak yerleştirilmiş onbir basamaklı merdivenle çatıya çıkılan iki merdiven bulunmaktadır.

Etrafı dört yönden revaklarla çevrili olan dikdörtgen formlu açık avlunun üzeri flexig-

(Albert Gabriel'den)

lass bir malzeme ile kapatılmıştır. Revak düzeni; avlunun uzun kanatlarında dört ayak ile bunların arasında bulunan üçer sivri kemer, dar kanatlarda ise tek sivri kemerlerden oluşmaktadır. Doğu ve batı revaklarının arkasında dörder medrese hücresi dikdörtgen mekanlar halindedir. Basık kemerli kapı açıklıkları ile girilen hücreler; yaklaşık ölçülerde, üzerleri doğu-batı yönünde sivri beşik tonozla örtülü, girişleri kuzey köşelere yerleştirilmiştir. Kapılar dikdörtgen şeklinde taş söveli ve lentolu hücre kapıları son şeklini restorasyonlarda almıştır.

Medresenin kuzeyinde girişle aynı aksta ana eyvan, ana eyvanın yanındaki odalara bitişik yan eyvanlar bulunmaktadır. Yan eyvanlar öğrenci odaları ile aynı genişliktedir. Ana eyvanın iki yanında üzerleri doğu-batı yönünde uzanan sivri beşik tonozla örtülü, girişleri ana eyvana

bitişik duvarlara yakın köşelerinde olan birer oda bulunmaktadır.

Süslemesi: Yapıda süs unsuru bulunmamaktadır. Çağdaş medreselerle karşılaştırıldığında abidevi taç kapı, süsleme elamanın olmaması farklı bir özellik olarak görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Medrese günümüze kadar birçok onarım görmüştür. Dendanlar, çörtenler, pencerelerin bir çoğu, duvarların büyük bir kısmı son restorasyon sırasında yenilenmiştir. Tamamıyla kesme taş işçiliğine sahiptir. Medresenin eyvan ve revak kemerleri kesme taştan profilli çift merkezli sivri kemerler olarak düzenlenmiştir.

Kitabesi : Medrese giriş kapısı üzerinde bulunan, kareye yakın dikdörtgen şeklindeki kitabe, kabartma olarak dört satır alinde yazı bulunmaktadır. Kitabenin Türkçesi; “Bu medreseyi Keykubad oğlu, büyük sultan, din ve dünyanın kurtarıcısı, Kasım emir’il Mü’minin Gıyaseddin Keyhüsrev devrinde 636/1238-39 da Allah’ın yardımına muhtaç zayıf kul Seraceddin Lala Bedir/Bedri yaptırdı” şeklindedir.

Tarihlendirme : Kitabeden medresenin, II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Kayseri

emiri olan Seraceddin Bedr tarafından H. 636 yılında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca medresenin açık avlulu, üç eyvanlı, simetrik plana sahip olması, üç eyvanın avlunun kuzeyinde toplanması XIII. Yüz yılın başlarında yapılan medreselerde görülen bir özelliktir.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D’Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Alev, Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1997.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri II**, İstanbul, 1970.

Abdullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Ankara, 1969.

Halit Erkiletlioğlu, **Kayseri Tarihi**, Kayseri, 1993.

Seraceddin Medresesi'nin genel görünüşü.

Seraceddin Medresesi, güney ve batı cepheler.

Seraceddin Medresesi, kitabe.

Seraceddin Medresesi, ana eyvan.

Seraceddin Medresesi, avlu revağı.

ESERİN ADI : HACI KILIÇ MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Haziran 2006

Yeri : Şehir merkezinin kuzeyinde, Kale surlarının dışında, İstasyon Caddesi üzerindedir.

Bugünkü durumu : İbadete açıktır.

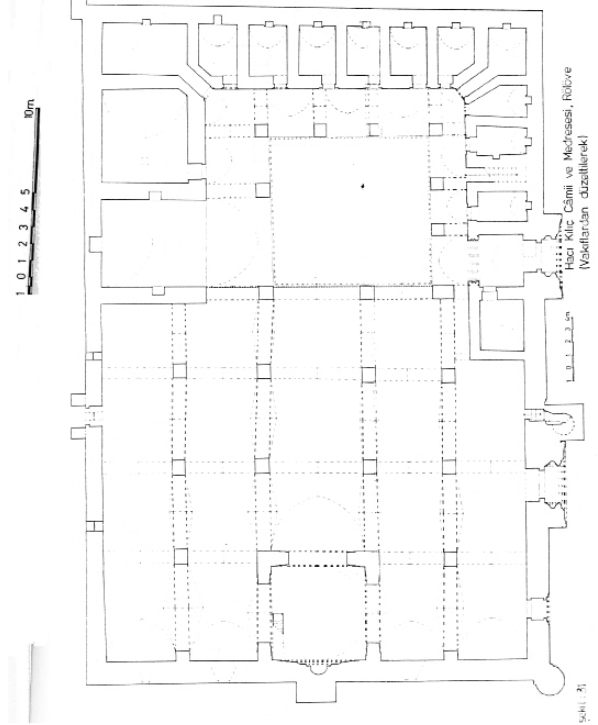
Tarihi: H. 691/ M. 1249

Plan ve mimari özellikleri : Dikdörtgen şeklindeki yapının güneyinde cami, kuzeyinde revaklı avlulu medrese yer almaktadır. Cami ile medresenin girişleri her ne kadar ayrı ise de içeride harim ile medresenin avlusunu birbirine bağlayan geniş bir açıklık bulunmaktadır. Beden duvarından dışa doğru yaklaşık 2.60 m. çıkıntı yapan taç kapı medrese ile caminin ortak duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Kuzey cephesi dört adet mazgal pencere dışında masif görünüşlüdür.

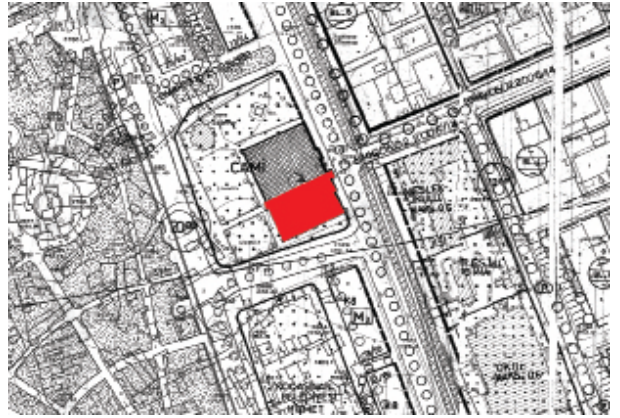
Hacı Kılıç Cami ve Medresesi, H.954/ M. 1547 yılında yeniden inşa edilmiş ve yakın geçmişte Vakıflar Genel müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

Cami ile aynı revaklı avluyu paylaşan medresenin de girişi doğudandır. Cami taç kapısına göre küçük ölçeklidir. Beden duvarlarından yüksek tutulmuştur. Dikdörtgen biçimli taç kapının yüzeyi bordürlere ayrılmış, köşelerde ise profilli sütuncelere yer verilmiştir. Kapıyı çevreleyen bordürlere dışta örgülü yazı karakterli bir bezeme yer almaktadır. Bu bordürü mukarnaslı bir diğeri takip etmektedir. Kapının geniş bordüründe düğümlü örgülü geçmeli geometrik süsleme yer alır. Kapının içe eğimli bordüründe cami kapısının kemerinde görülen geometrik süsleme bulunur.

Kemer köşeliklerinde harap vaziyette birer kabara yer almaktadır. Taç kapı kemerlerinde geometrik geçmeler işlenmiştir. Kapı nişinin yanlarındaki sütuncelerin gövdelerinde geometrik bir ağ vardır. Mukarnaslı kavsara birbirini üzerine binen yüzeysel iki teğet kemer içine alınmıştır. Kemer üzerindeki mermer üzerine yazılmış iki satırlık kitabe bulunmaktadır. Mukarnaslı kavsaranın örttüğü açıklığın yan yüzlerine karşılıklı olarak yerleştirilmiş, üzeri beş sıra mukarnas kavsaralı, yarım altıgen for-

(Alev Çakmakoglu-Kuru'dan)

munda köşeli iki mihrabiye nişi bulunmaktadır. Mihrabiye'nin üzerinde beyaz mermer Tevbe suresinden ayet yazılmıştır. Taç kapının, giriş kapısı basık kemerlidir.

Kapı açıklığı ile geçilen medresenin sivri tonozla örtülü giriş eyvanı camiye bitişik olarak medrese avlusunun güney doğu köşesinde yer almaktadır. Giriş mekanına güneydeki türbe, bir kapı ile açılmaktadır.

Medresenin dikdörtgen planlı bir avlusu bulunmaktadır. Avluya son zamanlarda şadırvan yapılmıştır. Avlu, camiye bitişik bölümü hariç üç yönden kare ayaklara oturan sivri kemerlerin oluşturduğu revaklarla çevrilmiştir. Revakların üzeri, avluya doğru yönelen tonozlarla örtülüdür. Avludan revağa bir basamakla çıkılmaktadır.

Giriş eyvanının kuzeyinde birbirini takip eden iki hücre bulunmaktadır. Hücrelerin arasında ise sivri kemerli açıklıktan geçilerek dama çıkışı sağlayan merdiven yer almaktadır. Kuzey doğu köşede girişi köşeden verilen bir oda bulunmaktadır.

Avlunun kuzey kanadında batıdaki köşe odası dahil yedi hücre bulunmaktadır. Ana eyvanın bitişiğindeki hücre hepsinden büyük olarak planlanmıştır.

Girişin hemen karşısında camekanla kapatılmış sivri beşik tonoz örtülü eyvan yer almaktadır. Eyvanın üç duvarına da dikdörtgen formlu birer niş konulmuştur. Eyvanın hemen kuzeyinde bir mekan daha yer almaktadır.

Medrese hücrelerinin hiç birisinin penceresi yoktur, ocak yerleri bulunmaktadır. Onarımlar sırasında bacalar kaldırılmıştır.

Süslemesi : Medrese taç kapısında; geometrik süslemeler, (örgülü geometrik sütunlar, düğümlü örgülü geçmeli geometrik süsleme, geometrik geçmeler, geometrik ağlar kabaralar şeklinde), Bitkisel süslemeler; (rumi motifleri, palmet motifleri, akantus yaprakları şeklinde), Geometrik ve Bitkisel Süslemeler bir arada; (yıldızların palmet şeklinde sonlandığı rozetler geometrik örgüler içerisinde rozetler, şeklinde), Yazı; (rumi kıvrık dal ve palmetlerin yer aldığı yazı kuşağı şeklinde) yer almaktadır.

Malzeme ve teknik : Cami ve medrese bölümleri büyük onarımlar geçirmiştir. Doğu cephesi diğer cephelerden farklı olarak düzgün kesme taş kaplamalıdır.

Kitabesi : Cami ve Medrese taç kapılarında kavsaraların hemen altında, taş üzerine, Tevbe suresinden “Allah’ın mescitlerini Allah’a, ahiret gününe inanan, namaz kılan, zekat veren, yalnız Allah’tan korkanlar şenlendirir ki, olur ki onlar doğru yol bulanlardan olurlar” ayet-i kerimesi yazılıdır.

Cami taç kapısındaki beyaz mermerden dikdörtgen şeklindeki kitabede; “Bu mübarek mescidin inşasını Sultan-ı Muazzam İzzü’l-dünya ve’l-din Ebulfeth Keykavus bin Keyhüsrev –Allah’ın kulu ve rahmetine muhtaç olan- Ebu el Kasım bin Ali El Tusi’ye 647 yılında emretti” yazılıdır.

Tarihlendirme : Kitabelerden her iki yapının da aynı usta (Tus’lu Ali oğlu Ebul Kasım) tarafından H. 647/ M. 1249 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

Hüseyin Rahmi Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, İzmir, 1982.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Cilt: I, Ankara, 1969.

Semra Ögel, **Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı**, Ankara, 1966.

Ömür Bakırer, **XIII. Ve XIV. Yüz Yıllarda Anadolu Türk Mihrapları**, Ankara, 1976.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D’Anatolie**, I Paris, 1931.

Gönül Öney, “Kayseri Hacı Kılıç Camii ve Medresesi”, **Belleten**, C. XXX, S.119, Ankara, 1966.

Yasemin Demircan, **Tahrir ve Evkaf Defterlerine göre Kayseri Vakıfları**, Kayseri, 1992.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Halit Erkileklioğlu, **Kayseri Tarihi**, Kayseri, 1993.

Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Mehmet, Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri, 2001.

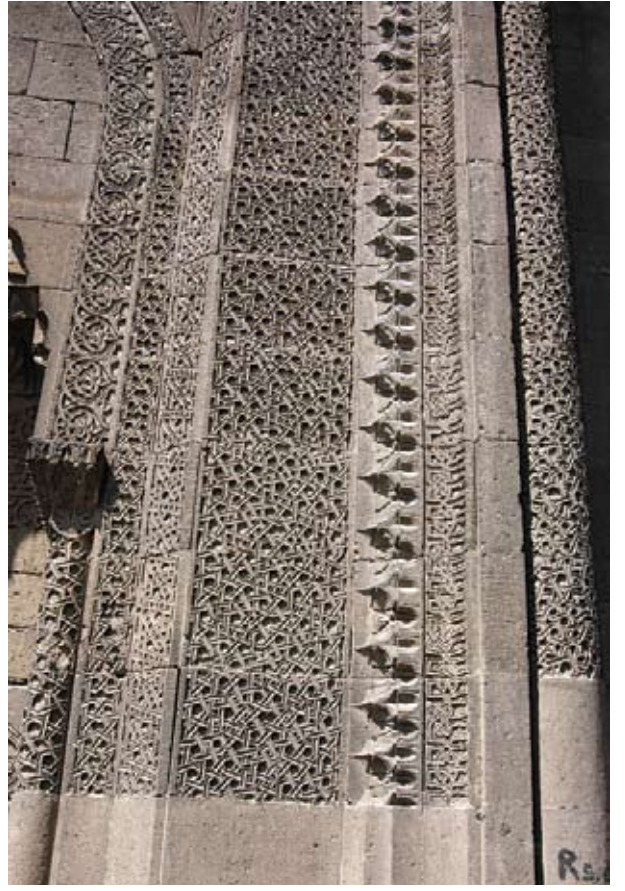
Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi**, (Mirat-ı Kayseriyye), Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Hacı Kılıç Medresesinin Camiyle birlikte doğu cephesi.

Hacı Kılıç Medresesi, taçkapı.

Hacı Kılıç Medresesi, taçkapı bordürleri.

Hacı Kılıç Medresesi, taçkapı yan nişi.

Hacı Kılıç Medresesi, taçkapı yan nişi.

Hacı Kılıç Medresesi, avlu.

Hacı Kılıç Medresesi, avlu.

Hacı Kılıç Medresesi, avlu revağı ve öğrenci odalarına giriş kapıları.

Hacı Kılıç Medresesi, avlu revağı.

Hacı Kılıç Medresesi, ana eyvan.

ESERİN ADI : SAHABİYE MEDRESESİ (SAHİP ATA MEDRESESİ)

İnceleme Tarihi : Haziran 2006

Yeri : Kayseri şehir merkezinde, Sahabiye mahallesinde, kalenin karşısında (surların dışında) meydandadır.

Bugünkü durumu : Medresenin hücreleri, farklı malzemeler satan dükkanlar olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H. 666/ M. 1267-68

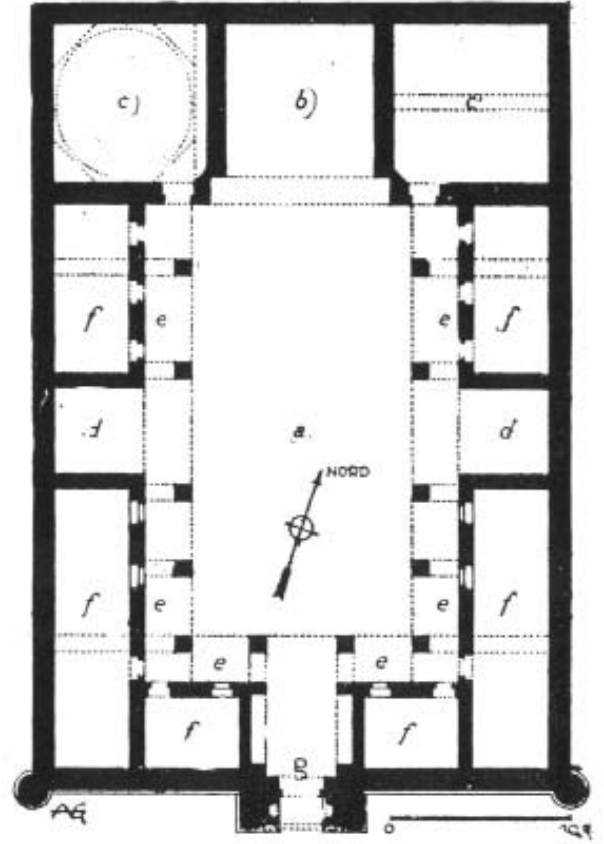
Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney doğrultusunda uzanan yapı, revaklı açık avlulu, üç eyvanlı, dikdörtgen şeklindeki medrese, karşısındaki mescit ve çeşmesi ile bir külliye teşkil etmekteydi. Mescidi yıkılmış, çeşme ise bulunduğu yerin yol olması sebebiyle medresenin sağına yerleştirilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1960'lı yıllarda esaslı bir onarım geçirmiştir.

Yapının cephelerine bakıldığında; batı cephesi, duvarı ve duvarı üstten sınırlandıran kornişli yenilenmiştir. Kapalı mekanlara açılan sekiz adet mazgal pencerenin yanı sıra üstte yer alan aslan biçimli iki çörtten cephe yüzeyini hareketlendirmektedir.

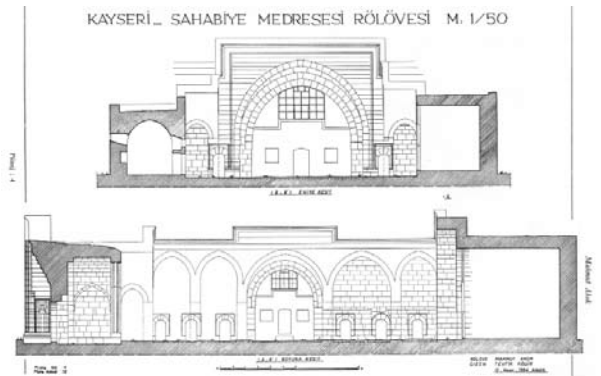
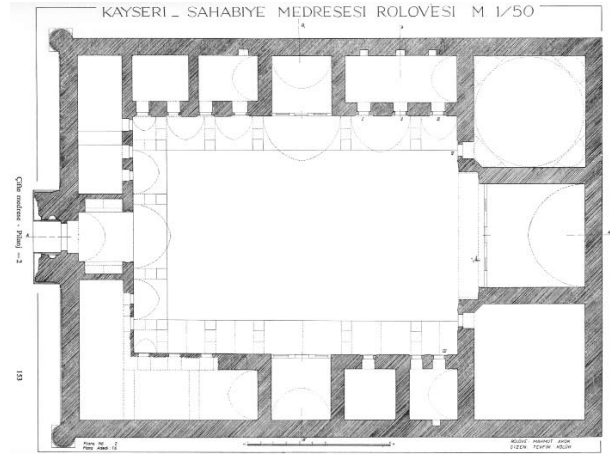
Kuzey cephesinde duvar, eyvanın yer aldığı orta kısımda daha yüksek, kubbeli mekanın arka cephesinde ise daha aşağıda tutulmuştur. Bu cephede medresenin kuzeyinde yer alan mekanlara sonradan açılan kapılar yer almaktadır.

Doğu cephesinde duvarın güney-doğu tarafına medresenin karşısında olması gereken çeşme bitişmiş durumdadır. Duvar yüksekliği kuzey cepheye göre daha alçak tutulmuştur. Bu cephede aslan başı şeklinde yenilenmiş iki çörtten ve hücrelere açılan altı adet mazgal pencere yer almaktadır.

Güney cephesi, medresenin ön cephesini teşkil etmektedir. Cephenin ortasında, dikdörtgen şeklinde ileriye taşan ve cephe yüksekliğini aşan taç kapı yer almaktadır. Cephenin köşelerinde köşeleri pahlanmış kare birer kaide üzerinde yuvarlak istinad kuleleri yapıya anıt-

(Albert Gabriel'den)

(Mahmut Akok'tan)

sal bir görünüm kazandırmıştır.

Taç kapı köşelerde çapraz dilimli sütuncelerle sınırlanmaktadır. Kenardan başlayarak içe doğru birbirini takip eden beş süsleme kuşağının oluşturduğu bordür taç kapı yüzeyini süslemektedir. Kapının üst kısmında devam etmeyen bu bordürlerde rumi ve geometrik süsleme işlenmiştir. Taç kapı kemerinin köşeliklerinde yer alan kabaralar tahrip olmuş durumdadır. Aralarına gelecek şekilde üstte dikdörtgen şeklinde bir kitabe bulunmaktadır. Bir kaval silmeyle çerçevelenen taç kapının kırık kemeri bitkisel motiflerle süslüdür. Kapı açıklığı üzerinde sekiz sıra mukarnaslı kavsara bulunmaktadır. Mukarnas sırasının altında rumi süslemelerle işlenmiş bir bordür ve yazı kuşağı vardır. Kapı kemeri yanlarda, akantus başlıklı sütuncelere oturur. Sütuncelerin üzerinde cepheye bakan, küçük insan başları plastik olarak verilmiştir. Kapı açıklığının iki yanındaki mihrabiyeler bezemeli bir bordürle sınırlanmaktadır. Beş sıra mukarnaslı mihrabiye kavsaralarını geometrik bezemeli süslemenin yer aldığı sivri kemerler kuşatmaktadır. Kavsaranın ön yüzünde girift halde kabartma “ALİ” yazıları görülmektedir.

Kapı nişini köşelere yerleştirilen sütunceler sınırlamaktadır.

Taç kapıdan beşik tonozla örtülü giriş eyvanına geçilir. Güney eyvanının yan duvarlarında sivri kemerli küçük nişler vardır. Eyvanın önünde bulunan dikdörtgen planlı avlu ana eyvan bölümü hariç üç yönden revaklarla çevrilmiştir. Revaklar kanatlarda dörder kare ayağa oturan sivri kemerlerle avluya açılmaktadır. Eyvan önlerinde revaklar yanlara göre daha fazla bir açıklığa sahiptir.

Revaklardan bir basamakla inilen avlunun

ortasında dikdörtgen şeklinde bir havuz bulunmaktadır.

Giriş eyvanının sağında ve solunda eşit ölçülere sahip mekanlar bulunur. Eyvanın doğusundaki mekanlardan birinde medresenin damına çıkan merdiven yer almaktadır.

Yan eyvanlardan batıdaki kuzeyinde üç kapının açıldığı bir dikdörtgen mekan ile eyvanın güneyinde ikişer kapının açıldığı dikdörtgen şeklinde iki mekan yer almaktadır.

Doğudaki eyvanın güney tarafında dört kapı açıklığı bulunmaktadır. Eyvanın güney bölümünde dört, kuzey bölümünde üç farklı kapı odalara açılmaktadır. Revaklı avluyu çevreleyen hücreler, eyvanlara dik uzanan beşik tonozlarla örtülüdür. Bu tonozlar aralarda destek kemerlerine sahiptir. Hücrelerin kapıları yuvarlak profilli tablalara oturan basık kemerli, taş söveli, dikdörtgen şeklindedir. Çoğu yenilenmiştir.

Sivri beşik tonozla örtülü ana eyvan avlu kuzey cephesinin ortasında yer almaktadır. İki basamaklı merdivenle çıkılan eyvanın kuzey duvarı ortasına sonradan kapı açılmıştır.

Eyvanın iki yanındaki kare planlı iki odadan, batıda bulunan odanın üzeri beton kubbe ile örtülüdür. Kubbeye tromplarla geçilmektedir. Arka duvarına sonradan kapı ve pencere açılmıştır. Sağ tarafındaki oda ise ortadan bir kemerin desteklediği tonozla kapatılmıştır.

Ana eyvanın yanındaki bu iki odanın da kubbe ile örtülü olduğu eski fotoğraflarda görülmektedir.

Süslemesi : Yapının girişinin bulunduğu güney cephesi oldukça itinalı işlenmiş taç kapıya sahiptir. Taç kapı üzerinde geometrik, (zikzaklar, mukarnas, geometrik geçmeler, sepet örgüsü, oniki kollu yıldızlardan gelişen geometrik geçmeli bezemeler, kabaralar, zencerek), Bitkisel, (palmet, kıvrık dal, rumiler, akantus), Geometrik ve Bitkisel süslemelerin bir arada ve yazının süs unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Yapı tamamen kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Ancak restorasyonlar neticesinde duvar örgüleri bozulmuştur.

Taş dışında görülen farklı malzeme yalnızca

taç kapı üzerindeki beyaz mermerden kitabesidir.

Kitabesi : Medresenin taç kapısı üzerinde yer alan beyaz mermerden dikdörtgen şeklindeki kitabe üzerinde, kabartma olarak iki satır halinde yazı bulunmaktadır. Kitabede; “Bu mübarek medresenin yapılmasını Kılıç Arslanoğlu, yüce sultan, Sultanlar Sultanı, din ve dünyanın koruyucusu, fetihler sahibi Keyhüsrev (III. Keyhüsrev) zamanında -Allah mülkünü daim kıla- 666 (1276) yılı aylarında (?) Allahu Teala’nın rahmetini uman kul, Hüseyin oğlu Sahib Ali –Allah onun sonlarını iyi eyleye-emretti”, yazılıdır.

Tarihlendirme : Taç kapısı üzerinde yer alan kitabeye göre H. 666/ H.1276 yılında yapılmıştır.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Aptullah Kuran, **Anadolu Medreseleri**, Cilt: I, Ankara, 1969.

Orhan Cezmi Tuncer, **Kayseri Sahip Ata Medresesi**, Ankara, 1988

M.Mesut Koman,- Uğur Ferit, **Selçuklu Veziri Sahip Ata ve Oğullarının Hayatı ve Eserleri**, İstanbul, 1934.

Kazım Özdoğan, **Kayseri Tarihi Kültür ve Sanat Eserleri**, Kayseri, 1948.

Alev, Çakmakoglu, **Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1997.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri, I, II**, İstanbul, 1970, 1972.

Semra Ögel, **Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı**, Ankara, 1966.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D’Anatolie, I** Paris, 1931.

Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Ankara, 1988.

Yasemin Demircan (Özırmak), Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları, Kayseri **Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları**, Yayın No: 2, Kayseri, 1992.

Oktay Aslanapa; **Türk Sanatı**, İstanbul, 1973.

Sahabiye Medresesi, genel görünüş.

Sahabiye Medresesi, güney cephenin görünüşü.

Sahabiye Medresesinin doğusundaki yapı.

Sahabiye Medresesi, taçkapı.

Sahabiye Medresesi, taçkapı yan nişi.

Sahabiye Medresesi, taçkapıdan detay.

Sahabiye Medresesi, taçkapı bordüründen detay.

Sahabiye Medresesi, avlu.

Sahabiye Medresesi, avlu revağı.

ESERİN ADI : HATUNİYE MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Cami-i Kebir Mahallesiinde bulunmaktadır.

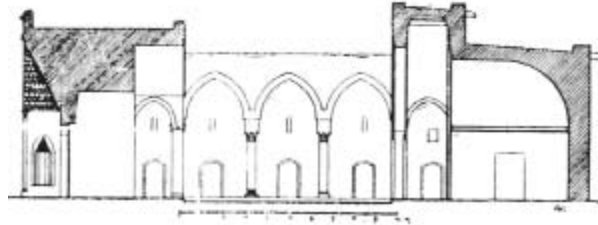
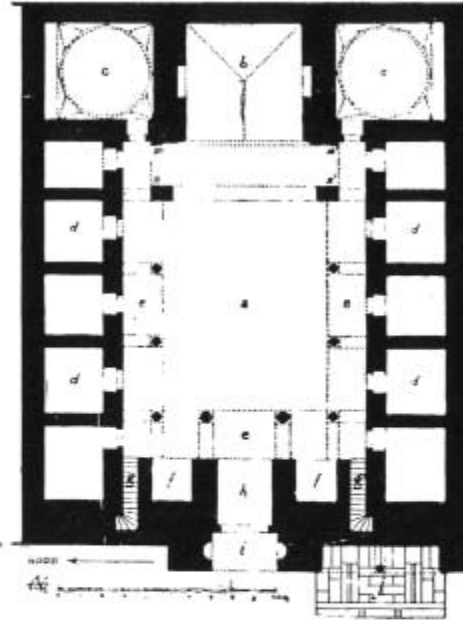
Bugünkü durumu : Genel olarak büyük bölümü sağlam olup inşaat malzemeleri deposu olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.835/M.1432 tarihlidir.

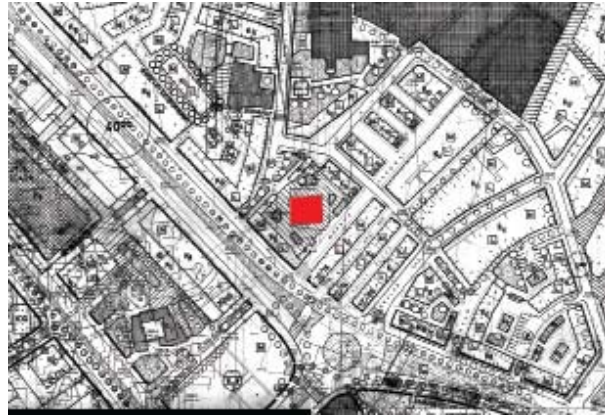
Plan ve mimari özellikleri : Medrese, tek katlı, açık avlulu ve iki eyvanlı olarak tasarlanmıştır. Eseri Dulkadir oğullarından Nasireddin Mehmet inşa ettirmiş olup mimarı belli değildir. Mülkiyeti özel şahısta olan medresenin dış cephesi ve taçkapısı 1983 yılında başlayan onarımla yenilenmiştir. Taçkapı güneybatı cephenin ortasındadır. Beden duvarından çıkıntı yapan taçkapının köşelerinde, lotus yapraklı başlıklara sahip sütunceler bulunur. Taçkapının onarımlar sırasında yapılan mukarnasları teğet kemer görünüşlü silmeyle çerçevelenmiştir. Köşelerde birer kabara yer almaktadır. Taçkapı üzerinde bulunan orijinal kitabe kırılmış, sonradan bugünkü latin harfli kitabe yerleştirilmiştir. Medrese avlusuna basık kemerli bir kapıdan geçilmektedir. Taçkapının bitişiğinde ortadan bir sütunla destekli iki kemerli bir çeşme yer almaktaydı. Bu çeşme onarımlar sırasında kaldırılmış ve yerine medreseye bitişik beton bir oda yapılmıştır.

Medresenin doğu cephesi üzerinde herhangi bir pencere bulunmuyordu. Güneydoğu köşede onarım öncesinde Selçuklu tarzında geometrik bezemeli devşirme taşlar yer alıyordu. Kuzey cephesi de sağır olup bu cephede de herhangi bir pencere yoktur. Dışarıdan bakılınca ana eyvanın yüksekliği, diğer elemanlar arasında bu cepheden ayrıca seçilebilmektedir. Batı cephede de herhangi bir açıklık yoktur.

Medresenin giriş eyvanının üzeri beşik tonozla örtülmüştür. Bu eyvanın iki yanında avluya açılan ve üzerleri sivri beşik tonozla örtülü olan birer küçük eyvan daha bulunmaktadır. Giriş eyvanının iki yanındaki simetrik merdivenle dama ulaşılmaktadır. Giriş eyvanının cephesinde dört, yanlarda ise iki sütun bir ayak bulun-

(Albert Gabriel'den)

maktadır. Revakları oluşturan sütun ve ayaklar devşirme olup İon ve Korint tarzı başlıklara sahiptirler. Avlunun yan kanatlarında beşer öğrenci odası bulunmaktadır. Odalardan girişe yakın köşelerde olanları büyük olarak yapılmıştır. Bu odaların üzerlerini örten tonozlar doğu-batı yönünde uzanırken diğer odaların üzerini örten tonozlar kuzey-güney yönde yapılmışlardır.

Ana eyvan sivri tonozla örtülmüş olup, eyvanın doğu duvarından üst örtüye doğru bir kavislenme görülür. Eyvanın iki yanında kubbeli birer oda bulunur. Odaların dikdörtgen biçimli

olması kubbeyle örtülmelerini zorlaştırmıştır. Odalar belirli kotta kareye dönüştürülerek kubbeyle örtülmüştür. Kubbelere Türk üçgenleriyle geçilmiştir.

Medresenin üst örtüsünde beden duvarlarının belli bir mesafeye kadar yükseltildiği ve parapet duvarı yapıldığı görülmektedir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla toprak tabakasıyla kaplanması geleneği burada da uygulanmıştır. Ancak son yıllarda bilinçsizce yapılan onarım çalışmaları sırasında tonozların üzeri kiremit, avlunun üzeri ise çelik konstrüksiyonlu flexiglas bir malzemeyle kapatılmıştır.

Beylikler devrinde yapılmış olmasına rağmen medrese, Selçuklu mimari geleneğini devam ettirir. Bazı yayınlarda medresenin iki katlı olduğu ileri sürülürse de tutarlı bir dayanak içermezler. Cephe düzenlemesi bakımından cephede çeşmeye yer verilmiş olması yeni bir düzenleme olarak dikkati çeker.

Süslemesi : Yapının taçkapısı yenilenmiş olduğundan orijinalinde nasıl bir süslemeye sahip olduğunu bilememekteyiz. Ancak taçkapının mukarnas bezemeli bir kavsarasının olduğu kabul edilebilir. Bunların dışında herhangi bir bezeme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Medrese düzgün kesme taş, kısmen de devşirme malzeme kullanılarak inşa edilmiştir.

Kitabesi : Bugün müze deposunda bulunan iki satır Arapça yazılı kitabenin Türkçesi şöyledir.

“Bu medrese büyük emir, hayır ve hasenat sahibi, Arap ve Acem’in sultanlar sultanı, dünyada emirler sultanı, dünya ve dinin yardımcı-

ısı, saadetli Emir Zeyniddin oğlu, Merhum Halil oğlu Mehmed- Allah iktidar günlerini daim eylesin- sevabını umarak ilim öğrenmekle uğraşacak bilgin ve öğrenciler için, büyük şevval 835 (Haziran 1432) de yaptırdı. Allah ondan lütuf ve ihsanıyla kabul buyursun.”

Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle eserin 1432 yılında inşa edilmiş olduğu ileri sürülebilir.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D’Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Kara Mehmet Ağazade Kemaleddin, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri, 1934.

Yasemin Demircan (Özırmak), Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları, Kayseri **Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 2**, Kayseri, 1992.

Hamza Gündoğdu, **Dulkadir Beyliği Mimarisini**, Ankara, 1985.

Hatuniye Medresesi, giriş cephesi.

Hatuniye Medresesi, dış cephe.

Hatuniye Medresesi, yenilenen taçkapı.

Hatuniye Medresesi, ana eyvan.

Hatuniye Medresesi, avlu ve giriş eyvanı.

Hatuniye Medresesi, avludan girişe bakış.

Hatuniye Medresesi, avlu revağı.

Hatuniye Medresesi, giriş eyvanından ana eyvana bakış.

ESERİN ADI : RAŞİT EFENDİ KÜTÜPHANESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Camikebir Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde sağlam ve asli fonksiyonuna uygun olarak kullanılmaktadır.

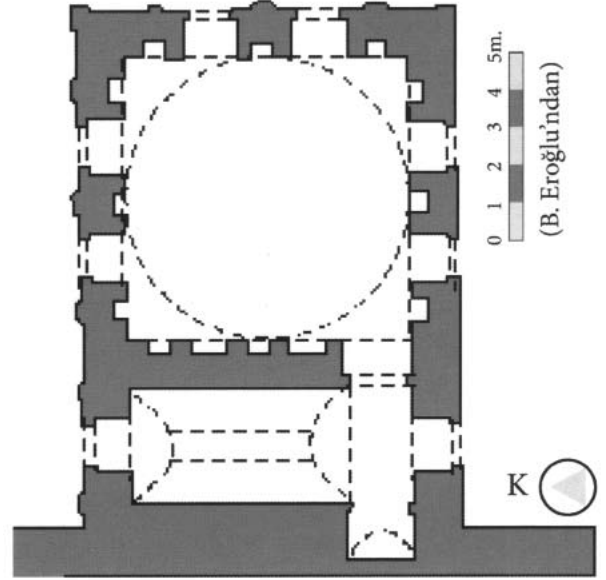
Tarihi : 1796 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı bir Dânişmentli eseri olan Kayseri Ulu Camiinin güneydoğu köşesine bitişik olarak inşa edilmiştir. Kütüphane, dikdörtgen ve kare iki mekandan oluşmaktadır. Dikdörtgen bölümün üzeri aynalı tonozla, kare mekanın üzeri ise pandantifle geçilmiş kubbeyle örtülmüştür. Doğu taraftaki kubbeyle örtülü bölüm okuma salonudur. Kütüphanenin alt pencerelerinin hizasında, pencere aralarında dolap nişleri yer almaktadır. İnşa edildiği yıllarda kütüphaneye giriş cami içinden sağlanmaktaymış. Caminin güneyindeki Mahkeme Hanı yıkılınca kütüphanenin güney cephesine şimdiki giriş kapısı açılmıştır. Kütüphanenin kurucusu Raşit Efendi, binanın inşasının tamamlanmasından sonra 925 cilt elyazması ve 18 cilt basma eser olmak üzere 943 kitabı kütüphaneye bağışlamıştır.

Süslemesi : Yapının saçak seviyesindeki silmeler ve plastırlar birer bezeme ögesi olarak kabul edilebilir. Yapının kubbe eteklerinde daha önce var olan duvar resimlerinden günümüze ulaşan örnek kalmamıştır.

Malzeme ve teknik : Eserin tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Eserin kitabesi olmamakla birlikte vakfiyesinde belirtildiği üzere H.1210/ M.1796 tarihinde Raşit Efendi tarafından inşa ettirilmiştir.

Kaynakça:

Yıldıray Özbek, **Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesindeki Kitap Kapakları**, Kayseri 2005, s.11.

Raşit Efendi Kütüphanesi, kuzey cephe.

Raşit Efendi Kütüphanesi, doğu cephe.

ESERİN ADI : TAVLUSUN RUM OKULU

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Tavlusun Mahallesi Rum Kilisesinin güneyinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Üst örtüsü tamamen yıkılmış, zemin kazılıp havuz olarak kullanılmış, harap durumdadır.

Tarihi : Eserin kiliseyle birlikte okul olarak inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plâna sahiptir. İç mekan ortadaki iki taştan yığma ayağa ve duvarlara doğu batı doğrultuda atılmış ikişer gözlü kemerle adeta güney kuzey doğrultuda iki nefli veya bölümlü olarak düzenlenmiştir. Kemerler arasında demirden gergi çubuklarının olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır. Okulun duvarlarının sıvalı olduğu görülmektedir. Yapının zemininin bir bölümü kazılıp havuz haline getirilmiştir. Üst örtünün kemer duvarları üzerine atılmış ahşap kirişler üzerine sal taşı kaplamalı olduğu kabul edilebilir. Yapının kuzey cephesinde bir pencere ve kapı açıklığı yer almaktadır. Batı cephede üç pencere açık-

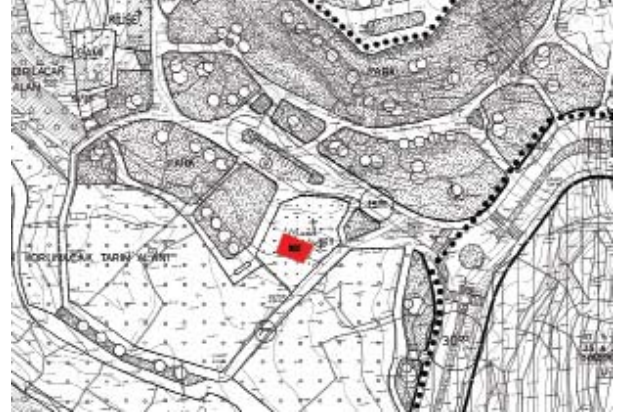
lığı dikkati çeker. Güney cephe 2, doğu cephe ise üç pencere ile boşaltılmıştır. Dıştan yekpare söve ve lentolu dikdörtgen biçimli olan bu pencereler içten yuvarlak kemerli olarak düzenlenmiştir.

Süslemesi : Yapıdan herhangi bir süsleme günümüze ulaşmamıştır.

Malzeme ve teknik : Eserin kemerlerinde, pencere lento ve sövelerinde düzgün kesme taş, duvarlarda ise kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen kiliseyle birlikte 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olmalıdır.

Tavlusun Rum Okulu, genel görünüş.

Tavlusun Rum Okulu, içerden görünüş.

Tavlusun Rum Okulu, içerden görünüş.

ESERİN ADI :KAYSERİ LİSESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Kışıkapı Mahallesiinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde sağlam ve asli fonksiyonuna uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1322/M.1904 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Doğu-batı doğrultuda köşelerden çıkıntılı dikdörtgen bir plân gösteren yapının girişi güney cephenin ortasına açılan kapıdan sağlanmaktadır. Giriş kapısı önünde dört bağımsız sütun ve duvara gömülü başlıklara atılan kemerlerle oluşturulan revağın cepheye hakim olduğu dikkati çeker. Kemerlerin kilit taşları ve sütun başlıklarında korint tarzı akantüs yapraklı bezeme gözlenir. Üstte üç pencere açıklığına sahip bu revak düzenlemesi bir üçgen alınlıkla bitirilmiştir. Bu revak düzenlemesinin simetriğinde dairesel olarak dışa çıkıntı yapmış merdiven sahanlığı gözlenir. Doğu batı doğrultuda uzanan yapının köşelerinde birer adet derslik bulunmaktadır. Derslikler arasında çeşitli yönetim birimlerinin kullandığı odalar mevcuttur. Yapı cephesine açılan pencerelerin yuvarlak kemerli olarak biçimlendirilmiş oldukları gözlenmektedir. Or-

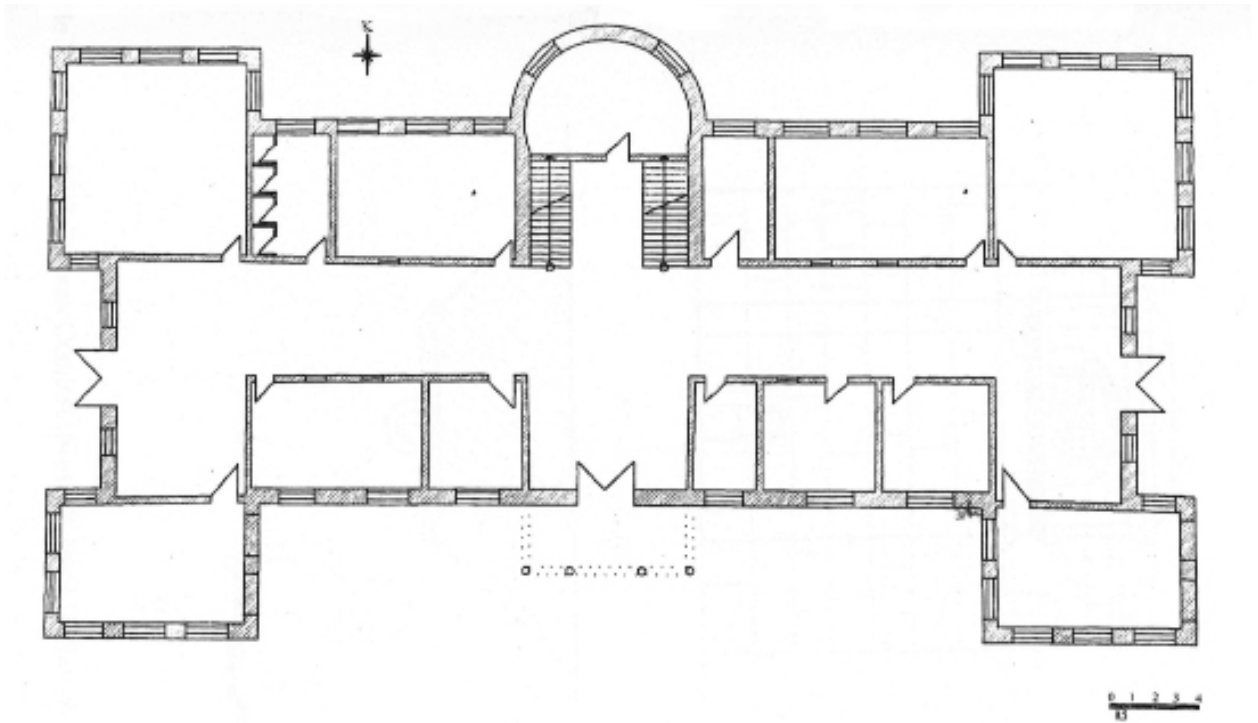
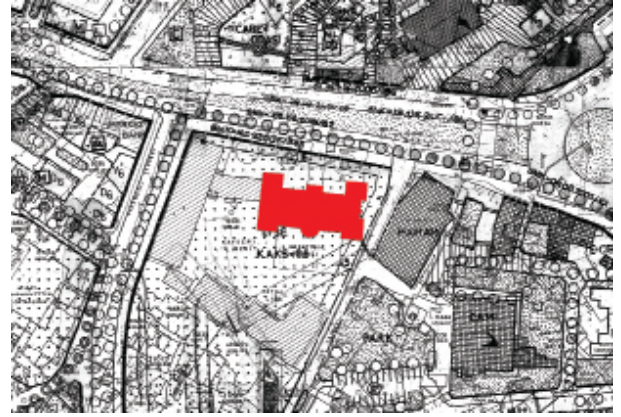
tada ise doğu batı doğrultuda uzanan koridor yer alır. Bu koridorun uçlarında da birer kapı açıklığı yer almaktadır.

Süslemesi : Güney cephede bulunan giriş kapısının yer aldığı revağın sütun başlıkları ve kemer kilit taşındaki bezemeler dışında yapıda süsleme görülmez.

Malzeme ve teknik: Eserin tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır. Revak kemerlerinde kahverengi taş tercih edilmiştir.

Kitabesi : Ahmet Remzi Dede'nin yapıyla ilgili iki kıtalık şiiri ile tespit edilen tarihinin kayıtlı olduğu kitabesi yerinden sökülüştür.

Tarihlendirme : Bu şiirin son mısrasının ebceci hesabıyla 1322'yi vermesinden dolayı eserin 1904 yılında inşa edildiği kabul edilir. Şiirde II.Abdülhamid'in adı zikredilmez ancak eserin hükümdarlığı zamanında inşa edilmiştir.

Kayseri Lisesi, giriş cephesi.

Kayseri Lisesi, arka (kuzey) cephe.

Kayseri Lisesi, giriş kapısı ve revağı.

Kayseri Lisesi, üst kata çıkış merdivenleri.

Kayseri Lisesi, üst kat.

ESERİN ADI : TAVLUSUN KÖYÜ MEKTEBİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili , Melikgazi ilçesi, Tavlusun Mahallesiinde bulunmaktadır.

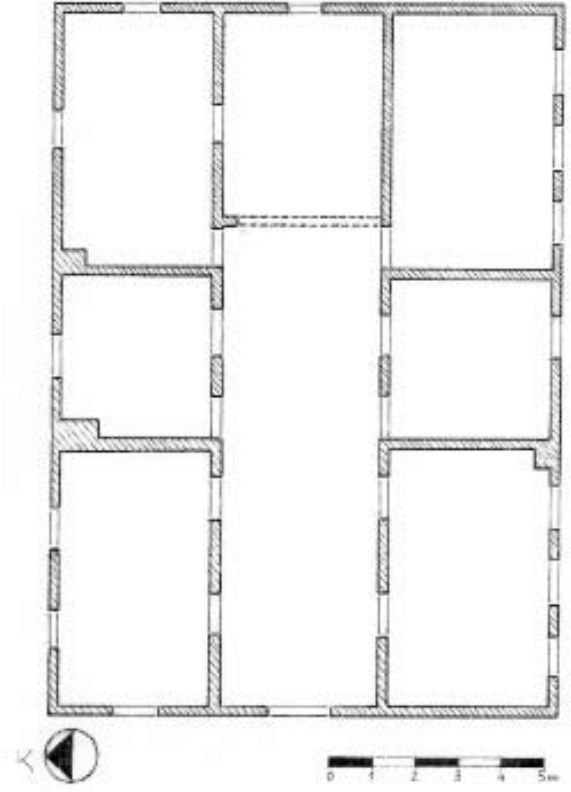
Bugünkü durumu : Sağlam durumdadır ve Tavlusun Köyü Tabiat Varlıklarını Koruma ve Sosyal Dayanışma Derneği olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 1909 yılında yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Eser, Tavlusun'da Orta Mahalle Camisinin üzerine doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir planda inşa edilmiştir. Mahalle sakinleri okulun cami üzerine inşa edilmesinin hem yörede düz yer bulma zorluğundan, hem de okul-cami birlikteliğinin sağlanması isteğinden kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Okula batı cephenin ortasına yerleştirilmiş yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmektedir. Okul genel plan itibariyle doğu-batı doğrultuda uzanan bir koridorun kuzey ve güneyine simetrik olarak yerleştirilmiş üçer sınıftan oluşmaktadır. Bu koridorun doğu ucu okul temsilleri için sahne olarak düzenlenmiştir.

Okulun Tavlusun'dan İstanbul'a çalışmaya gidenler tarafından inşa ettirildiğini belirten kaynaklar vardır.

Kuzey taraftaki sınıflardan batıda olanı ikisi kuzey, biri batı, diğeri güney duvara açılan dört pencereyle aydınlatılmaktadır. Kuzey cephede ortadaki sınıfın kuzey ve güney duvarında birer pencere açıklığı bulunmaktadır. En doğu uçtaki sınıf kuzey, güney ve doğu duvarlarına açılan pencerelerle aydınlatılmaktadır. Sahne olarak düzenlenen bölümün doğu duvarında da bir

(Yıldıray Özbek'ten)

pencere açıklığı yer almaktadır. Okulun güney cephesindeki sınıflar daha aydınlık bir düzenlemeye sahiptirler. Güney tarafta doğu ve batı uçtaki sınıflar güney cephelerine açılmış üçer, ortadaki sınıf ise bir pencereyle aydınlanmaktadır. Okuldaki tüm mekanların üst örtüşü düz ahşap tavanlı olarak yapılip kırma çatıyla kaplanmıştır. Okulun avlusunun altında da eşyaların konulduğu bir bodrum kat vardır.

Süslemesi : Eserde kayda değer süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Duvarlarda düzgün kesme taş, üst örtüde ahşap kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Köy sakinlerinin anlattıkları ve bugün yapı üzerinde günümüz rakamlarıyla yazılmış kitabeye göre yapı 1909 yılında inşa edilmiştir.

Tavlusun Köyü Mektebi, genel görünüş.

Tavlusun Köyü Mektebi, kuzey ve batı cepheler.

Tavlusun Köyü Mektebi, orta koridor ve sahne.

ESERİN ADI : AĞIRNAS İTTİHAT VE TERAKKİ MEKTEBİ

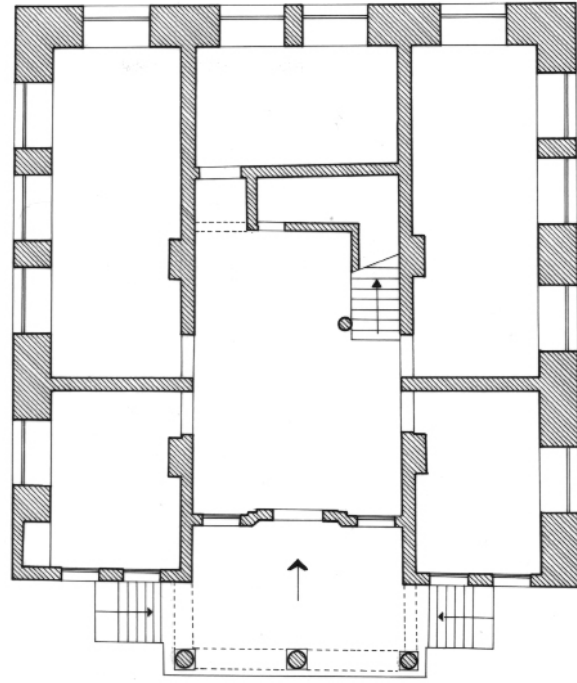
İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Ağırnas Mahallesiinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde sağlam olarak ulaşan eser bugün belediye binası olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : Eser 1909-1911 yılları arasında Ağırnaslı Mustafa tarafından yaptırılmıştır. Okulun 2. Meşrutiyet'in ilânının şerefine yaptırıldığını söyleyen kaynaklar vardır.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı iki katlı olarak inşa edilmiştir. Güney kuzey doğrultuda inşa edilen mektebin girişi batı cephededir. Giriş cephesi üç mermer sütuna atılmış yuvarlak kemerli bir revakla vurgulanmıştır. Sütunlar baklava dilimli başlıklarıyla klâsik düzendedir. Üst katta da tekrarlanan bu revağın kemerleri üst katta renkli taşların dönüşümlü örülmesiyle oluşturulmuştur. Kat ayrımı dış cephede bir kaval silmeyle vurgulanmıştır. Zemin kattaki mekanların pencereleri dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerli iken, üst kattakilerin kemerlerinde renkli taş işçiliği görülür. Zemin katta ortadaki koridorun duvarlara ve iki ahşap direğe atılan ahşap kirişlerle örtülmüş olduğu görülmektedir. Plân itibariyle ortadaki bir koridorun iki yanına düzenlenmiş toplam dört mekandan oluşur. Zemin ve birinci kat plânı simetriktr. Mekanların üst örtülerinde ve taban döşemelerinde ahşap kullanılmıştır. Üst örtü kiremitli bir kırma çatıyla kapatılmıştır.

0 1 2 3 4 5 M.

(Yıldıray Özbek'ten)

Süslemesi : Eserde süsleme adına kaydedilebilecek unsurlar revak ve pencere kemerlerindeki renkli taş işçiliği ile, beyaz mermerden sütunların baklava dilimli başlıklarıdır.

Malzeme ve teknik : Eserin tamamında düzgün kesme taş ve ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Eserin kitabesi olmamakla birlikte dönemin Kayseri valisi Muammer Bey'in çabasıyla Ağırnaslı Mustafa Bey sayesinde 1911 yılında yaptırılmış olduğu çeşitli yayınlarda belirtilmektedir.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, kuzey cephe.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, giriş (batı) cephesi.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, doğu ve güney cepheler.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, alt kat koridoru.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, üst kata çıkış merdivenleri.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, üst kat koridorunun görünüşü.

Ağırnas İttihat ve Terakki Mektebi, üst kattaki dersliklerden biri.

ESERİN ADI : GERMİR MEKTEBİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Germir (Konaklar) Mahallesiinde 428. Sokakta bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde kısmen harap durumdaki eser kullanılmamaktadır.

Tarihi : H.1329/M.1913 yılında inşa edilen eser 1983 yılında onarılmıştır.

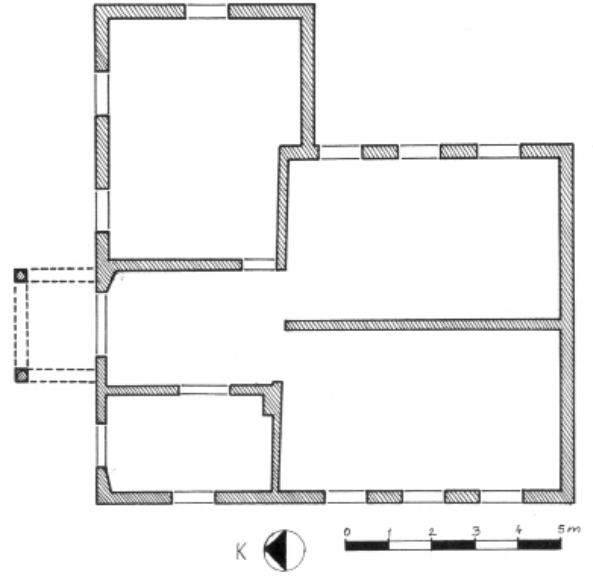
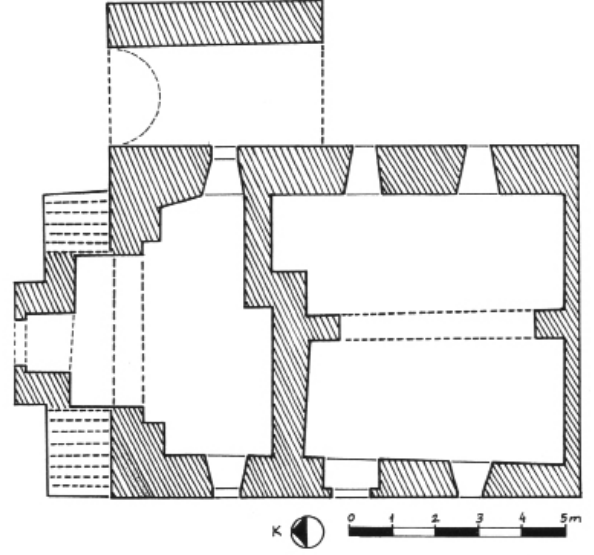
Plan ve mimari özellikleri : Yapı bir bodrum kat üzerine inşa edilmiştir. Girişi kuzey cepheden iki taraflı taş merdivenle sağlanmıştır. Merdivenler kuzeyden korkulukla sınırlandırılmış bir sahanlığa ulaşmaktadır. Sahanlık, iki sütuna atılmış yuvarlak kemerli bir revak düzenine sahip olup, revağın kuzey cephesi üzerinde sultan Reşat'ın tuğrası görülmektedir. Kuzeydeki giriş kapısının üzerinde yapının inşa kitabesi bulunmaktadır. Yapının güneyinde iki, doğusunda bir derslik yer almaktadır. Doğudaki derslik sokak üzerini kapatan tonozlu geçidin üzerine inşa edilmiştir. Bütün dersliklerin açıldığı bir hol dikkati çeker. Derslikler ikişer pencere ile aydınlatılmış olup, taban döşemesi ahşaptır. Üstü ahşap kirişler üzerine sal taş döşenmiş düz damdır.

Süslemesi : Eserde kayda değer süsleme yoktur.

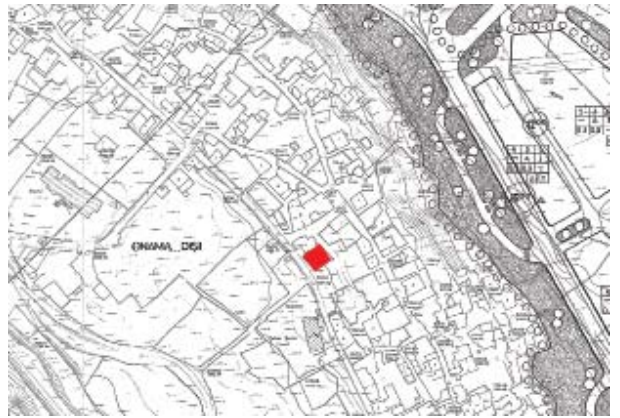
Malzeme ve teknik : Yapı düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiş, taban döşemesinde ve üst örtüsünde ahşap kullanılmıştır.

Kitabesi : İkişer mısradan dört satır halinde düzenlenen kitabe H.1329/M.1913 tarihlidir.

Tarihlendirme : Okul 1913 yılında inşa edilmiş 1983 yılında onarılmıştır.

(Yıldırım Özbek'ten)

Germir Mektebi, giriş cephesi.

Germir Mektebi, giriş revağı ve tuğralı bezeme.

Germir Mektebi, kitabe.

Germir Mektebi, dersliklerden birinin içeden görünüşü.

ESERİN ADI : GAZİPAŞA İLKOKULU

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesinde Osman Kavuncu caddesi üzerinde yer almaktadır.

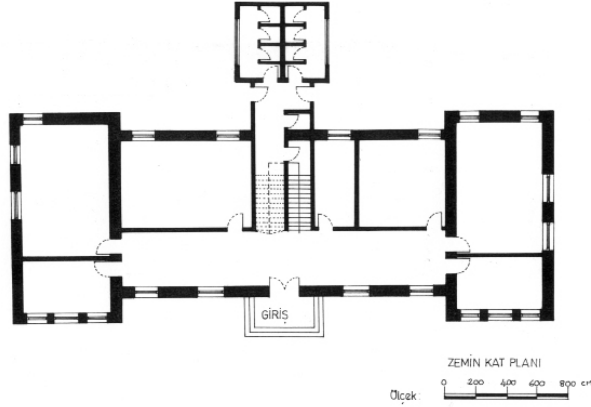
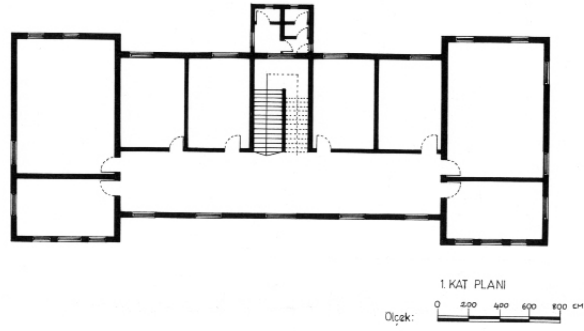
Bugünkü durumu : Sağlam durumda olup, okul olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 1914-1918 yılları arasında yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Osman Kavuncu caddesi üzerinde bulunan okul, doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir plânlı bir yapıdır. Okul, zemin kat üzerine tek katlı olarak inşa edilmiştir. A.Satoğlu, okulun inşasına 1914 yılında Vali Zekai Bey ve Belediye başkanı Rifat Çalika döneminde başlanıldığı fakat 1918 yılına kadar bitirilememiş olduğu belirtilmektedir. Yapının 1918-1922 yılları arasında askerî hastane olarak ta kullanıldığını ileri sürer.

Okula güney cephenin ortasına yerleştirilmiş, dikdörtgen biçimli düz lentolu bir kapıdan girilmektedir. Kapı ve birinci katta kapı üzerine tekabül eden pencerenin yer aldığı duvar yüzeyi güney cepheden 20 cm. kadar dışa taşırılmıştır. Okulun güney cephesi düzenleme olarak zemin ve birinci katlarda simetrik bir görünüme sahiptir. Giriş kapısının iki yanına ikişer pencere açılmıştır. Pencere zemin katta düz lentolu olarak tasarlanmışken, birinci katta basık kemerli olarak düzenlenmişlerdir. Ancak güney cephenin doğu ve batı kanatlarında yer alan ve ana küttleden güney ve kuzeye doğru taşırılmış olan mekanların birinci kat pencereleri diğerlerinden farklı olarak sivri kemerli şekilde yapılmışlardır ve üçlü düzendedirler. Bunlardan ortadaki pencerelerin yanlardakilerden daha geniş ve daha yüksek oldukları gözlenmektedir.

Giriş kapısından geçilen mekan doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir koridordur. Bu koridordan doğu ve batıya açılmış ikişer kapıyla dikdörtgen biçimli derslik ve idare mekanlarına geçilmektedir. Bu mekanlardan güney tarafta olan idari birimlerin güney duvarları üçer pencere ile boşaltılmış iken doğu ve batı cephele-
rindeki birer pencere sonradan kapatılmıştır.

İdari birimlerin kuzeyinde yer alan derslikler, güney kuzey doğrultuda dikdörtgen biçiminde mekanlardır. Dersliklerden doğu taraftakinin doğu duvarına açılan üç pencereden kuzey taraftaki kapatılmışken, batı taraftakinin batı duvarına iki pencere açılmış olduğu görülmektedir. Bu dersliklerden doğu taraftakinin kuzey cephesinde yer alan üç pencereden biri, batı tarafta da ikisi kapatılmıştır. Koridorun kuzey tarafında, üst kata çıkış merdiveninin iki yanında birer derslik yer almaktadır. Bunlardan doğu taraftaki derslik sonradan yapılmış bir duvarla ikiye bölünmüştür. Bu dersliklerin de kuzey cephelerinde üçer pencere açıklığı yer almaktayken, birer pencerenin kapatılmış oldukları dikkati çekmektedir. Okulun kuzey duvarına, giriş eksenini doğrultusunda bir kapı açılarak sonradan inşa edilmiş olan tuvalet mekanlarına geçiş sağlanmıştır.

Okulun birinci katının zemin katla simetrik bir plâna sahip olduğu söylenebilir. Zemin katındaki iki dersliğin bölünerek ikişer derslik haline getirilmesinden başka zemin katla bir farklılık yoktur. Orijinalinde okulun tabanının ahşap döşemeli olduğu, ancak günümüzde ise mozaik betonla kaplanmış olduğu görülmektedir. Günümüz örneklerine göre oldukça yüksek tutulan ahşap tavanların da akustik ve iklimlendirme

problemlerinden dolayı ters tavanla kapatılmış oldukları tespit edilmiştir.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Yapının duvarlarında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Eserin 1914-18 arasında inşa edilmiş olduğu kabul edilebilir.

Kaynakça:

Abdullah Satoğlu, **Kayseri Ansiklopedisi**, Ankara 2002, s.123.

Gazipaşa İlkokulu, genel görünüş.

Gazipaşa İlkokulu, genel görünüş.

Gazipaşa İlkokulu, genel görünüş.

Gazipaşa İlkokulu, genel görünüş.

Gazipaşa İlkokulu, iç mekan.

ESERİN ADI : MEHMET GAZİ TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri Ulu camisinin güney cephe ortasına bitişik olarak yapılmıştır.

Bugünkü durumu : Ziyarete açıktır.

Tarihi : XII. Yüz yıl ikinci çeyreği.

Plan ve mimari özellikleri : Kayseri Ulu camisinin güney cephe ortasına bitişik olarak inşa edilen yapı kuzey güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olarak yapılmıştır. Üzeri doğu ve batı cepheye eğimli sac örtü ile kapatılmıştır. Kod seviyesinin altında kalan türbenin avlusuna güney yönden merdivenlerle inilmektedir. Güney cephe ortasında bulunan sivri kemerli giriş kapısı cepheye girinti şeklinde yerleştirilmiştir. Kapının üzerinde küçük ölçüde iki pencere vardır. Kapı ve pencere duvar yüzeyinden hafif çıkıntı oluşturan düz silmelerle çerçevelenmiştir. Kapı düzenlemesinin iki yanında simetrik olarak yerleştirilmiş, duvar seviyesinden kademeli silmelerle girinti şeklinde yerleştirilmiş yaklaşık dikdörtgen formlu iki penceresi bulunmaktadır.

Dikdörtgen planlı türbenin üzeri tek tonoz örtü ile kapatılmıştır. İçerisinde sanduka bulunmaktadır.

Süslemesi : Türbe, kapı ve pencere düzenlemeleri dışında sade tutulmuş, süs unsuru taşımamaktadır.

Malzeme ve teknik: Yapıda düzgün kesme taş kaplama kullanılmıştır.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Melik Mehmed Gazi'nin 6 Ocak 1143'de öldüğü ve kendi yaptırdığı külliyesindeki (Ulu Cami ve Melik Gazi Medresesi) türbesine gömüldüğü belirtilmektedir.

Mehmet Gazi Türbesi'nden görünüş.

Bu bilgilerden hareketle türbenin XII. Yüz yıl ikinci çeyreğinde yapıldığı düşünülmektedir.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**,
(Sadeleştiren:Kemal Göde) 1000 Temel Eser,
No : 93, Ankara, 1982.

Mehmet ÇAYIRDAĞ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri, 2001, s. 15.

Mehmet Gazi Türbesi, giriş kapısı.

Mehmet Gazi Türbesi, iç mekan.

ESERİN ADI : BATTAL TÜRBEŚİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri Merkez, Battal Mahallesi, Battalaltı Mevkii.

Bugünkü durumu : Türbenin üst katı yıkılmış, günümüze alt katı gelebilmiştir.

Tarihi : Yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Battal Gazi Camisinin kuzey-doğu cephesine bitişik olan türbenin beşik tonoz örtülü alt katı günümüze gelebilmiştir. Zeminden üç basamaklı merdivenle inilerek batı kenarı ortasına açılmış dikdörtgen kapı açıklığı ile girilmektedir. Alt kat yaklaşık dikdörtgen planlı, üzeri sivri beşik tonozla örtülüdür. Zemin beton ile kaplı bu mekanda sanat ve tarih değeri olmayan sanduka bulunmaktadır. Dışta üst örtünün üzeri çimento ile kaplanmış ve ortasında havalanmayı sağlayan bir delik bulunmaktadır.

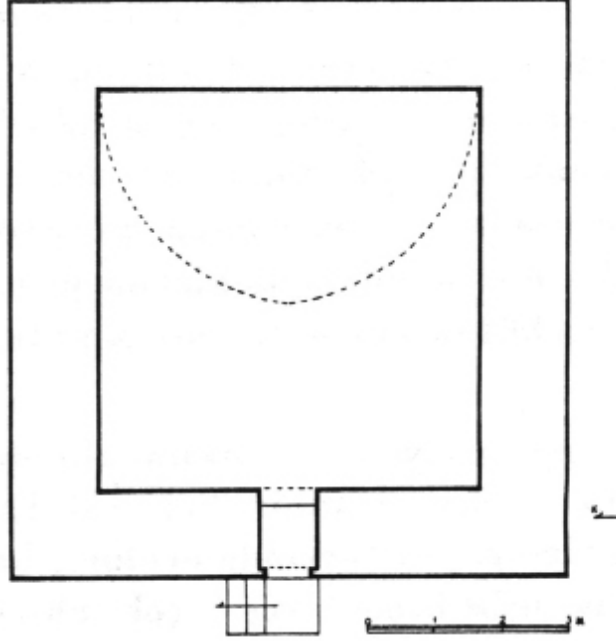
Üst katının orijinalinde tonozla örtüldüğü ve eyvan tipinde olduğu düşünülmektedir.

Süslemesi : Türbenin kalan kısmında süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapı kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir. Dışta siyah renkli ve büyük ölçekli taşlarla 1.35 m. genişliği bulan duvar yapılmıştır.

Kitabesi : Eserin günümüze ulaşan kitabesi bulunmamaktadır.

Tarihlendirme : Yapıyı doğrudan tarihlendirmeye yarayacak belge ve bilgi bulunmamaktadır. Emeviler döneminde VIII. Asırda Bizansa karşı yapılan seferlerde Battal Gazi'nin büyük kahramanlıklar gösterdiği ve destanlaşan bir kişiliği ortaya çıkmıştır. Battal Gazi'nin vefatının 122/740 tarihinde Afyonkarahisar yakınlarında vuku bulduğu bilinmektedir. Anadolu'da büyük şöhrete ulaşan Battal Gazi adına yapılmış eserlerin olduğu görülmektedir. Battal Gazi Camisi ve türbesinin Danişmentliler zamanında Battal

(Hakkı Önkal'dan)

Gazi'nin anısına yapıldığı düşünülebilir. Kaynaklarda belirtilen hususlar da dikkate alınarak yapının XII. Asrın ikinci yarısında inşa edilmiş olabileceği kabul edilmektedir.

Kaynakça:

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul, 1971.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1998.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Fuat Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Ankara, 1976.

Battal Türbesi, genel görünüş.

Battal Türbesi'ne giriş.

Battal Türbesi, iç mekan.

ESERİN ADI : HASBEK (KADI, MESUD GÜLZAR) KÜMBETİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri Kocasinan ilçesi Hastane Caddesi üzerinde, Saat Sokağının başındadır.

Bugünkü durumu : Eski eserler ve müzeler genel müdürlüğü tarafından onarılan eser sağlam olmakla birlikte iç kısmı haraptır.

Tarihi : H. 580 / M. 1184-1185

Plan ve mimari özellikleri : Kare bir kaide üzerine oturan sekiz kenarlı gövdenin üzeri içten kubbe dıştan pramidal bir külahlı örtülmüştür.

Türbeye; kuzey yöndeki düz atkılı dikdörtgen kapı ile girilmektedir. Girişin karşısında bir mihrap nişi bulunmaktadır. Mihrap beş sıra mukarnaslı kavsaraya sahiptir.

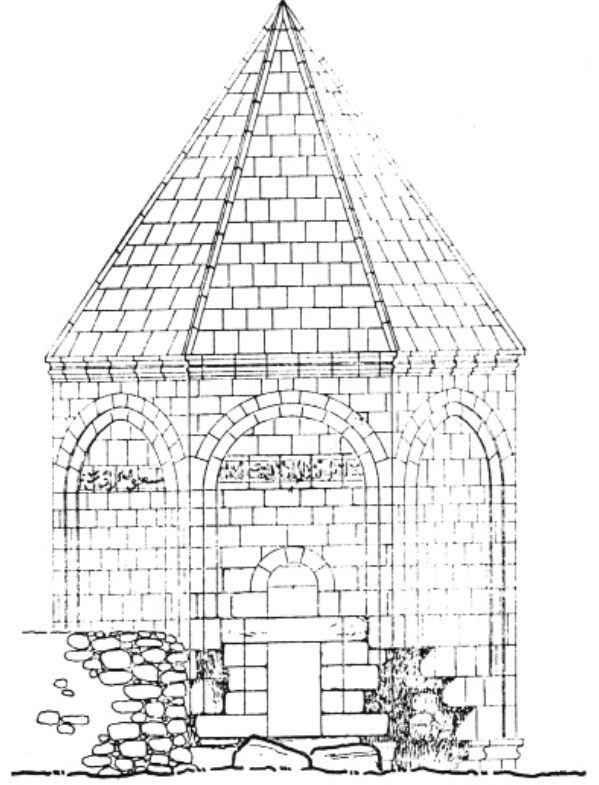
Gövdenin her cephesi profilili, yuvarlak kör kemerlerle hareketlendirilmiştir. Doğu, batı, güneydoğu ve güneybatı cephelerinde ikiz kemerli pencereler yer almaktadır. Pencereilerin sövelerinde kesme taş kullanılmıştır. Pencereiler içe dikdörtgen nişler halinde açılmaktadır.

Türbenin alt katı toprak altında kalmıştır. Alt kata tekabül eden kübik kaidenin köşeleri, üçgen çıkıntılar halinde belirlemektedir.

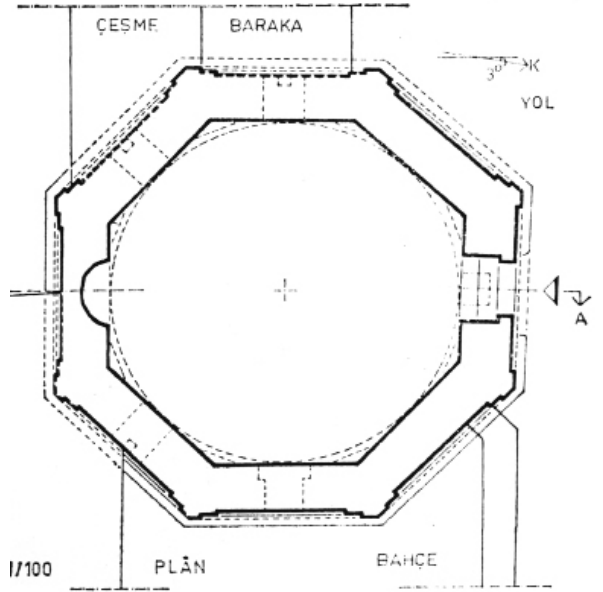
Süslemesi : Eserin cepheleri kemer silmelerle hareketlendirilmiştir. Kemer silmeleri sade tutulmuştur. Alçıdan yapılan yarım daire mihrap nişi mukarnaslarla nihayetlenmektedir. Nişin etrafı alçı silmelerle çerçevelenmiş, köşelerinde, vazo şeklinde başlıklara sahip gömme sütunceler bulunmaktadır. Türbe sade bir görünüme sahiptir.

Malzeme ve teknik : Kümbetin moloz taş dolgulu duvarları dışta kesmetaş kaplamalıdır. İçten kubbe ile örtülmüştür. Sivri kubbe dıştan kesmetaştan piramidal bir külahlı örtülmektedir. Külah yüzeylerinin birleşme yerlerini ince uzun taş parçaları sarmaktadır. Kümbetin zemin topraktır.

Kitabesi : Kümbetin kuzey, kuzeydoğu ve doğu duvarlarında üstte kemer üzengilerinin aralarına gelecek şekilde kitabe kuşağı bulun-

GİRİŞ (KUZEY) YUZU

(O.C. Tuncer'den)

maktadır. Kitabenin Türkçesi şöyledir: “Bu türbe 580 (1184/1185 senesinde Aksaray’da zulmen öldürülen Şehid Nisanoğlu Ali’nin oğlu Mes’ud’un şehitliğidir. Allah onu ve şehid olan bütün Hz. Muhammed (salat onun üzerine olsun) ümmetine rahmet etsin”

Tarihlendirme : Kitabesine göre H580-M1184/1185.

Kaynakça :

Alev Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No:93, Ankara, 1982.

Hakkı Önkol, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Hasbek Kümbeti ve Çeşmesi, genel görünüş.

Hasbek Kümbeti, genel görünüş.

**ESERİN ADI : EMİR
CEMALEDDİN
TANRIVERMİŞ
(HAN CAMİSİ)
KÜMBETİ**

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri merkez, Talas caddesi üzerinde, Han Camisinin hemen güneybatısındadır.

Bugünkü durumu : 1976 yılında restore edilen eser sağlam durumdadır.

Tarihi : H. 584 / M. 1188-1189

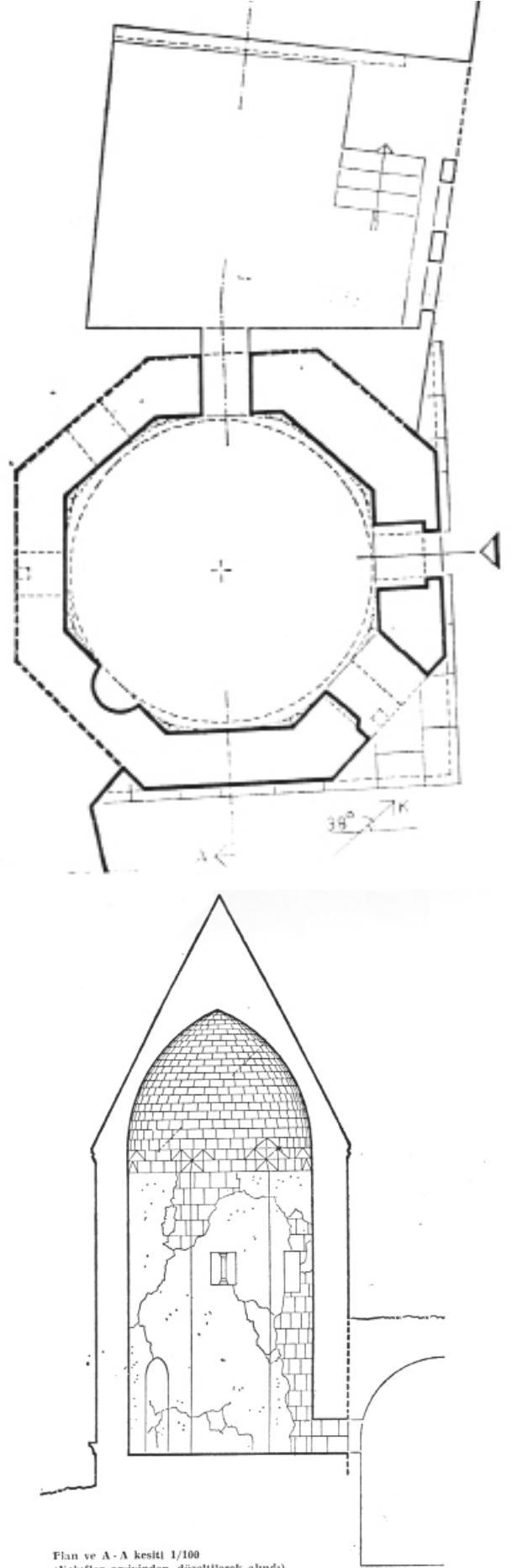
Plan ve mimari özellikleri : Türbe; kare bir oturtmalık (kaide) üzerinde yükselen sekizgen gövdeli, içten sivri kubbe ile dıştan piramidal külah ile örtülüdür.

Günümüzde çukurda kalan kümbetin bulunduğu alana merdivenle inilen yapının kuzey duvarının büyük bir kısmını ve kuzeybatı duvarının tamamını içine alacak şekilde dikdörtgen bir giriş mekanı yer almaktadır. Bu mekanın doğu cephede bulunan kapısı, kesmetaş söveli, lentolu dikdörtgen şeklinde ve basit görünümündedir. Giriş mekanı içte; doğu-batı doğrultusunda uzanan beşik tonozla örtülüdür. Burası dışarıdan eğimli çatı içine alınmıştır. Türbenin bu tonozla örtülü hacimle birlikte planlanıp inşa edildiği taş örgüden anlaşılmaktadır. Türbe ile bu giriş mekanı bir kapı açıklığı ile birbirine bağlanmıştır.

Türbenin üst katına doğu kenarında açılmış basit dikdörtgen şekilli bir kapıdan girilmektedir. Kesme taş ile kaplı olan türbenin iç mekanın kenar uzunlukları farklılık göstermektedir. Güney kenarın ortasında yarım daire kesitli ve sivri kemer kavisli yarım kubbe ile nihayetlenen basit bir mihrap nişi yer almaktadır. Döşemesinin taş olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Doğu cephedeki giriş kapısının altına denk gelen girişe sahip olan cenazelik katı 1976 yılında yapılan restorasyon çalışması sırasında ortaya çıkarılmıştır. Burası yaklaşık kare planlı, zemini taşla kaplı, üzeri sivri beşik tonozla örtülü penceresi olmayan bir hacim olarak düzenlenmiştir.

Kare planlı bir kaide üzerine yükselen se-

Plan ve A - A kesiti 1/100
(Vakıflar arşivinden düzeltilerek alındı).

(O.C. Tuncer'den)

kızgın gövde dışta da kesme taşla kaplanmış ve hiçbir kenarda tezyinata yer verilmemiştir. Dört kenarda açılmış ikiz kemerli dikdörtgen pencereler cepheleri hareketlendirmiştir. Devşirme sütuncelerin yer aldığı pencereler içeriye doğru genişlemektedir.

Süslemesi : Gövde üst kısmında bulunan yazı kuşağı dışında yapıda süs unsuru bulunmamaktadır. Sade bir görünüme sahiptir.

Malzeme ve teknik : Han cami türbesinin dış cephesinin bütününde kesme taş kullanılmıştır. Gövde oturduğu alana nisbetle yüksek tutulmuştur.

Kitabesi : Kümbetin gövde üst kısmında, doğudan başlayarak bütün cepheleri dolaşan kitabe kuşağında Ayet-el Kürsi yi de ihtiva eden tarih bölümüyle tamamlanmaktadır. Kitabede; “Bu kabir merhum, mahsun, büyük kumandan, kerem sahibi Cemaleddin Tanrıvermiş bin Davud’undur. Allah makamını nurlandırın, Allah ki ondan başka Tanrı yoktur, daima diri ve yarattıklarını koruyup yöneticidir. Göklerde ve yerde olanların hepsi onundur. Onun izni olmadan kendisinin katında kim şefaate edebilir? Onların önlerinde ve arkalarında olanları bilir. Onun ilminden ancak kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O’nun kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları korumak kendisine ağır gelmez. O yücedir, büyüktür. Dinde zorlama yoktur. Doğruluk, sapıklıktan seçilip belli olmuştur. Beşyüzseksendört senesinde” yazılıdır.

Ayrıca kümbetin üst katında yer alan taş sandukalardan büyük olanında üç sıra halinde yazı yer almaktadır. Burada Ali İmran suresi 18. ve 19. ayetinin yarısı ve Ayet-el Kürsi yazılıdır. Alt sırada ise “Emir Ali Hüsam Allah’ın rah-

metine 632 senesinin cemaziyel evvelinde göçtü. Peygambere, o’nun güzel ve temiz ailesine ve bütün ashabına selam olsun” yazılıdır.

İkinci küçük sandukada ise “H. 584/M.1188-89 yılında vefat eden Cemaleddin Tanrıvermiş (Tanrıvermiş) bin Davud’a ait” olduğu yazılıdır.

Tarihlendirme : Kitabesine göre türbe 584/1188-1189 tarihinde inşa olunmuştur.

Kaynakça :

Mehmet Çayırdağ, “Kayseri’de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar-taşları”, **Tarih Dergisi**, S. XXXIV, İstanbul, 1984.

Alev Çakmakoglu, Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisini, Ankara, 1998.

Hakkı Önkol, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Han Kümbeti, genel görünüş.

ESERİN ADI : ÇİFTE MEDRESE; (Gyasiye, Şifaiye, Şifahatun Medresesi) TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Yenice Hacı ikiz (ismail) Mahallesindedir. Mimar Sinan Parkı içindeki Çifte Medresenin doğu eyvanı ile kuzey-doğu köşesindeki tonozlu salonun arasındaki mekânı işgal etmektedir.

Bugünkü durumu : İyi durumdadır.

Tarihi : Kitabesine göre, H. 602-608 / M. 1205-1211

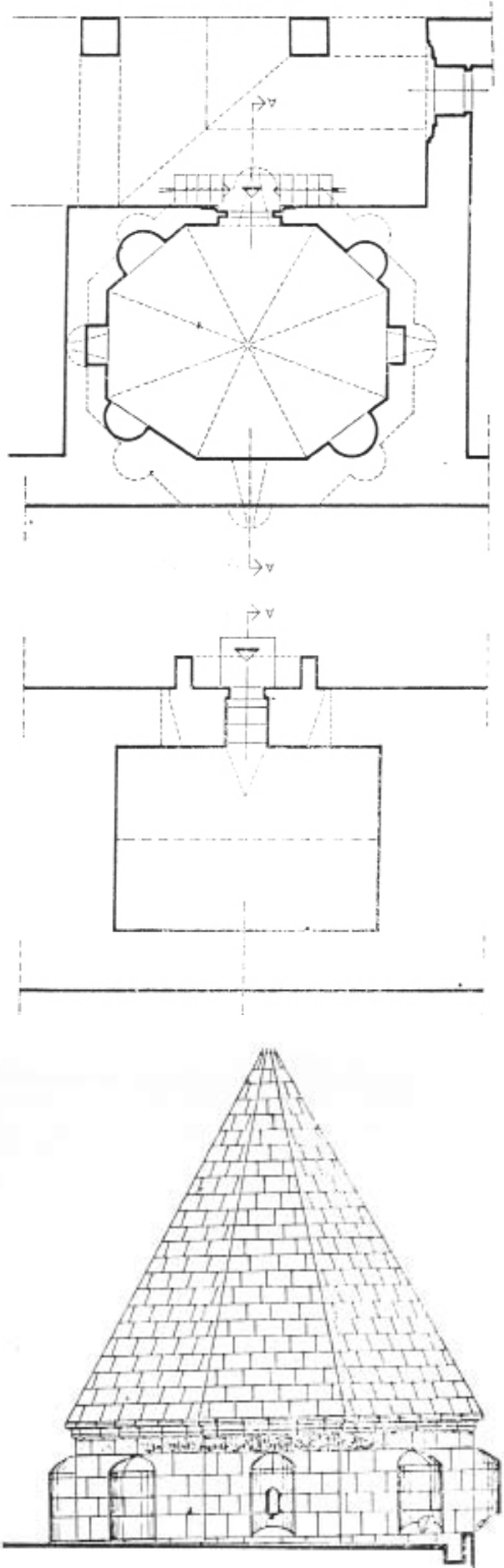
Plan ve mimari özellikleri : Çifte Medrese olarak da anılan yapı birbirine bitişik, açık avlulu iki yapıdan teşekkül eder. Medrese ve şifahane, dikdörtgen şeklinde yan yana iki ayrı bina olarak düzenlenmiştir.

Gerek şifahane gerekse medrese bir açık avlu etrafında tertiplenen dört eyvanlı şemaya uygun olarak inşa edilmiştir.

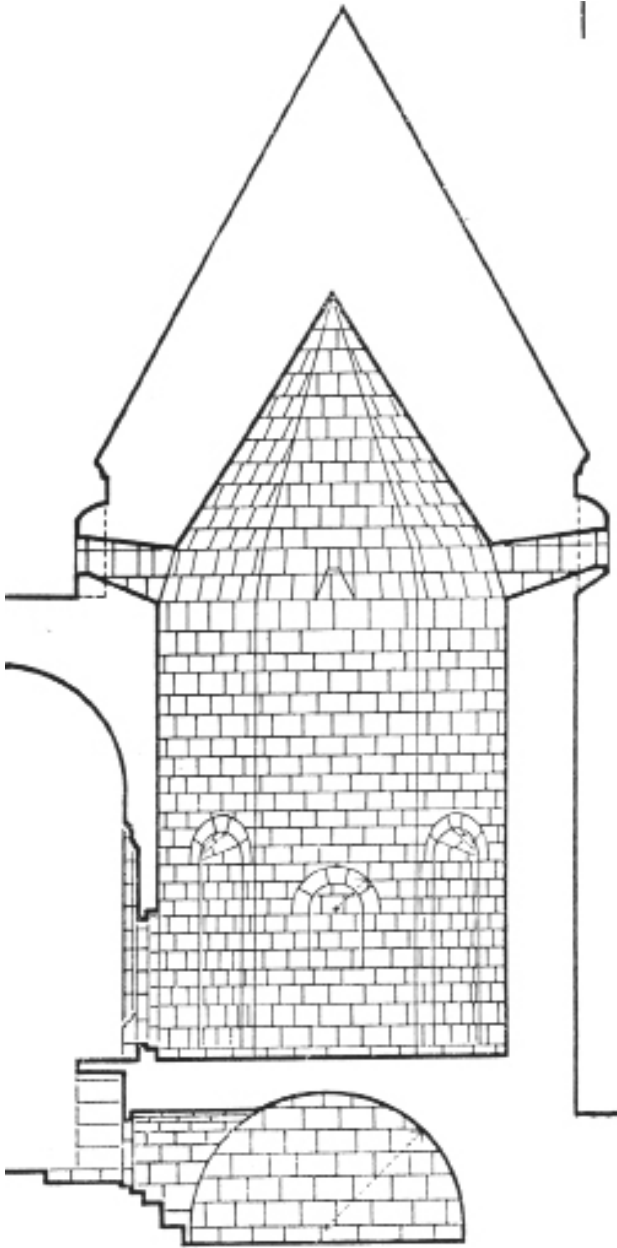
Medresenin doğu kanadının ortasında yine bir eyvan ve bu eyvanın güneyinde iki mekan vardır. Eyvanın kuzeyindeki mekan Gevher Nesibe Hatun'un kümbeti olarak değerlendirilmiştir. Kümbet; iki katlı, sekizgen planlı, piramidal külah ile örtülüdür. Sekizgen piramidal külahın hem iç hem dış örtüde kullanıldığı ilk örnek olması bakımından önemlidir.

Dışarıya irtibatı bulunmayan türbeye, medresenin avlusundan geçilerek ulaşılmaktadır.

Çift katlı olan türbenin her iki katına giriş de aynı yönde ve altlı üstlü tertip edilmiş olup, medresenin doğu revakına açılırlar. Üst kata iki yönlü ve üçer basamaklı birer merdivenle çıkılır. Basık kemerli giriş açıklığının iki yanında başlıksız ve kaidesiz ince iki sütunce yer almakta ve bunlar bir taçla basık kapı kemerinin üzerinde birleşmektedir. Bunu tezyinatsız bir konkav silme takip etmekte ve basamaklar yapmak suretiyle onu kavramaktadır. Bunun üzerinde de basık bir kemer bulunmaktadır, içte gayri muntazam bir sekizgen plan arzeden türbe üst örtüsü ile de pek çok Selçuklu türbesinden farklılık gösterir. Mekan oldukça yüksek bir pramidal külah ile örtülüdür. Giriş açık-

(O.C. Tuncer'den)

(O.C. Tuncer'den)

lığının yer aldığı kenarın sağında ve solundaki kenarlar ile bunların mukabilindekilerde dört yüksek niş açılmıştır. Derinlikleri birbirinden farklı yarım daire kavisli bu nişler yukarıda yarım kubbeciklerle nihayet bulmaktadırlar. Ayrı-

ca kuzey ve güney duvarlarında da birer yarım daire kemerle nihayetlenen iki küçük niş yer almaktadır.

İçerisi dışa doğru daralıp küçülen dört pencere ile aydınlanır. Yüksekte açılmış bu bu mazgal pencereleri dışında üst kat başka pencere ihtiva etmemektedir. Döşemesi taş kaplama olan bu katta sanduka bulunmamaktadır.

Üst kata çıkış merdiveni sahanlığının altındaki iki basamaklı merdivenle türbenin mummyalığine inilmektedir. Sivri beşik tonozla örtülü cenazelik dikdörtgen şekilli bir plan arzeder. Giriş açıklığının bulunduğu kenarda ve açıklığın iki yanında yer alan iki mazgal penceresi mekanı aydınlatır. İçte genişçe olan dikdörtgen şekilli bu pencereler dışarıya doğru daralmaktadır. Son tamir esnasında zemini taşla döşenmiş cenazelikte sanduka mevcut değildir.

Türbe dışta medrese damının üzerinde sekizgen bir gövde halinde yükselmekte ve piramidal bir külahlı nihayet bulmaktadır. Gövdenin her kenarı ortasında yarım daire kesitli ve mahruti külahlı sekiz kule mevcuttur. Üst kat mazgal pencereleri, dışarıya bu kulelerin ortasında açılmaktadır. Ayetel Kürsi'yi ihtiva eden bir yazı kuşağı korniş altında sekiz yönde dolanmaktadır. Konkav ve kaval silmelerin vücut verdiği korniş üzerinde sivri külah yükselir.

Süslemesi : Süsleme bakımından sade olan yapının iç kısmında nişlerle bir hareketlendirme sağlanmıştır. Medrese damı üzerinde kalan kısımda kulelerle ve korniş altında gövdeyi dolayan yazı kuşağı yapıdaki belli başlı süs unsurlarını oluşturmaktadır.

Malzeme ve teknik : Medrese yapılan restorasyonlarda oldukça değişikliğe uğramıştır. Bu günkü haliyle bütünüyle kesme taştan bir yapı kompleksinin bir parçası halindedir. Tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Medresenin plan şemasına uydurulma zorunluluğundan dolayı dikdörtgen bir alana sekizgen formunun yerleştirilmesinde gayri muntazam bir sekizgen oluşmuştur.

Kitabe ve Tarihi Kayıtları: Türbede, korniş altındaki Ayet kitabesinden başka herhangi bir kitabe mevcut değildir. Bünyesine dahil bulunduğu medrese üzerinde kitabe bulunmamaktadır. Ancak medreseye batıdan bitişik ve onunla

irtibatlı şifahaneinin taçkapısı üzerinde yer alan beyaz mermerden dikdörtgen şeklindeki kitabesinde; “Kılıçarslan oğlu, dinin ve dünyanın koruyucusu, büyük Sultan Keyhüsrev zamanında -zamanı daim olsun- Kılıçarslan’ın kızı, din ve dünyanın ismeti Melike Gevher Nesibe’nin -Allah sizin için onu razı kılsın- vasiyeti olarak H. 602 / M. 1205 yılında bu hastanenin inşasına ittifak etti (inşa ettirdi) olarak okunmuştur. Mevcut kitabeden Sultan II. Kılıçarslan’ın kızı Gevher Nesibe Hatun’un vasiyeti üzerine kardeşi Gıyaseddin Keyhüsrev’in ikinci saltanatı (1205-1211) zamanında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Tarihlendirme : Şifahiyenin banisi olarak Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in ikinci saltanatında kız kardeşi, Kılıçarslan’ın kızı Melike Gevher Nesibe’nin vasiyeti üzerine Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından 1205-1211 yılları arasında yaptırılmıştır. Şifahiyenin yapıldığı tarih kesin olarak bilinmesine mukabil türbenin de yer aldığı medresenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak medrese ile şifahiyenin organik bağlantısı, Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yaptırıldığı kabul edilen medresenin banisi 1211 yılında vefat ettiği göz önünde tutulursa, her iki yapının aynı evrede 1205-1211 yılları arasında inşa ettirilmiş olduğu kabul edilebilir.

Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev’in Medreseyi inşa ettirirken kız kardeşi için de bir türbe yaptırdığı anlaşılmaktadır.

Kaynakça :

Akok, Mahmut, Kayseri’de Gevher Nesibe Darüşşifası ve Sahabiye Medresesi Rölöve ve Mimarisi, **Türk Arkeoloji Dergisi**, XVII/1, Ankara, 1968.

Gabriel, Albert, Kayseri Türk Anıtları, Çeviren : Ahmet AkifTütenk, Ankara, 1954.

Kuran, Aptullah, Anadolu Medreseleri, Cilt: I, Ankara, 1969.

Arık, Oluş, “Erken Devir Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri, **Anadolu (Anatolia)**, XI., Ankara, 1967.

Cantay, Gönül, **Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları**, Atatürk Kültür Merkezi-Yayımları, Ankara, 1992.

Çayırdağ, Mehmet, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri, 2001.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Çakmakoglu, Alev, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997.

Sözen, Metin, **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

Aslanapa, Oktay, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Önkal, Hakkı, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996, s. 379-382.

Tuncer, Orhan Cezmi, **Anadolu Kümbetleri**, C. I., Güven Matbaası, Ankara, 1986.

Türkmen, Kerim, Selçuklu Döneminde Kayseri’nin İmar Faaliyetlerine Katkıda Bulunan Hanımlar, **II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)**, (Haz. A. Aktan-A. Öztürk) Kayseri, 1998.

Yinanç, Refet, “Kayseri ve Sivas Darüşşifalarının Vakıfları”, **Belleten**, C., XLVIII, Sayı: 189-190, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984.

Gevher Nesibe Türbesi'nden görünüş.

Gevher Nesibe Türbesi, giriş cephesi.

Gevher Nesibe Türbesi, iç mekan.

ESERİN ADI : HACİP ÇAVLI KÜMBETİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri Merkez Sahabiye (Cürcürler) Mahallesi içindeki Anonim II Türbesinin Kuzeydoğusundadır.

Bugünkü durumu : Onarılmış ve işlevine uygun kullanılmaktadır.

Tarihi : XII yüzyıl sonu veya XIII. Yüzyıl başı.

Plan ve mimari özellikleri : Sekizgen gövdeli bir yapı olduğu anlaşılan kümbetin duvarlarında moloztaş dolgu üzerine kesme taş kaplama kullanıldığı dikkati çekmektedir. Kümbetin güneybatı ve batı duvarlarında kesme taş söveli ikiz kemerli pencereleri yer almaktadır. Bu pencereler iç kısma ahşap hatıllar üzerinde yükselen kesme taştan yuvarlak kemerli dikdörtgen nişler halinde açılmaktadır.

Yapının üst örtüsünü içten kubbe dıştan piramidal külah olduğu anlaşılmaktadır.

Kümbetin güney duvarı ortasında kesme taştan, hafif sivri kemeri, yarım silindirik nişi olan mihrap yer almaktadır.

Süslemesi : Sade bir yapıdır. Dış duvarları üstte dolaşan kabartma yazı kuşağı ve güney cephedeki kitabe bordürü dışında süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Kümbetin duvarları kesme taş kaplamalı, moloz taş dolguludur. Horasan harcı kullanılan kümbette derz araları bellidir. Duvarlarda ahşap hatıllar kullanılmıştır.

Kitabesi : Kümbetin güney duvarında krem renkli taş üzerinde kitabesi yer almaktadır. Kabartma olarak palmet dizilerinin yer aldığı bordürle çevrelenen kitabe iki satır halinde “Haza Meşhedil merhum, Hacıp Çavlı bin Abdülmelik Gazi” okunabilmiştir.

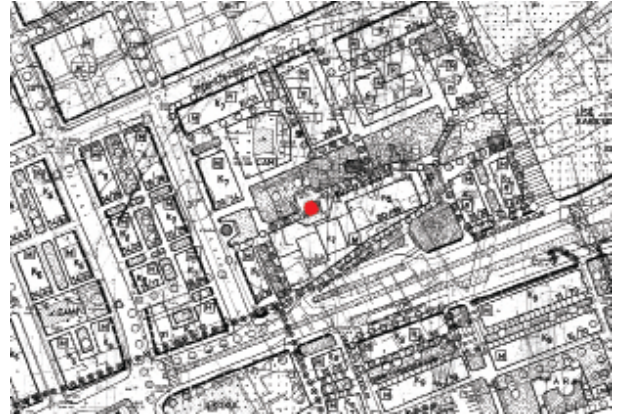
Tarihlendirme : Yapının günümüze gelen duvar bölümleri, mihrabın sadeliği, ikiz kemerli pencereleri değerlendirildiğinde Kayseri’nin erken tarihli kümbetleri ile benzerlikleri görülmektedir. Bu benzerlikler dikkate alınarak yapı XII yüzyıl sonu veya XIII. Yüzyıl başına tarihlendirilmektedir.

Kaynakça :

Mehmet Çayırdağ, “Kayseri’de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar taşları”, **Tarih Dergisi**, S. XXXIV, İstanbul, 1984.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Hacıp Çavlı Kümbeti, genel görünüş.

Hacip Çavlı Kümbeti, kitabe.

Hacip Çavlı Kümbeti, saçaktaki yazı kuşağı.

ESERİN ADI : ANONİM I TÜRBE (İKİZ KÜMBETLER II)

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kocasinan, Sahabiye Mahallesi Nuh Kuşçulu Camisinin bahçesinde. Üç kümbetlerden batıdaki kümbettir. Bazı çalışmalarda İkiz kümbetler II olarak da ifade edilmiştir.

Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : XII yüzyıl sonu, XIII. Yüzyıl başları.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe, kare bir kaide üzerine oturan sekizgen gövde ile onu örten piramidal külahı sahiptir. Kuzey duvarının ortasında blok taş söve ve lentolu olarak dikdörtgen şeklinde basit açıklık görünümünde olan kapısı bulunmaktadır. Lentonun hemen üzerinde yuvarlak kemerli bir niş şeklinde alınlık yer almaktadır. Muhtemelen üst kat girişinin altında alt katın kapısı bulunmaktadır ve bu alt kat beşik tonoz örtülüdür.

Kümbetin kuzey, kuzey batı ve güney cepheleri dışındaki duvarlarında yuvarlak kemerli nişler içerisinde açılan mazgal pencereler bulunmaktadır. Bu pencereler içe genişleyerek dikdörtgen şeklinde açılmaktadır.

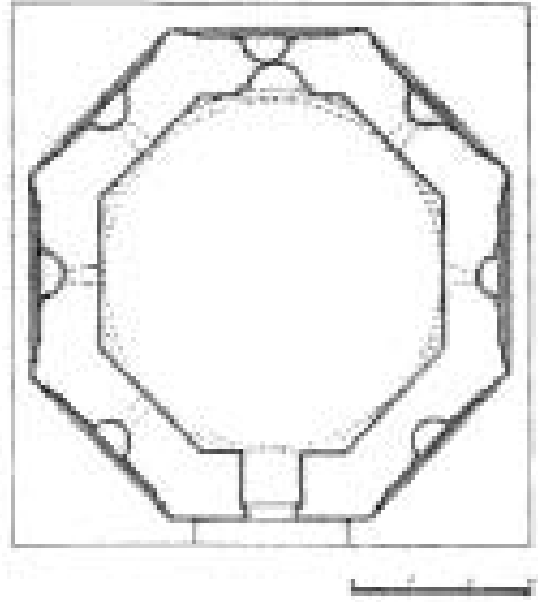
Girişin karşısında kible duvarında yuvarlak kemerli mihrap yer almaktadır. Dikdörtgen bir niş içerisinde yer alan mihrabın yanlarında sütnünce yerleri belli olmaktadır.

Dışta sekiz kenarlı gövdenin her cephesi yarım daire kemerle şekillendirilmiştir. Girişin bulunduğu kenar hariç, diğer bütün kenarlarda sağır kemerlerin ortasına yarım daire kesitli ve yarım kubbecikle nihayetlenen nişler yerleştirilmiştir.

Kubbeye geçiş tromplarla sağlanmaktadır. Külahın yüzeyleri kenarlarda taş silmelerle kaplanmıştır.

Süslemesi : Süs unsuru olarak; kümbetin sekizgen duvarlarını üstte dolaşan damlaların sıralandığı korniş, yüzler düz silmeler ile yarım daire şekilli nişler görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Kümbet kesme taş kaplamalı düzgün bir işçiliğe sahiptir. Kümbet-

(O. C. Tuncer'den)

tin duvarları içte kubbe hizasına kadar kaba ve moloz taşlardan gelişigüzel bir işçilik gösterir. Pencerelerin altında taşlar arasında ahşap hatıllar görülmektedir. Kubbesi ise kesme taş kaplamalıdır.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Kümbet kare bir kaide üzerinde yükselen sekizgen gövdesi ile plan şekli bakımından çok sık rastlanan bir tiptir. Kubbeye geçiş tromplarla sağlanmaktadır. Benzer şekilde yapılan uygulamalardan hareketle benzer özellikler taşıyan kümbetler içerisinde tarihi kesin olarak bilinen kümbetlerle karşılaştırılarak yapılan değerlendirmede Anonim Türbe I (İkiz Kümbetler II) yi XII yüzyıl sonu, XIII. Yüzyıl başlarına tarihlendirmek uygun görülmektedir.

Kaynakça :

Alev Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Anonim Türbe I, genel görünüş.

Anonim Türbe I, cephe nişinden detay.

ESERİN ADI : ANONİM II TÜRBE (İKİZ KÜMBETLER I)

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kocasinan, Sahabiye Mahallesi Nuh Kuşçulu Camisinin bahçesindeki Anonim I türbesinin yaklaşık 200 m. doğusundadır. Üç kümbetlerden ortadaki kümbettir. Bazı çalışmalarda İkiz kümbetler I olarak da ifade edilmiştir.

Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : XII yüzyıl sonu, XIII. Yüzyıl başları.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe, sekizgen bir kaide kaide üzerine oturan, sekizgen gövde ile onun üzerinde içten kubbe, dıştan piramidal külah ile örtülüdür.

Kümbetin oturtulmasının toprak altında devam ettiği ve kümbet kapısının altına gelecek şekilde bir de kapısının olduğu, mumyalık katının tonoz yada kubbe ile örtülü olduğu düşünülebilir.

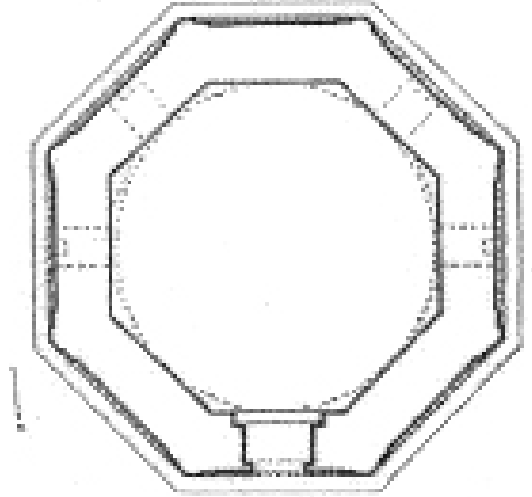
Doğu, batı, güneybatı ve güneydoğu cephelerinde birer ikiz kemerli penceresi bulunmaktadır. Kuzey cephesine yerleştirilmiş dikdörtgen şekilli basit bir kapı açıklığı ile yapıya girilmektedir. Kapı taş lentolu ve kesme taş sövelidir. Kümbetin güney duvarında orijinalinde mevcut olan mihrabı restorasyon sırasında örülerek kapatılmıştır. Kümbeti iç kısmında köşelerde ye alan sekiz tromp ve aralarda sekiz yuvarlak kemerden sonra düz profilli bir silmeyle hafif sivri bir kubbeye geçilmektedir. Kubbeyi dışarıdan piramidal bir külah kaplamaktadır.

Yapının sekizgen cepheleri kademe yapan yarım daire kemer silmelerle hareketlendirilmiştir. Kemer silmeler üzerinde bir yazı şeridi eseri sekiz yönde dolaşmaktadır.

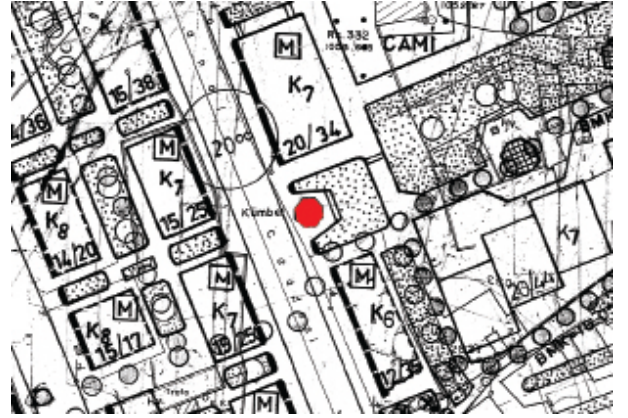
Süslemesi : Türbede tezyini unsur olarak dış cephelerdeki kemer silmeler ile gövdeyi üstte dolaşan yazı frizi görülmektedir. Bunlar dışında herhangi bir bezeme görülmemektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının inşasında kesme taş kullanılmıştır. Pencere kemerlerinin üstünde ahşap hatıllar kurtağzı geçmelerle birbirine bağlanmıştır. Batı penceresinin sütunçesinde mermer kullanılmıştır.

Kitabesi : Yoktur. Korniş altında eseri çevre dolaşan yazı şeridinde, batı kenarında Besmele ile İhlas Suresi başlamakta onu

(O. C. Tuncer'den)

Ayete'l Kürsi takip etmektedir. Güney kenarının sağ başından itibaren Al-i İmran suresinin 18-19. ayetinin bir bölümü yazılıdır.

Tarihlendirme : Kitabesi olmayan kümbet, plan şekli olarak benzeyen Kayseri'de bulunan diğer kümbetlerle mukayese edilerek XII yüzyıl sonları ile XIII yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir.

Kaynakça :

Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar taşları", **Tarih Dergisi**, S. XXXIV, İstanbul, 1984.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1998.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk, Ankara, 1954.

Anonim II Türbe (İkiz Kümbeter I), giriş kapısı.

Anonim II Türbe (İkiz Kümbeter I), genel görünüş.

Anonim II Türbe (İkiz Kümbeter I), saçaktaki yazı kuşağı.

ESERİN ADI : LALA MUSLİHİDDİN KÜMBETİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri Merkez, Melikgazi, Lala Paşa Mahallesi'nde Lala Camisine bitişik olarak yapılmıştır.

Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : XII. Yüzyılın son çeyreği veya XIII. Yüzyılın başları.

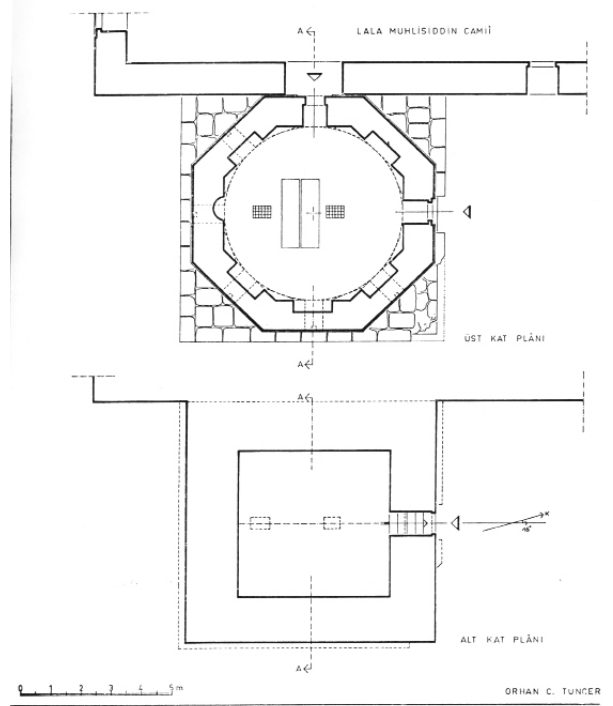
Plan ve mimari özellikleri : Lala Muslihiddin Camisinin doğu duvarına bitişik olarak, kare bir oturtmalık üzerinde sekizgen bir gövdeye sahip olarak yükselen kümbet, içte ve dışta piramidal birer külah ile örtülüdür. Kümbet kuzeyde dışa, batıda ise camiye birer kapı ile açılmaktadır. Kuzey kapısının altında mumyalık katına ait bir kapıya sahiptir. Mumyalık katının kapısı dikdörtgen şeklinde basit bir açıklık halindedir. Bu bölümün üzeri beşik tonoz örtülüdür.

Sekizgen gövdeli kümbetin kuzey, kuzey-batı ve batı duvarları dışında her cephesinde birer ikiz kemerli penceresi bulunmaktadır. Pencere aralarındaki beyaz mermerden sütunceler devşirmedir. Pencereleler içeriye genişleyerek açılmaktadır. Ayrıca gövde üzerinde üç adet yivli silme kuşak yer almakta ve "S" profil kornişle nihayetlenmektedir.

Kuzey yöndeki kapı açıklığı ile girilen ikinci katın kible duvarı hariç diğer duvarlarında yuvarlak kemerli dikdörtgen şeklinde birer niş bulunmaktadır. Bu bölümün batı yönündeki yuvarlak kemerli derin niş içerisinde, yuvarlak kemerin sınırladığı bir alınlık ve mermer lento ve sövelere sahip kapı açıklığı ile caminin ikinci sahnına geçilmektedir.

İçte üçgenlerle geçilen piramidal külah ile örtülen kümbet dışta da piramidal bir külah ile örtülmüştür. Külah yüzeylerinin kenarlarını taştan ince bordürler kapatmakta ve külah üç boğumlu bir alemle son bulmaktadır.

Süslemesi : Kümbetin duvarları içeriden sıvanarak çeşitli kalem işi süslemelerle bezenmiştir. Duvar yüzeylerinde vazo içerisinde çiçekler, pencerelerin alt ve üst kısımlarında yazılar görülmektedir.

(O. C. Tuncer'den)

Malzeme ve teknik : Kümbetin duvarları kesme taş ile kaplanmıştır. Kapıların lento ve sövelerinde, devşirme sütunceleri beyaz mermerdendir.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Yapı üzerinde çalışma yapan araştırmacıların büyük çoğunluğu kümbetin cami ile birlikte yapılmış olduğunu ileri sürmektedirler. Ancak kümbetin camiden önce yapıldığını düşünen araştırmacılar da bulunmaktadır. İki yapının da mimari elemanları, malzemeleri ve yapım tekniğindeki benzerlikler dolayısıyla yaklaşık veya aynı zaman diliminde yapılmış olduklarını göstermektedir. Ayrıca Kayseri'de XII. Yüzyıl ve XIII yüzyılın ilk çeyreğine ait olan kümbetlerin özelliklerine olan benzerliği de dikte alındığında Lala Muslihiddin kümbeti de bu tarihlerde yapılmış olmalıdır.

Kaynakça :

Alev Çakmakoğlu, **Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimari**, Ankara, 1998.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No:93, Ankara, 1982.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Lala Muslihiddin Kümbeti, genel görünüş.

Lala Muslihiddin Kümbeti, mumyalık girişi.

ESERİN ADI : ÇİFTE KÜMBET (MELİKE ADİLE KÜMBETİ)

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri merkez, Melikgazi, Konaklar Mevkisindedir. Sivas caddesi üzerindedir.

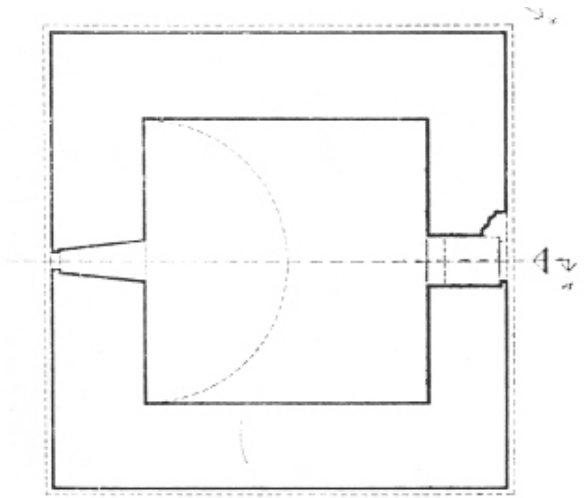
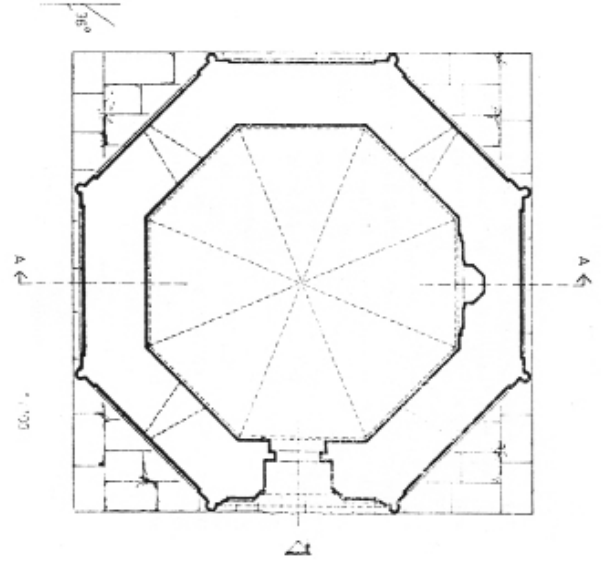
Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun kullanılmaktadır.

Tarihi : H. 645 / M. 1247.

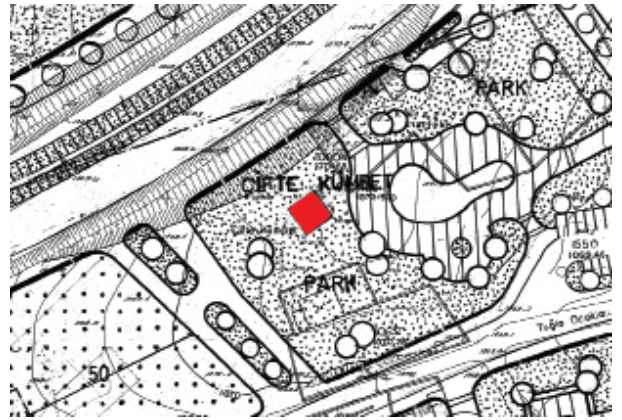
Plan ve mimari özellikleri : Kümbet; yüksek kare bir oturtmalık üzerinde yükselen sekizgen gövdeli, içten kubbe dıştan piramidal bir külah ile örtülüdür.

Beşik tonozla örtülü mumyalık katına kuzeyden girilmektedir. Kare şeklindeki toprak zeminli mumyalık katının üzeri kuzey-güney istikametinde moloz taştan yapılmış beşik tonoz ile örtülmüştür. Oturtmalığın güney cephesinde bir dehliz penceresi yer almaktadır.

Kapısı batı yönde açılmış olan üst kata bugün yıkılmış tek yönlü ve yedi basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Kübik kaide üzerine yükselen sekiz kenarlı gövdenin, üst kata girişini ihtiva eden batı cephesi bir taçkapı gibi düzenlenmiştir. Taç kapının kemeri kesme taştan çift merkezli sivri kemer şeklindedir. Taçkapının sivri kemeri de süslemelidir. Yaklaşık olarak batı cephesini kaplayan Taçkapı bölümünü dışta taş oyularak meydana getirilen yarım yıldızların belirli aralıklarla yer aldığı bir bordür çevrelemektedir. Bunu kademeli olarak daha geniş bir bordür, üzerinde geometrik geçmeli bir süsleme ile takip etmektedir. Dar ve eğimli bordürden sonra kapı nişinin üstünde beyaz mermerden dikdörtgen şeklinde üzerinde beş satır halinde kabartma yazıya sahip olan bir kitabe bulunmaktadır. Mukarnaslı bir niş içerisine yerleştirilmiş basık kemerli kapıdan üst kata girilmektedir. Gövdenin sekiz köşesine zarif birer başlığı bulunan birer sütunce yerleştirilmiştir. Duvar yüzeyleri birbirini kademeli olarak takip eden ikişer adet sivri kemerlerle hareketlendirilmiştir. Kesme taştan meydana gelen bu kemerlerden dıştaki, duvarları sınırlayan sütuncelere dayanırken içteki kemerlerin uzantıları bir bordür şeklinde yazılarda devam etmektedir.

(O. C. Tuncer'den)

Pencereler kümbetin üst katının güneybatı, kuzeybatı, kuzeydoğu, ve güneydoğu cephelerinde profilli sivri kemerlerin hemen altında yer almaktadır. Bu pencereler duvar yüzeyinden az derin, dikdörtgen bir niş içerisinde, mazgal pencere şeklindedir. Pencereler içeriye kesme taştan kemerli dikdörtgen nişlerle açılmaktadır.

Üst kat farklı ölçülerde olan sekiz kenarlı

bir plan gösterir. Kümbetin sekiz duvarı da içte sivri kemerlidir. İçten sekiz kenarlı bir kubbe dıştan piramidal bir külâh ile örtülüdür.

Bu mekandaki mihrap nişi güney duvarındadır. Dikdörtgen şeklindeki mihrap kısmını kademeli bir şekilde iki bordür çevrelemektedir. İkinci ve geniş bordüründe kabartma olarak yer aldığı bir bezeme bulunmaktadır. Mihrap kavsarası yedi sıra mukarnastan meydana gelmiştir. Mihrap nişi ise üç yüzlüdür. Nişin iki yanında yer alan zar başlıklı sütunceler harap vaziyettedir.

Süslemesi : Türbenin hem içinde hem de dışında süslemeye rastlanmaktadır. Taş üzerinde alçak kabartma olarak yer alan bezemeler; yazı kuşağı, (sekizgen kümbetin duvarlarını üstte sülüs yazı olarak Bakara Suresinin ilk ayeti kerimesi dolaşmaktadır.) geometrik süsleme (taçkapının bordürlerinde, kapının geniş bordüründe, mihrapta), bitkisel süsleme; taçkapının sivri kemeri yan yana, tek tek sıralanan kabartma palmet motiflerinden meydana gelmiştir.

Malzeme ve teknik : Kümbet tümüyle kesme taştan yapılmıştır. Dolgu malzemesi olarak moloz taş kullanılan duvarlar düzgün bir kesme taş işçiliğine sahiptir. Yapıda sadece kapı üzerindeki kitabelerde beyaz mermer kullanılmıştır.

Kitabesi : Korniş altında gövdeyi çepeçevre dolaşan yazı kuşağı Bakara Suresinin ilk ayetini ihtiva etmektedir. Kapı kemeri üzerindeki beş satırlık kitabe; “Bu türbe, melike, saide, şehide, alime, zahide, din ve dünyanın ismetlisi, İslam ve Müslümanların saf kadını, alemde kadınların efendisi, iyi hasletler sahibi,

dünya ve ahiretin hanımefendisi, melikelerin melikesi, iyilik ve bereketin menşei, Eyyub gullarından Meliku'l-Adil Ebu Beki'in kızına aittir. Allah her ikisinin kabrini nurlandırsın ve onların ruhlarını ve kokularını temiz kılsın. Bu türbenin yapılmasını 645 senesinde onun namuslu kızları emretti. Allah onları emellerine kavuştursun ve hallerini güzel eylesin”.

Tarihlendirme : Kapısı üzerindeki kitabesine göre H. 645/ M. 1247 yılında yapılmıştır.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No:93, Ankara, 1982.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1998.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul, 1971.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C. 3, Ankara, 1992.

Kara Mehmet Ağazade Kemaleddin, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri, 1934.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Çifte Kümbet, genel görünüş.

Çifte Kümbet, mumyalık girişi.

Çifte Kümbet, taçkapı.

Çifte Kumbet, kitabe.

**ESERİN ADI : AVGUNLU
MEDRESE
(HAVUZLU
MEDRESE)
TÜRBESİ**

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri ili, Kocasinan ilçesi, Gevher Nesibe (Yalman) Mahallesinde yer alan Avgunlu medresesinin bir bölümünü teşkil etmektedir.

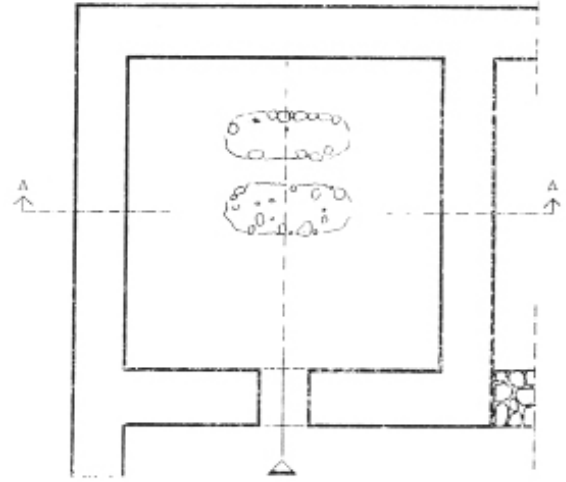
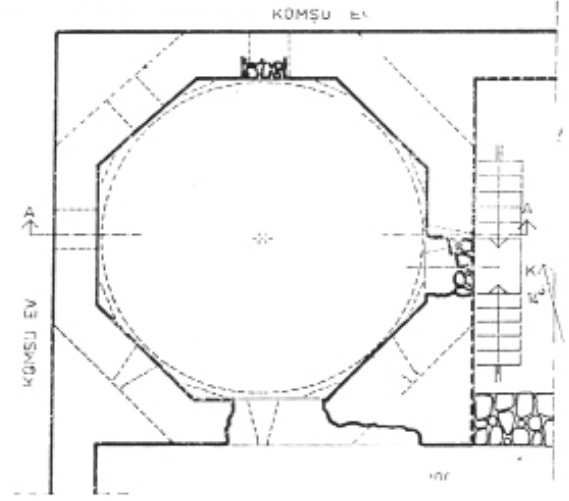
Bugünkü durumu : Sağlam durumdadır.

Tarihi : 13. yüzyıl ikinci çeyreği.

Plan ve mimari özellikleri : Medreseye taç kapıdan girildikten sonra, giriş eyvanına geçilir. Giriş eyvanı beşik tonozlu olup, solunda dikdörtgen planlı bir odaya açılan kapı, sağında ise kümbetin ziyaretgah katına çıkan karşılıklı merdivenler yer almaktadır.

Giriş kapısının sağındaki mekanın medresenin inşasını sağlayan zatın türbesi olarak düzenlendiği düşünülmektedir. Dikdörtgen şeklindeki medresenin kuzeyindeki giriş eyvanının sağında yer alan kümbet, iki katlı olup, kare kaideli ve sekizgen gövdelidir. Her iki katın girişleri ayrı yönlerde tertip edilmiştir. Eserin üst kat girişi medresenin giriş eyvanına, alt kat (cenazeliğin) girişi güney yöne, batıdaki yan eyvanın içine açılan küçük bir düz atkılı kapı açıklığı şeklindedir. Eserin alt kat girişi güneyde tertip edilmiş olup önündeki doğu-batı istikametinde uzanan tonozlu kare bir mekana açılmaktadır. Tamamen kesme taşlarla kaplı olan bu kat doğu ve batı kenarlarında açılmış olan iki pencere ile aydınlatılırken günümüzde doldurularak kapatılmıştır. Sanduka ihtiva etmeyen cenazeliğin zemini restorasyonla son şeklini almıştır.

Giriş eyvanından sekiz basamaklı bir merdivenle ulaşılan dikdörtgen şeklinde bir kapı ile girilen ziyaretgah katı eşit yüzeylerden oluşan sekizgen planlıdır. Kümbetin üst katını içte kubbe dışta ise sekizgen şeklinde yükselen duvarları kesme taştan bir külah örtmektedir. Kümbetin iç kesiminde kubbeye geçiş, sekizgen gövdenin köşelerinde yer alan pahlı taşlarla sağlanmıştır. Buradan onaltıgen kasmağa ve kubbeye geçilmektedir. Yalnız köşelerde yer alan bu taşlar farklı şekillerde; mukarnaslı, istiridye kabuğu, üç dilimli olarak süslenmişlerdir.

(O. C. Tuncer'den)

Kubbe eteği altına açılmış yedi mazgal pencere ile ikinci kat mekanı aydınlatılmıştır. Bu üst pencerelerden başka kuzey kenarında muhdes olduğu düşünülen bir pencere açıklığı bulunmaktadır. İkinci katta sanduka bulunmaktadır.

Türbe medresenin damı üzerinde sekizgen bir gövde halinde yükselmekte ve piramidal bir külahla nihayetlenmektedir. Dışta da tamamen kesme taşla kaplı ve hiçbir süs ihtiva etmeyen eserin kornişi altında açılan kemerli dar pence-

reler, duvarların tek dize görünüşünü bozmaktadır. Birbirini takip eden iki konkav silmenin vücuda getirdiği korniş gövdeyi sınırlamakta ve külaha geçişi sağlamaktadır.

Süslemesi : Genel anlamda türbe sade bir yapıdır. Kümbet kapısının çevreleyen bordürlerde kabartma olarak yer alan geometrik geçmelerin dışında herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır.

Malzeme ve teknik : Eserde yalnızca kesme taş kullanılmıştır. Avgunlu medresesinin türbesi, Gevher Nesibe Hatun Türbesi'nde olduğu gibi damın üzerinde de devam etmektedir. Burada medresenin bir odasının türbeye dönüştürülmesi yanında üst kısmının dışarıdan da görülmeleri sağlanmıştır.

Kitabesi : Türbeye ait herhangi bir kitabe mevcut değildir.

Tarihlendirme : Medresenin planı ve yapı karakteri göz önünde tutularak eserin 13.yüz yılın başlarında veya ilk yarısına ait olabileceği genel olarak kabul edilmektedir. Türbe medrese ile birlikte düşünülmüş ve beraber inşa edilmiştir. Medrese ve türbe, plan gelişimi, mimari elemanlarının özellikleri dikkate alınarak Kayseri'de bulunan örnekleri karşılaştırıldığında 1220-1230 yılları arasında yapılmış olmalıdır.

Kaynakça :

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, (Sadeleştiren: Kemal Göde) 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri I, Selçuklu Dönemi**, Ankara, 1986.

Oluş, Arık, "Erken Devir Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri, **Anadolu (Anatolia)**, XI., Ankara, 1967.

Alev, Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997.

Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Metin Sözen, **Anadolu Medreseleri**, I, II, İstanbul, 1970, 1972.

M. Abicel, "Kayseri Merkez Avgunlu Medresesi", **III. Vakıf haftası**, (4-9. Aralık.1990), Ankara, 1991.

Hakkı Önkol, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Avgunlu Medrese Türbesi, genel görünüş.

ESERİN AD : MAHPERİ (HUNAT) HATUN KÜMBETİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri merkez, Melikgazi, Kağnıpa-zarı Mahallesindedir. Cami, Medrese, Hamam ve türbeden oluşan külliye surun dışında, iç kalenin doğusunda, şehrin merkezinde bulunmaktadır. Türbe; Hunad camisinin kuzeybatı köşesindedir.

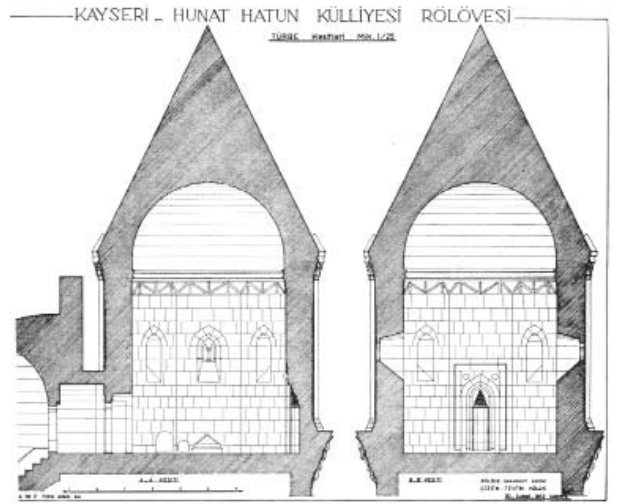
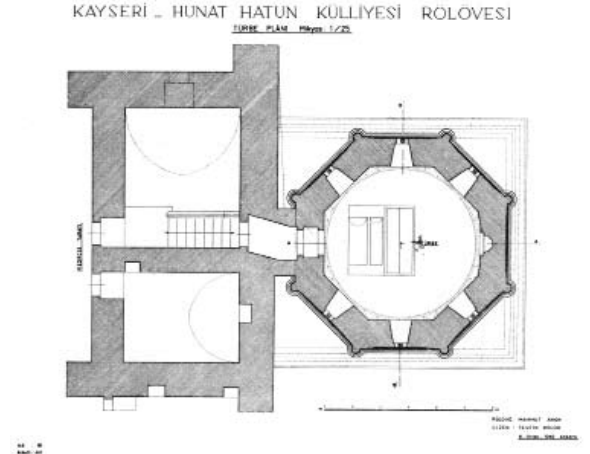
Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : 1260-1270

Plan ve mimari özellikleri : Hunad camisinin kuzeybatı köşesinde bir avlu içinde inşa edilmiş olan kümbet, kare şeklinde mukarnaslı bir kaide üzerinde yükselen sekizgen bir gövde üzerinde içten kubbe dıştan piramidal külah ile örtülüdür. Dışarıya açılan kapısı bulunmayan türbe üst katın kuzey cephesinden bir koridorla medreseye bağlanmıştır. Muntazam olmayan ve sivri beşik tonozla örtülü bulunan dehlizin çarpıklığı sonradan medreseye bitişik olarak yapılan türbenin, medrese ile bağlantısını sağlayabilmek zaruretinden doğmuştur. Bir taçkapağına sahip olmayan kümbeti kuzey ve güney cepheler dışında bütün duvarlarının üstünde açılan ikiz kemerli pencereler aydınlatmaktadır. Kümbet bir mumyalık katına sahip değildir.

Sekizgen duvarlarının üzerinde yükselen kare oturtmalık, birbirini kademeli olarak takip eden beş sıra mukarnasla medreseye bitişik olduğu kuzey tarafı hariç, süslenmiştir. Bu kaide üzerinde yer alan kümbetin sekizgen duvarlarını altta önce düz, sonra yuvarlak bir kaval silme çevrelemektedir. Gövde köşelerde gövdeleri tamamen geometrik örneklerle kaplı yuvarlak köşe sütun-celeri ile birbirinden ayrılmakta ve her cephede yan yana iki kemer silme şekillendirmektedir. Değişik geometrik örgülerle doldurulmuş kemer silmeler zemine kadar inmektedir. Kemer köşelikleri değişik örnekli tezeynatlarla (gamalı haç yapan meandırlar, meandırlar arasında iç içe hal-kalanan baklavalardan yıldızlar vardır.

Gövdenin üst kısmında kabartma olarak Ayetel Kürsi yazılı bir kuşak kümbetin bütün duvarlarını dolaşmaktadır. Bunun üzerinde alt

(Mahmut Akok'tan)

sırası bitkisel bezemeli üç sıra mukarnaslı bir bordür kademeli olarak dışa taşmaktadır. Mukarnaslı konsolun üzerinde, üstteki meandrlı olmak üzere kuvvetli silmelerin vücut verdiği korniş üzerinde yüksek sivri pramidal külah yükselmektedir.

Altı kenardaki pencere dışta, birer kısa sütuncenin ikiye böldüğü üç dilimli kemerlerle nihayetlenen mazgal pencereleri şeklindedir.

Bu göz pencereleri sivri kemerli sathi bir niş içine alır. Dilimli kemerciklerin araları, kemerlerin satırları palmet, lotus ve kıvrık dal desenleriyle süslenmiştir.

Üst katın iç kısmında sade bir görünüşe sahip olan kümbetin güney duvarında mihrabı yer almaktadır. Beş sıra mukarnaslı kavsarası olan mihrabın teğet kemeri süslemelidir ve bir bordür halinde aşağıya kadar uzanır. Kemer köşeliklerinde kabara yer almaktadır. Beş yüzeyli mihrap nişi süslemelere sahiptir.

Süslemesi : Kümbette süsleme, yapı içerisinde sadece mihrabda, dışta;sekiz yönde cephe-lerde uygulanmıştır. Süslemede yazı, mukarnas, geometrik ve bitkisel motifler müşterek olarak değerlendirilmiş ve dengeli bir kompozisyon elde edilmiştir. Bezemeler alçak kabartma ve kazıma tekniğinde meydana getirilmiştir.

Malzeme ve teknik : Kümbetin, yalnızca moloz taş dolgulu taş üzerine kesme taşın kaplama olarak kullanıldığı duvarlarında özenli bir taş işçiliği görülmektedir. Kümbetin ikiz kemerli pencerelerinde beyaz mermerden devşirme sütunceler kullanılmıştır.

Bilindiği gibi türbe, caminin içinde, kuzey-batı köşesinde küçük bir avlu içerisinde inşa edilmiştir. Caminin bu köşesini örten tonozlar yıktırılarak bu küçük avlu elde edilmiş ve türbe inşa edilerek medrese ile irtibatlandırılmış, girişteki çarpıklık da bunun zaruri bir sonucu olmuştur şeklinde görüş ifade edilmektedir. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar neticesinde, caminin bu köşesinin, cami inşa edilirken boş bırakıldığı, bakiyelerin incelenmesi sonucu burada gayr-i islami bir yapının bulunduğu, bu yapının , manevi mertebesi olan bir müslümanın türbesi haline getirilmiş olduğu için yıktırılmayıp muhafaza edildiği, caminin bu yöndeki tonozlarının çökerken bu yapının yıkıldığı veya hasara uğradığı ve bu eski türbenin yerine, eski türbedeki kabri de içine alacak şekilde yeni türbenin inşa edildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Kitabesi : Kümbetin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Mukarnaslı konsolun altında gövdeyi çepeçevre dolaşan yazı kuşağı besmele ile birlikte Ayete'l Kürsi ve Ali İmran Suresi 18 ve 19. ayetlerini ihtiva etmektedir.

Türbe içinde Mahperi Hatuna ait sanduka

antik çağ lahit kapağı olup, kuzey yüzüne Sülüs yazı ile Ayete'el kürsi yazılmıştır. Güneye bakan yüzüne “Bu kabir hanımefendi, Seyide, setire, saide, şehide, zahide, abide, ibadet etmeğe düşkün, mücahide, günahlardan korunmuş ve adalet sahibi, dünyada kadınların melikesi, afife, temiz, devrinin Meryem'i ve zamanın Haticesi, sayısız mal tasadduku ile bilinen, din ve dünyanın saf hanımı, merhum ve şehid Gıyaseddin Keyhüsrev bin Keykubat'ın annesi Mahperi Hatunundur. Allah hepsine rahmet eylesin. Amin”.

Ortadaki ikinci sanduka basit ve gösterişsiz bir sanduka olup, baş ucunda şu kitabe yer almaktadır. “Bu kabrin sahibesi, şehid Sultan Keyhüsrev bin Keykubat'ın 683 senesi muharreminde vefat eden Selçuki hatundur.”

Üçüncü mezar ise isimlidir.

Kitabeden I. Alaeddin Keykubat'ın zevcesi, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Mahperi Hatunun türbeyi kendi adına yaptırdığını anlıyoruz.

Kaynakça :

Ömür Bakırer, **XIII ve XIV . Yüzyıllarda Anadolu Mihrapları**, Ankara, 1976.

Alev Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'deki Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1998.

Hakkı Önköl, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No:93, Ankara, 1982.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D'Anatolie**, I Paris, 1931.

Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları, Çeviren : Ahmet Akif Tütenk**, Ankara, 1954.

Haluk Karamağaralı, “Kayseri'deki Hunad Camiinin Restitüsyonu ve Hunad Manzumisinin Kronolojisi Hakkında Bazı Mülâhazalar”, **A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Ankara, 1976

Oktay Aslanapa, **Türk Sanatı**, Ankara, 1972.

Mahmut Akok “Kayseri'de Hunad Mimari Külliyesinin Rölövesi”, **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı 16/1, 1967, Ankara, 1968.

Suut Kemal Yetkin, **İslam Mimarisi**, Ankara, 1965.

Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye**, İstanbul, 1971.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri I, Selçuklu Dönemi**, Ankara, 1986.

Oluş Arık, “Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri”, **Anadolu, (Anatolia)**, Sayı: 11, 1967, Ankara, 1969.

Semra Ögel, **Anadolu Selçuklularının Taş Teziniatı**, Ankara, 1966.

Rahmi Hüseyin Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, İzmir, 1982.

Kara Mehmet Ağazade Kemaleddin, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri, 1934.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi, (Mirat-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren : Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987.

Hunat Hatun Türbesi, genel görünüş.

Hunat Hatun Türbesi, mukarnash kaide.

Hunat Hatun Türbesi, cephe düzenlemesi.

Hunat Hatun Türbesi, medrese duvarında eski yapının bakiye izleri

Hunat Hatun Türbesi, lahit.

Hunat Hatun Türbesi, mihrap bezemesi.

ESERİN ADI : ŞAH CİHAN HATUN TÜRBEŞİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Talas Caddesi üzerinde, Seyyid Burhaneddin Mezarlığının batısında bulunmaktadır.

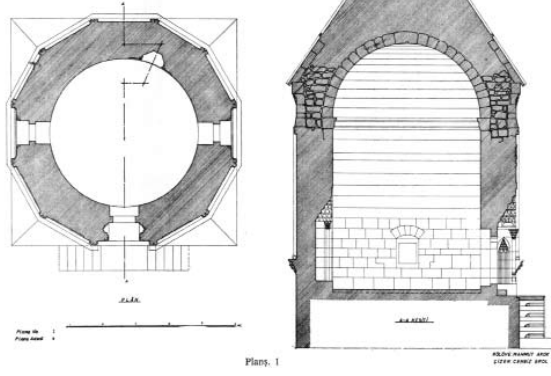
Bugünkü durumu : Sağlam durumdaki eser işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : Eserin kitabesinde inşa tarihi belirtilmemiştir.

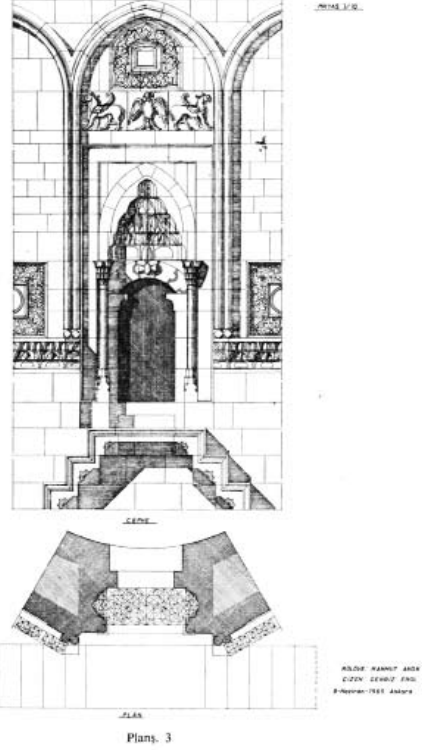
Plan ve mimari özellikleri : Döner kümbet adıyla da bilenen yapı yaklaşık 6.50x6.50 m. ölçülerinde kare plânlı bir kaideye sahiptir. Kaide köşelerde pahlanmıştır. Kaideden gövdeye geçişte bir sıra mukarnas dizisi kullanılarak kaide ve gövde birbirinden ayrılmıştır. Kaide bölümünün yüksek tutulması türbenin bir münayalığının olabileceği ihtimalini düşündürse de münayalığa girişi sağlayan kapı yada havalandırma veya aydınlatma işlevine yönelik herhangi açıklık yoktur. Esasen herhangi bir girişe sahip olmayan bu bölümü, A.Gabriel tarafından çizilen plânda bir kapı açıklığıyla gösterilmiştir. İçten daire olan türbenin gövdesi, çift sıra kaval silmelerle biçimlenmiş tezyini kör kemerlerle onikigene dönüşmektedir. Bu kemerli cephelelerin içleri, çoğu yapı üzerinde yapılmış izlenimi veren düzensiz ve birbirinin aynısı olmayan geometrik bezemelerle süslenmiştir. Bezemeler yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Geometrik bezemelerle birlikte cephelelerde bitkisel ve figürlü süslemeler de görülmektedir.

Türbenin kuzey cephesindeki taçkapısına çift taraflı bir merdivenle çıkılmaktadır. Basık kemerli kapı sövesinin önündeki sütunceler mukarnas başlıklıdır. Beş sıra mukarnaslı kavsara bir sivri kemerle çerçeve içine alınmıştır. Kapıyı ters U biçiminde saran asıl çerçeve bordürü ise rumi ve palmet dizisinden oluşan bitkisel kompozisyonla süslenmiştir. Bu bordürün üst bölümünde kitabenin altında, büyük oranda tahrip edilmiş olmakla birlikte kanatlı gövdeleri ve insan biçimi başlarıyla karşılıklı birer sfenks figürü yer almaktadır. Aslında hayvanların kimliği tam olarak seçilemiyorsa da, düzenleme açısından 1312 tarihli Niğde Hüdavent Hatun Türbesinin benzer figürlü bezemelerini çağrıştırmaktadır.

KAYSERİ - DÖNER KÜMBET RÖLÖVESİ MİK: 1/20

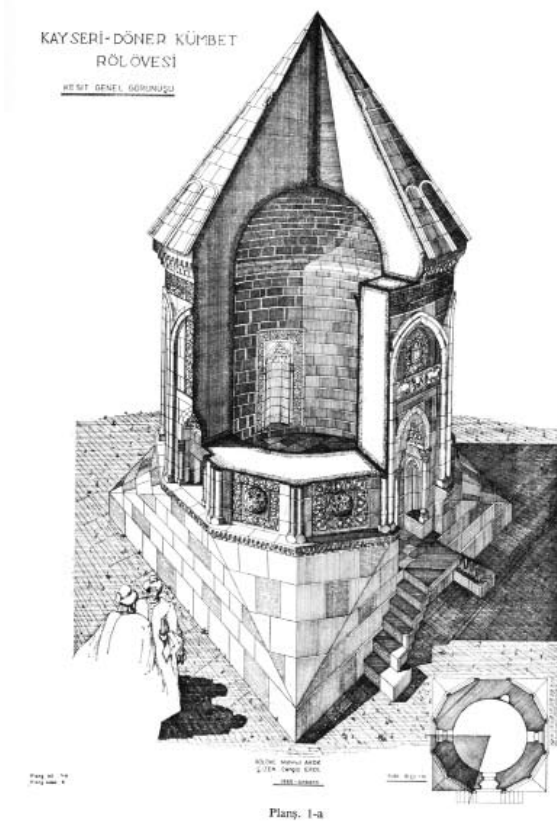
KAYSERİ DÖNER KÜMBET RÖLÖVESİ MİK: 1/20

(Mahmut Akok'tan)

Türbe giriş kapısının doğu ve batı cephesinde birbirine benzer iki figürlü kompozisyon yer almaktadır. Batı ve doğu cephe kökleri bir

(Mahmut Akok'tan)

hilalden çıkan hayat ağacı altına farklı figürler işlenmiştir. Doğu cephede hayat ağacının üstüne kuyruğu bir yıldız motifiyle bitirilmiş çift başlı kartal, hayat ağacının altına da güneydeki tahrip edilmiş birer aslan figürü yerleştirilmiştir. Batı cephedeki kompozisyonda ise hayat ağacının üstüne herhangi bir figür işlenmemiş, hayat ağacının altına ise büyük oranda tahrip edilmiş harpy veya siren figürleri yüksek kabartma olarak yapılmıştır.

Türbe gövdesiyle üst örtüyü ayıran kuşak üç farklı kompozisyonla bezelidir. Kuşak altta, yaprak yüzeyleri yivlenmiş dilimli rumiler ve üç dilimli palmetlerden oluşan bitkisel, ortada sekiz kollu yıldızlardan oluşan geometrik ve üstte iki sıra mukarnas dizisiyle süslenmiştir. İçten kubbe olan üst örtü dıştan konik külahtır.

Barok nitelikli rumî ve palmet kabartmalarından oluşan bitkisel bezemeli bir bordürün çerçevelediği beyaz mermer üzerine iki satır olarak düzenlenen kitabede “Bu türbe Allah’ın rızasını kazanmış olan mutlu Şah Cihan Hatun’a aittir” anlamındaki ibareler bulunmaktadır.

Süslemesi : Yapının cephelerinde, saçağında ve taçkapısında figüratif, geometrik, bitkisel ve mukarnaslı taş süslemeler yer almaktadır.

Malzeme ve teknik : Türbe düzgün kesme

taş malzemeye inşa edilmiştir.

Kitabesi : Yapının taçkapısı üzerinde beyaz mermer malzemeye yazılan kitabeden inşa tarihi öğrenilememekte ancak yapının Şah Cihan Hatun adına inşa ettirilmiş olduğu belirlenmektedir.

Tarihlendirme : Yapının Anadolu’daki benzer örneklerinden hareketle Kayseri’nin İlhanlı valileri tarafından yönetildiği 14.yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiş olabileceğini belirtebiliriz.

Kaynakça:

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Albert Gabriel, **Monuments Turcs D’Anatolie**, I Paris, 1931.

Rahmi Hüseyin Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No : 14, İzmir, 1982, s. 19.

Ömür Bakırer, Anadolu Selçuklularında Tuğla İşçiliği, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972, s.187-188.

Albert, Gabriel, **Türk Anıtları**, Çeviren: A., Tütenk, Bengi Matbaası, Ankara, 1962, s.87.

Oktay Aslanapa-E. Diez, s.80.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 129.

Selçuk Mülayim, ‘Selçuklu Geometrik Süslemeleri’, **Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C. 3, Sayı:9, İstanbul, 1990, s. 48-49.

Gönül Öney, ‘Anadolu Selçuklu Mimarisinde Avcı Kuşlar, Tek ve Çift Başlı Kartal’, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972, s. 154.

Mahmut Akok, ‘Kayseri’de Dört Mezar Anıtı’, **Türk Etnoğrafya Dergisi**, C. 12, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1970, s. 22-23.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, C.I, Güven Matbaası, Ankara, 1966, s. 161.

Haluk Karamağaralı, ‘Erzurumdaki Hatuniye Medresesinin Tarihi ve Banisi Hakkında Mülahazalar’, **Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, III., Ankara, 1971, s. 239.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 375-390.

Şah Cihan Hatun Türbesi, genel görünüş.

Şah Cihan Hatun Türbesi, cephe süslemesi.

Şah Cihan Hatun Türbesi, figürlü süsleme.

Şah Cihan Hatun Türbesi, cephe süslemelerinden detay.

ESERİN ADI : BEŞPARMAK TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Erkilet yolu üzerinde, askeri lojmanlara ait bahçe içerisinde yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : XIII. Yüzyıl sonu, XIV. Yüzyıl başı.

Plan ve mimari özellikleri : Eyvan türbe tipinde iki katlı olan yapı 1966 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Yüksek bir oturtmalık üzerinde eyvan şeklinde dışa açılan beşik tonoz örtülü kesme taştan dikdörtgen şeklinde bir türbedir.

Türbeye giriş doğu cephesinin ortasında yer alan iki taraflı merdivenle sağlanmaktadır. Kademeli sivri kemerli kalkan duvarlı bu cepheden eyvana geçilmektedir. Eyvanın arka duvarında dikdörtgen şeklinde bir pencere, güney duvarının ortasında mihrap yer almaktadır. Mihrap üç yüzlü nişe sahiptir. Bu nişi sivri kemerli bir bordür çevrelemektedir. Bordürde kabartma olarak örgülü geçme motifler yer almaktadır.

Eyvan türbe beşik tonozla örtülüdür.

Türbenin batı cephesinde merdivenlerin altında mumyalık katına açılan bir kapısı vardır. Kesme taştan yenilenen kapı, cepheden dikdörtgen çıkıntı halindedir. Giriş yeri sonradan demir parmaklıklı bir kapıyla kapatılmıştır. Türbenin mumyalık katının örtüsü beşik tonozdur. Mumyalık katının doğu duvarında, beşik tonoz örtünün başladığı noktada sona eren bir mazgal pencere, doğu duvarında yatık dikdörtgen şeklinde pencere bulunmaktadır.

Süslemesi : Türbe genel olarak sade görünüme sahiptir.

Malzeme ve teknik : Türbenin duvar örgüsü içte ve dışta kesme taş kaplamalıdır. Dolgu malzemesi olarak moloz taş kullanılmıştır. Düzgün bir taş işçiliği görülen türbede özellikle oturtmalık, giriş, kalkan duvarın üst kısmı, çatı ve duvarların dış yüzlerinin büyük bölümü yenilenmiştir.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Eyvan şeklindeki türbeler XII yüzyılda ortaya çıkmakta, XIII. Yüz yıl başlarından itibaren sayıları artarak, XIV. Yüz yıl başlarına kadar gelişme göstermektedir. XIV. Yüz yıldan sonra ise bu tip türbelerde, sadeleşme ve çeşitlenme başlamaktadır.

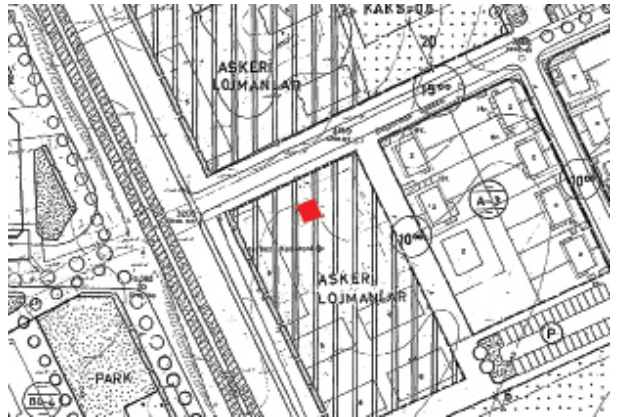
Sahip olduğu mimari özellikleri dolayısıyla türbe XIII. Yüzyıl sonu, XIV. Yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir.

Kaynakça :

Oluş Arık, “Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri”, **Anadolu, (Anatolia)**, Sayı: 11, 1967, Ankara, 1969.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisini**, Ankara, 1998.

Metin Sözen, “Anadolu”da Eyvan Tipi Türbeler”, **Anadolu Sanatı Araştırmaları I**, İstanbul, 1968.

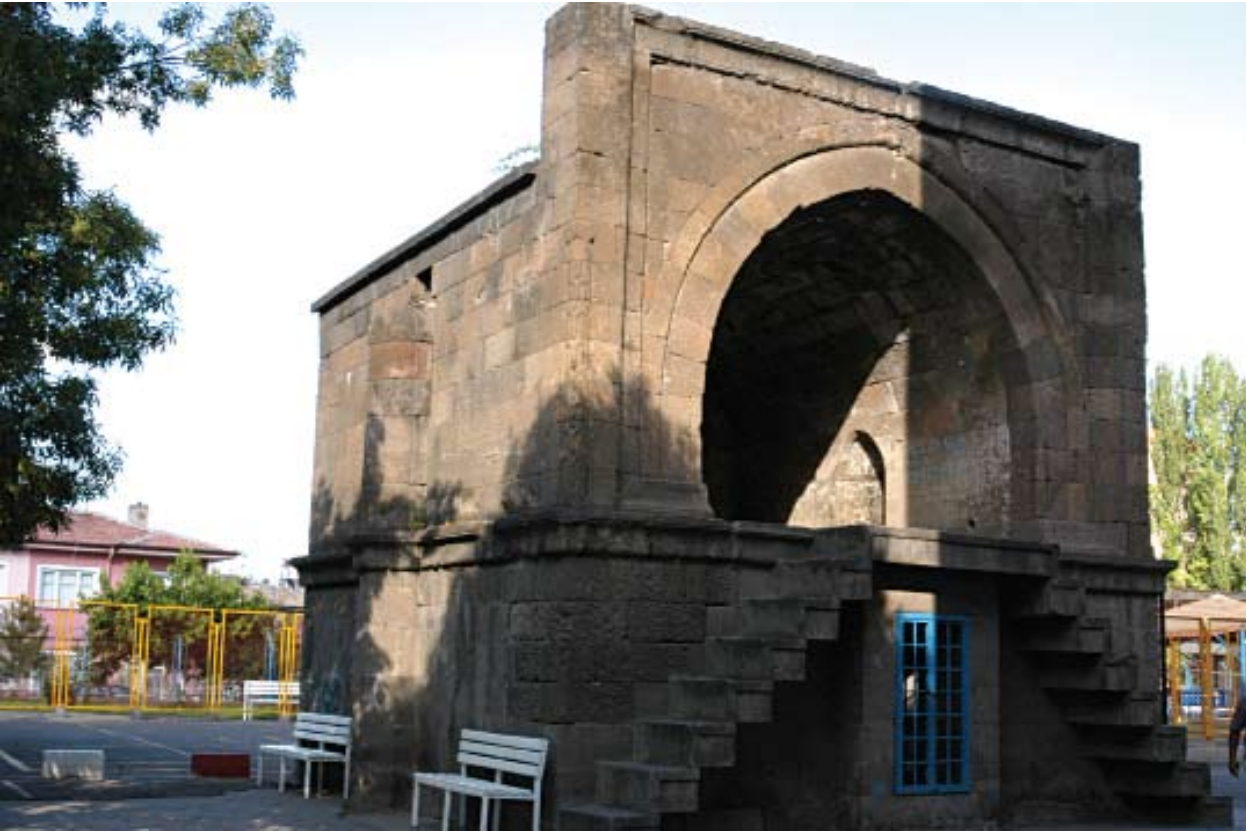

Beşparmak Türbesi, genel görünüş.

Beşparmak Türbesi, yan cephe görünüş.

Beşparmak Türbesi, genel görünüş.

ESERİN ADI : EMİR ŞAHAP TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Yanıkoğlu Mahallesiinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun kullanılmaktadır.

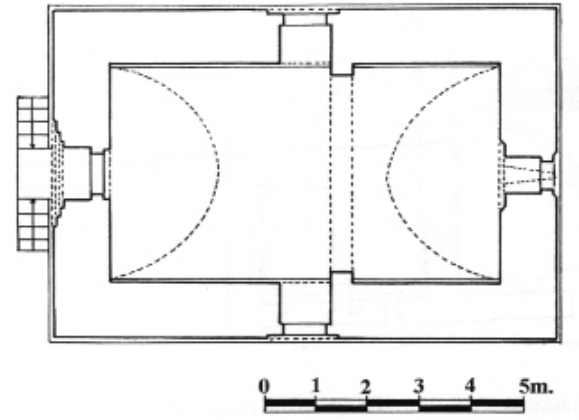
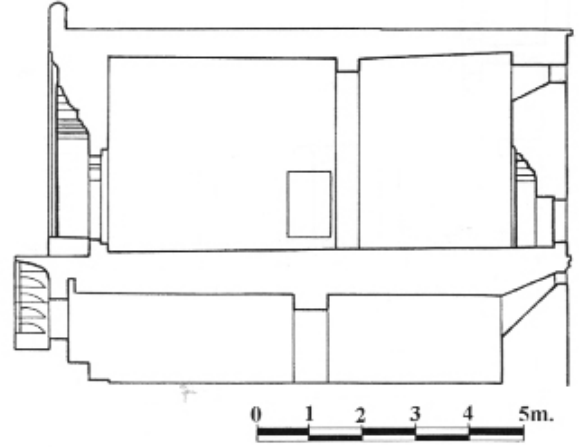
Tarihi : M.1328 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe iki katlı olarak, kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen plânda inşa edilmiştir. Türbe 9.90x7.70 m. ölçülerindedir. Mumyalık bölümü zeminden 1.30 m. yüksekliğe sahiptir ve profilli bir silme ile çerçevelenmiştir. Türbenin mescid (ziyaretgâh) ve mumyalık bölümlerine kuzey cepheye açılan kapılardan girilmektedir. Yapının kuzey cephesi burada bulunan ve dendanlarla süslenen kalın duvarından dolayı diğer cephelerden yüksek yapılmıştır. Yapının doğu, batı ve güney cephesine birer dikdörtgen pencere açılmıştır. Ayrıca güney cephede bir de mazgal pencere bulunmaktadır.

Mumyalık bölümüne kuzeydeki kapıdan üç basamakla inilmektedir. Bu mekan kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen olup bir sivri kemerle takviye edilen üst örtüsü sivri tonozdur.

Türbenin kuzeydeki taçkapısına iki kollu merdivenle ulaşılmaktadır. Taçkapı düz profilli ve bezemesiz iki bordürle çerçevelenmiştir. Taçkapı nişi, altta iki sıra küçük mukarnas dizinin niş içini U şeklinde dolaştığı bir düzenlemeye sahiptir. Bu mukarnas dizisi üzerinde üç sıra mukarnastan oluşan kavsara bölümü yer almaktadır. Birinci mukarnas sırasının ortasındaki mukarnasın nişi içinde türbenin mimarının adının yazılı olduğu kitabe yer almaktadır. Kavsara alınlığında bezeme bulunmamaktadır. Kavsara kemerinin üzerinde beyaz mermer üzerine iki satır olarak düzenlenmiş kitabe yerleştirilmiştir.

Türbenin duvarına açılan pencerelerden güneydekinin üst bölümü dört sıra mukarnaslı kavsara şeklinde düzenlenerek kible cephesi vurgulanmıştır. Türbenin mescid mekanı kuzey-güney doğrultuda bir sivri beşik tonozla örtülmüştür. Tonozu desteklemek için doğu

(Saim Cirtil'den)

batı doğrultuda bir sivri kemer atılımı görülmektedir. Mescit mekanında taştan yapılmış üç sanduka görülmektedir. Güney tarafta bulunan sandukanın Emir Şahab'a ait olduğu kitabesinden anlaşılmaktadır. Ortadaki sandukanın H.733/M.1332 tarihinde ölen Kutluğ Tekin Hatun'a ait olduğu kitabesinden öğrenilmektedir. Ancak kitabeden Kutluğ Tekin Hatun ile Emir Şahab arasındaki yakınlığın derecesi bilinmemektedir. Kuzeydeki küçük sandukanın yazıları okunamayacak kadar tahrip olduğundan kime ait olduğu bilinmemektedir.

Süslemesi : Türbenin taçkapısındaki mukarnas bezemeli kavsarası dışında bezeme unsuruna rastlanmamıştır.

Malzeme ve teknik: Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Taçkapının üst kısmında beyaz mermer üzerine iki satır halinde yazılan kitabeden yapının H.728 yılının Sefer ayında (M.1328) Emir Şahab için yaptırıldığı belirtilmektedir. Taçkapının birinci mukarnas dizili kavsarasındaki kitabede de yapının mimarının adı yazmaktadır. Bu isim tam okunamamıştır. “Kara Bulu” şeklinde okuyanlar olduğu gibi Bünyan Ulu Cami ve Köşk Hanekahının türbesinde adı geçen Kaluyan bin Lokman olarak okuyanlarda vardır.

Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle yapının M.1328 yılında inşa ettirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 13.

Zeki Sönmez, ‘**Anadolu Türk İslam Mimarisinde Sanatçılar**’, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1989, s. 329-330.

Metin Sözen, ‘Anadolu’da Eyvan Tipi Türbeler’, **Anadolu Sanatı Araştırmaları I**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Rölöve Kürsüsü, İstanbul, 1968, s. 203.

Alev Çakmakoğlu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 367- 374.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001, s.130-138.

Emir Şahab Türbesi, giriş cephesi.

Emir Şahab Türbesi, batı cephe.

Emir Şahab Türbesi, taçkapı.

Emir Şahab Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : KÖŞK (SÜLÜ PAŞA) TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Köşk Mahallesiinde bulunmaktadır.

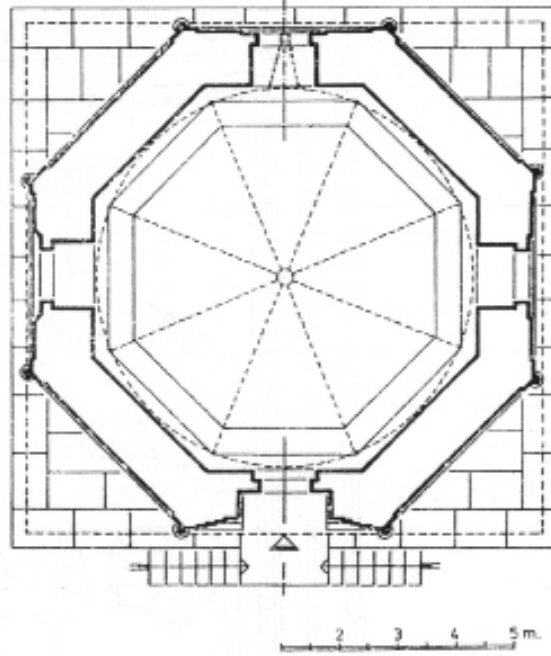
Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.740/M.1339-40 yılında yapılmıştır.

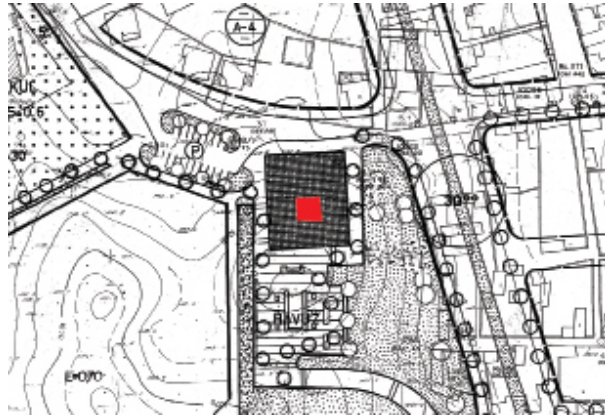
Plan ve mimari özellikleri : Aslında bir hankâh olarak yapılan ancak bugün Köşk Medrese olarak anılan yapının avlusunun ortasına inşa edilmiştir. Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilen türbe, kaide, gövde ve külahtan oluşmaktadır. Türbenin üst örtüsü içten kubbe dıştan sekizgen pramidal külahtır. Eserin kuzey cephesine taçkapı, diğer üç yöne ise birer pencere yerleştirilmiştir. Pencerele sağır nişler içinde yer almaktadır. Yapının kare ölçülerdeki kaide kısmı mumyalık üzerine tekabül etmektedir. Mumyalığa girişi sağlayan kapı, dilatasyon izlerine bakılarak sonradan yapıldığı belli olan mihrap biçimli bir duvarla kapatılmıştır. Kare kaidenin saçakları bir mukarnas kuşağıyla bezenmiştir.

Türbenin sekizgen planlı mescit kısmında yer alan cepheler, köşelerde duvara gömülü sütuncelerle sınırlandırılmış, sivri kör kemerlerle hareketlendirilmiştir. Sütuncelerin kaideleri süslü olmakla birlikte gövde ve başlıklarında herhangi bir tezyini unsur yoktur. Sütun başlıkları sivri külah şeklindedir. Gövde ile üst örtü arasındaki yazı kuşağına ise Bakara suresinden bir bölüm yazılmıştır.

Türbenin mescid bölümüne girişi sağlayan ve kuzey cephe ortasına açılmış olan taçkapı üç bordürle çerçevelenerek yapının en süslü unsuru haline getirilmiştir. Taçkapıyı yanlardan sınırlandıran ve mukarnaslı başlıklara sahip olan sütuncelerin gövdeleri zigzag ve zencirek desenleriyle bezenmiştir. Taçkapıyı kuşatan bordürde ise on kollu yıldız kompozisyonundan çıkarılmış geometrik bezeme yer almaktadır. Batıdaki sütuncenin üzerinde bugün okunamayacak durumda bozulmuş olan kitabede türbeyi inşa ettiği düşünülen mimar Kaluyan bin Lokman adının kayıtlı olduğu ileri sürülmektedir. Kavsarasız olarak düzenlenen taçkapı bir sivri kemerle çerçevelenmiş, kemer köşelikleri

(Saim Ciritil'den)

bezenmeden bırakılmıştır. Kavsara kemerinin üzerinde üç kabara yer almaktadır.

Bugün türbenin kitabesi yoktur. Ancak kitabe harap olmadan Ahmed Nazif Efendinin aldığı kopyadan türbenin H.739/M.1339 yılında inşa ettirilmiş olduğu öğrenilmektedir. Kitabeden yapının hangi tarihte inşa edildiğinin yanı sıra, kim tarafından ve kimin için yaptırılmış olduğu da öğrenilebilmektedir. Buna göre yapı Eretna beyliğinin kurucusu Alaeddin Eretna tarafından eşi Suli Paşa için yaptırılmıştır.

Süslemesi : Yapının taçkapısını sınırlandıran sütunceler ve bordürlerle, cepheleri çerçeveleyen sütuncelerin kaidelerinde geometrik ve bitkisel bezemeler görülmektedir. Bu bezemeler yüksek kabartma olarak yapılmışlardır.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Kitabesinden 1339-40 yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 133-134.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi (Mir'at-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren: Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987, s.101.

Albert, Gabriel, **Türk Anıtları**, Çeviren: A., Tütenk, Bengi Matbaası, Ankara, 1962, .

Mehmet Çayırdağ, 'Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar Taşları', **Tarih Dergisi**, S. XXXIV, İstanbul, 1984, s. 514.

N. Şaman-T. Yazar, 'Kayseri Köşk Hangahı', **Vakıflar Dergisi**, Sayı:XXII., Ankara, 1991, s. 305.

İ.H. Uzunçarşılı, 'Sivas-Kayseri ve Dolaylarında Eretna Devleti', **Belleten**, 32/126, Ankara, 1968, s. 170-171.

Semavi Eyice, 'İki Türk Abidesinin Mahiyetleri Hakkında Notlar, İznikte Nilüfer Hatun İmareti ve Kayseri'de Köşk Medrese', **Yıllık Araştırmalar Dergisi**: 2, Ankara, 1958, s.112.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 251-266.

Süleyman Paşa Türbesi, genel görünüş.

Süleyman Paşa Türbesi, mumyalık kapısı.

Süleyman Paşa Türbesi, kaide.

Süleyman Paşa Türbesi, iç mekan.

Süleyman Paşa Türbesi, kubbe.

ESERİN ADI : MEHMET ZENGİN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Gültepe Mahallesi, Arkeoloji Müzesinin güneybatısında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yapı bugün Kayseri Müzesi İslâmi Mezar Taşları ve Kitabeler Deposu olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.746/M.1345-46 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : Düzgün bir L şeklinde plan arz eden türbe, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultuda biçimlenmiş iki dikdörtgen mekandan oluşmaktadır. Üst örtüsü beşik tonozla örtülüdür. L'nin kollarının birleştiği köşe mekanının üst örtüsü ise çapraz tonozdur. Duvarların yarısı, üst örtüsü ve taçkapının kaplama taşları 1970 yılındaki onarımda yenilenmiştir.

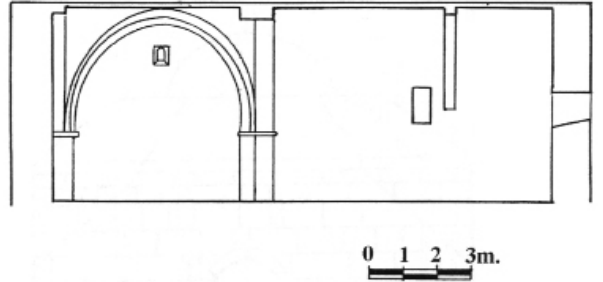
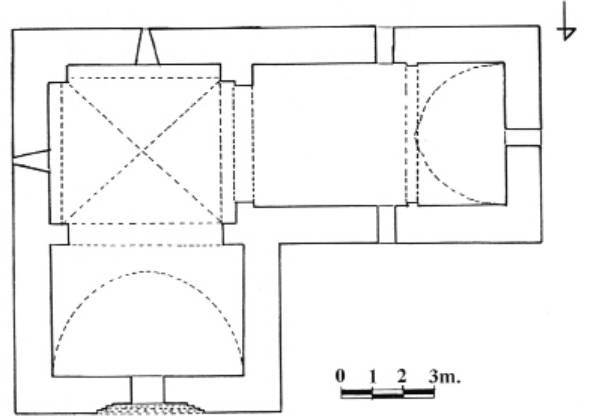
Mumyalık bölümü bulunmayan türbeye batı cephenin ortasına açılmış taçkapıdan girilmektedir. Taçkapı genişlikleri farklı dört bordürle çerçevelenmiştir. Bordürler bezemesizdir. Giriş kapısının basık kemeri profilli konsollara oturmakla birlikte geçme olarak örülmüştür. Kemer üzerindeki alınlık iki renkteki taşların geçme yapmasıyla oluşmuş bir kompozisyonla süslenmiştir. Türbenin doğu cephesinde iki, batı ve kuzey cephelerinde birer pencere açıklığı bulunmaktadır.

İç mekan üst örtüye göre üç bölümden meydana gelir. Köşedeki çapraz tonozla örtülmüş bölüm giriş kapısı eksenindeki beşik tonozlu mekanla birleşmektedir. Çapraz tonozlu bölüme güneyden beşik tonozlu ikinci bir mekan eklenmiştir. Bu mekanın üst örtüsü olan beşik tonoz ortadan bir sivri kemerle takviye edilmiştir.

Süslemesi : Türbenin giriş kapısının basık kemerinde ve kemer alınlığındaki renkli taş geçmeler dışında süsleme içermediği gözlenmiştir.

Malzeme ve teknik : Yapı tamamen kesme taş malzemeyle yapılmıştır.

Kitabesi : Taçkapı üzerinde beyaz mermerle iki satır halinde sülüs hatla yazılan kitabe H.746/M.1345-46 tarihini taşımaktadır.

(Saim Cirtil'den)

Tarihlendirme : Kitabesinden dolayı yapının 1345-46 yılında inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 140.

Faruk Sümer, 'Anadolu'da Moğollar', **Selçuklu Araştırmaları Dergisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1970, s. 117.

Alev Çakmakoglu **Kuru, Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 269-275.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001.

Mehmet Zengin Türbesi, genel görünüş.

Mehmet Zengin Türbesi, taçkapı.

Mehmet Zengin Türbesi, kitabe.

Mehmet Zengin Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : ERDOĞMUŞ TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Melikgazi ilçesi, Seyyid Burhaneddin Mezarlığı içinde Seyyid Burhaneddin Türbesi-ne güneyden bitişiktir.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.749/M.1348

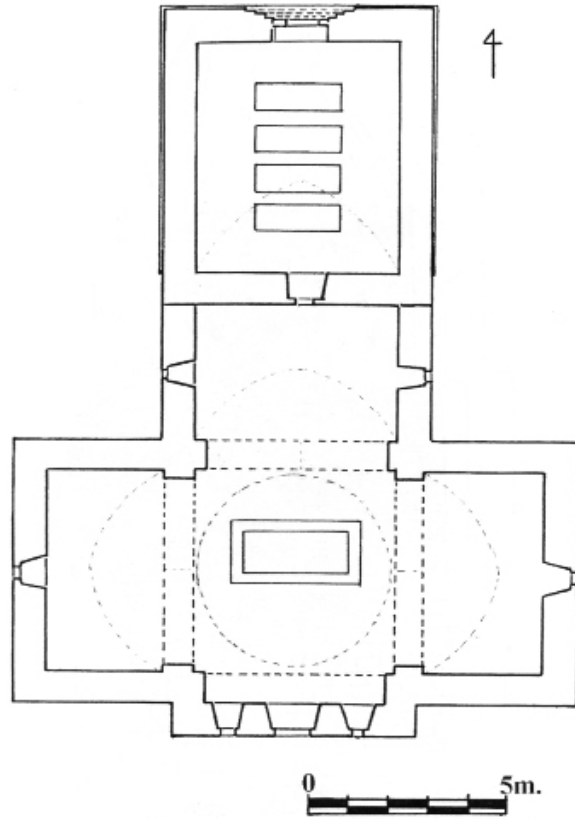
Plan ve mimari özellikleri : Türbe kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen plânlı olup sivri beşik tonoz üst örtüye sahiptir. Eserin zemin kotu yükseldiği için cenazelik katına ulaşıl-mamaktadır. Türbeye diğer duvarlardan daha yüksek tutulmuş güney duvarına açılan taçka-pıdan girilmektedir. Taçkapı bezemesiz üç bor-dürle çerçevelenmiştir. Eserin kuzey duvarında bugün kapıya dönüştürülmüş bir pencere bu-lunmaktadır.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi beyaz mermer üzerine yazılmış olup H.749/M.1348 tarihini içermektedir.

Tarihlendirme : M.1348 yılında yapılmış-tır.

Kayseri Erdoğan Türbesi genel görünüş.

Kayseri Erdoğan Türbesi genel görünüş.

ESERİN ADI : ŞAH KUTLU HATUN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

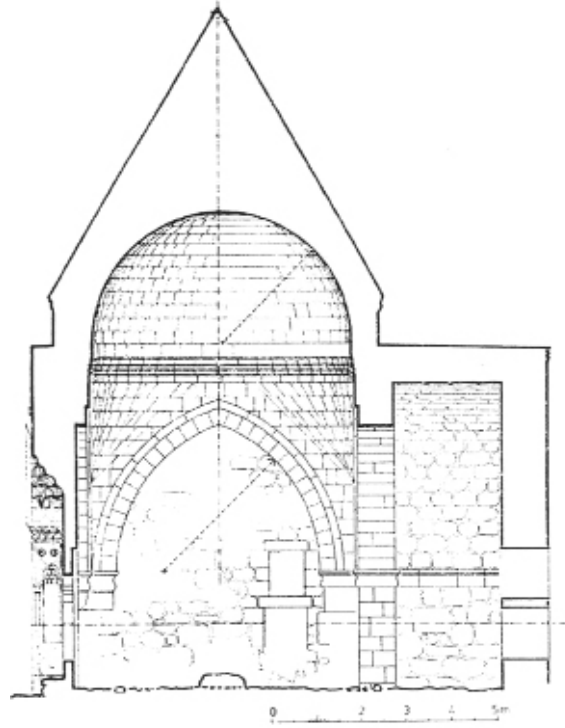
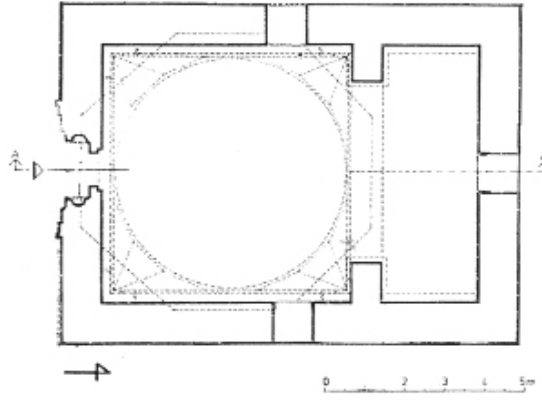
Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Gavre-moğlu Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Sağlam durumda ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.750/M.1350-51 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Güney-kuzey doğrultuda dikdörtgen bir plânı olan türbenin etrafındaki evler 1992 yılında yıkılarak türbe tamamıyla ortaya çıkarılmıştır. Plan itibariyle türbe iki bölümden oluşmaktadır. Güneyde kare ölçülerdeki bölüm kubbeyle, kuzeydeki doğu-batı doğrultudaki dikdörtgen mekan ise sivri tonozla örtülmüştür. Güneydeki bölümün üst örtüsü dıştan pramidal külahtır. Türbeye güney cephe ortasına açılmış bir taçkapıdan girilmektedir. Yapının üç cephesinde yatay olarak ikiye bölünmüş dikdörtgen formlu büyük pencereler açılmıştır. Türbenin kubbesi 1977 yılında kesme taştan yeniden inşa edilmiş, yapı duvarlarının bazı bölümleri ise 1992-93 yılındaki onarımlarda yenilenmiştir.

Türbenin güney cephesinde bulunan taçkapı 3.60m. genişlikte olup saçağa kadar devam etmektedir. Taçkapı, genişlikleri farklı ve kapı açıklığına doğru kademelenen dört bordürle çerçevelenmiştir. Kapı açıklığı, profilli başlıklara sahip olan bezemeli sövelere oturan birbirine geçme yapan taşlarla örülmüş basık bir kemere sahiptir. Kemer kavsini düzleyen lento taşının köşeleri ajur tekniğinde yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Bunun üzerine konmuş olan iki dikdörtgen taşın yüzeyi geometrik kompozisyonla süslenmiştir. Dört sıra mukarnas dizisiyle oluşan kavsara dışta mukarnas bezemeli bir kemerle çerçevelenmiştir. Kemer ile kavsara arasındaki alınlık geometrik kompozisyonla süslenmiştir. Kuşatma kemerinin üzerinde üç dilimli kemer şeklinde beyaz mermerden düzenlenmiş yapı kitabesi, bunun iki yanında da birer kabara yer almaktadır. Bu kabaların yüzeyi tahrip olmuştur.

(O. C. Tuncer'den)

Taçkapıyı yanlardan sınırlayan bordürlerden birincisinde, altlı-üstlü geçmeler yapan şeritlerin oluşturduğu yürek biçimli geometrik bezeme uygulanmıştır. İkinci bordürde, oniki kollu yıldız deseninin yarısının rumili kıvrım dallarla birleştirilerek tatbik edildiği bir kompozisyon

izlenir. Üçüncü bordürde ise kırık çizgi sisteminden gelişen ve merkezleri kaydırılmış sekiz kollu yıldız ağlarının olduğu bir geometrik kompozisyon yer alır. Kompozisyonu oluşturan şeritlerin yüzeyleri içbükey olarak yivlendirilmiştir. Dördüncü bordürde şeritlerin alt-üst geçmeler yapmasıyla oluşmuş üçlü saç örgüsü diyebileceğimiz bir bezeme gözlenir. Kavsara kuşatma kemerinin oturduğu mukarnaslı başlıkların yer aldığı söve ve sütuncenin yüzeyleri de süslenmiştir. Söve yüzeyinde bitkisel, sütunce yüzeyinde ise geometrik süsleme dikkati çekmektedir.

Taçkapının yan kanatlarına birer mihrabiye ve onların üzerindeki dikdörtgen alana ikişer kabara işlenmiştir. Mihrabiye nişleri dört sıra mukarnaslı kavsarayla kapatılmıştır. Niş yüzeyinde kırık çizgi sisteminden kaynaklanan girift bir geometrik bezeme vardır.

Kuzey cephedeki pencere, bitişindeki evin ocağı olarak kullanılmış olduğu için tahribata uğramıştır. Pencere üç bordürle çerçevelenmiştir. Dıştaki bordürde yüzeysel olarak yapılmış rumi-palmetli bir tezyinat görülür. Ortadaki bordür süslenmemiş, üçüncü bordür ise yarım yıldız desenleriyle bezenmiştir. Pencerenin lentto ve söveleri yenilenmiştir. Batı cephenin ortasında dikdörtgen formdaki pencerenin etrafı da üç bordürle kuşatılmıştır. Birinci bordürde ikili şerit geçmelerin oluşturduğu geometrik bezeme yer alırken ikinci bordürün yüzeyi süslenmemiştir. Üçüncü bordürün yüzeyi yarım yıldızlarla süslenmiştir. Doğu cephe ortasındaki pencere de üç bordürle çerçevelenmiştir. Birinci bordür yüzeyinde yüzeysel olarak oyulmuş üç dilimli kemer formunda bezeme yer alır. İkinci bordür bezemesiz olup üçüncü bordür yarım yıldızlarla süslenmiştir.

Süslemesi : Yapının taçkapı, pencere gibi bölümlerinde yukarıda detaylı olarak bahsedilen bitkisel ve geometrik süslemeler görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilmiştir.

Kitabesi : Taçkapı üzerinde beyaz mermere dört satır olarak yazılan kitabeden türbenin Şah Kutlu Hatun tarafından oğlu Emir Haydar Bey

ve kardeşi Emir Bahşayış için yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Tarihlendirme : H.750/M.1350 yılında yaptırılmıştır.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 14.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri, C.III**, Güven Matbaası, Ankara, 1991, s. 35-38.

Mehmet Çayırdağ, 'Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar Taşları', **Tarih Dergisi**, S. XXXIV, İstanbul, 1984, s. 511-512.

Alev Çakmakoğlu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 413-431.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001.

Şah Kutlu Hatun Türbesi, genel görünüş.

Şah Kutlu Hatun Türbesi, taçkapı bordürü.

Şah Kutlu Hatun Türbesi, pencere detayı.

Şah Kutlu Hatun Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : EMİR ALİ TÜRBESİ

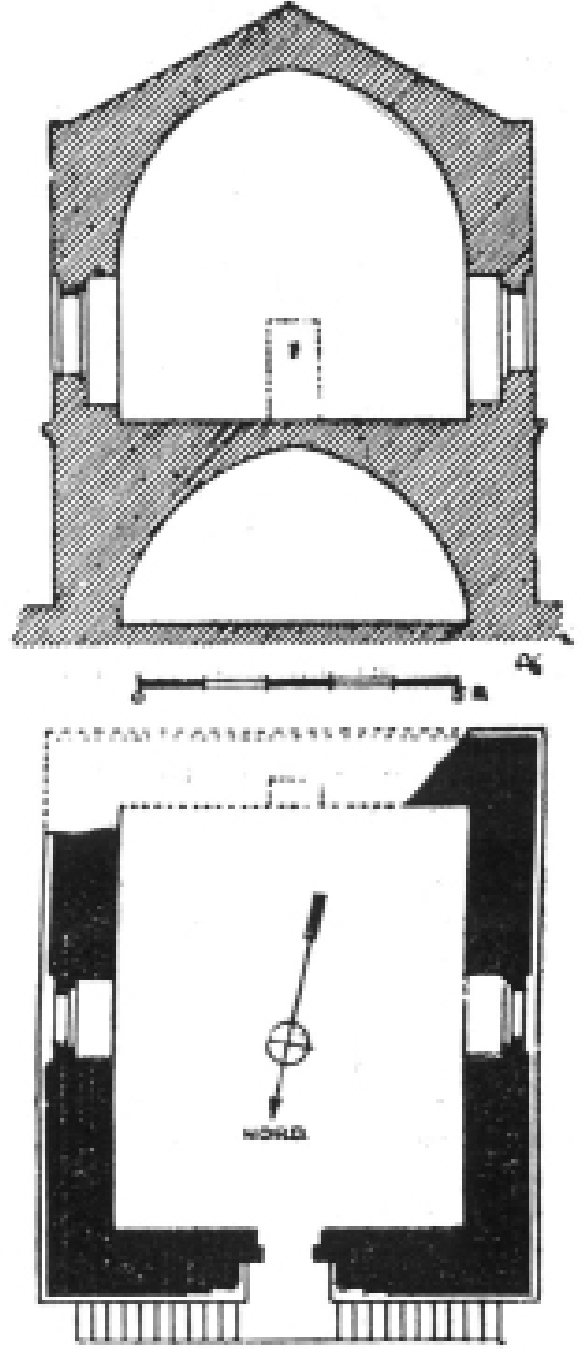
İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri şehir merkezinde, Kartal semtinde, Erciyes Caddesinde Talas Hisarcık yol ayrımındaki alanda yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Bakımlı ve sağlam durumdadır.

Tarihi: H.751/M.1351 yılına tarihlendirilir.

Plan ve mimari özellikleri : Mumyalık bölümüyle birlikte iki katlı olarak inşa edilen türbe kuzey-güney doğrultuda 8.60x7.40 m. ölçülerinde kareye yakın dikdörtgen planlı ve dikdörtgen gövdelidir. Mumyalık ile gövde bir kornişle ikiye ayrılmıştır. Mumyalığın doğu ve batı duvarı 1.80m., kuzey duvarı ise 1 m. ölçülerinde farklı kalınlıkta yapılmıştır. Türbenin cenazeliğine kuzeydeki taçkapıya çıkan iki kollu merdivenin altındaki düz lentolu kapıdan ulaşılmaktadır. Cenazelik mevcut zeminden 50 cm. aşağıdadır ve üzeri sivri beşik tonozla örtülmüştür. Türbenin mescid kısmına iki kollu merdivenlerden çıkılarak ulaşılmaktadır. Cepheden taşırılmamış olan ve saçağa kadar yükseltelen taçkapı iki bordürle çerçevelenmiştir. İçteki dar dıştaki geniş olarak düzenlenen bordürler süslemesizdir. Taçkapının kavsara kemeri, üst üste konmuş konik şekilli mukarnaslı başlıklara oturmaktadır. Taçkapı alınlığının ortasında yapının beyaz mermer üzerine yazılmış kitabesi yer almaktadır. Türbenin doğu ve batı duvarına yüzeyden hafif çöktürülerek dikdörtgen formunda pencereler açılmıştır. Güney cephenin üst kısmında bir mazgal pencere yer almaktadır. Türbenin üst örtüsü kuzey-güney doğrultuda uzanan sivri beşik tonozla örtülüdür. Güney cephenin ortasında yer alan mihrap düz silmeli bir bordürle kuşatılmıştır ve mihrap nişi dört sıra mukarnaslı kavsaraya sahiptir. Mescid zemini kesme taş kaplamalıdır. Mescidde iki sanduka bulunmaktadır. Bu sandukalardan biri Emir Ali'ye ait olup, üzerindeki yazıdan Ömer oğlu Ali'nin 750 yılı Ramazan ayında öldüğü anlaşılmaktadır. Diğer sandukadaki yazılar tam okunamamıştır. Kitabe ve sanduka yazıtlarından Emir Ali'nin H.750/ M.1349 yılında öldüğü, türbesinin ise bir yıl sonra H.751/M.1350-51

(Albert Gabriel'den)

inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Süslemesi : Eserde kayda değer bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik: Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserde biri sandukada diğeri giriş kapısı üzerinde iki kitabe bulunur.

Tarihlendirme : Kitabeden hareketle yapının M.1350-51 yılları arasında yapılmış olduğu öğrenilmektedir.

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 142.

Albert, Gabriel, **Türk Anıtları**, Çeviren: A., Tütenk, Bengi Matbaası, Ankara, 1962, s.96.

Rahmi Hüseyin Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No : 14, İzmir, 1982, s. 19.

Ömür Bakırer, Anadolu Selçuklularında Tuğla İşçiliği, **Malazgirt Armağanı**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1972, s.187-188.

Ahmet Nazif Efendi, **Kayseri Tarihi (Mir'at-ı Kayseriyye)**, Sadeleştiren: Mehmet Palamutoğlu, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları, No : 2, Kayseri, 1987, s.103.

Mahmut Akok, 'Kayseri'de Dört Mezar Anıtı', **Türk Etnoğrafya Dergisi**, C. 12, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1970, s. 50.

Mehmet Çayırdağ, 'Kayseri'de Tekke ve Tarikatlar', **Erciyes Dergisi**, Yıl : 10, Sayı: 117, Kayseri, 1987, s. 6-10.

Metin Sözen, 'Anadolu'da Eyvan Tipi Türbeler', **Anadolu Sanatı Araştırmaları I**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Rölöve Kürsüsü, İstanbul, 1968, s. 203-204.

Alev Çakmakoglu **Kuru, Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 432-439.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001,

Emir Ali Türbesi, giriş cephesi.

Emir Ali Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : ALİ CAFER TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Kılıçarslan Mahallesi, Melikgazi Belediyesinin doğusundaki park içinde bulunmaktadır.

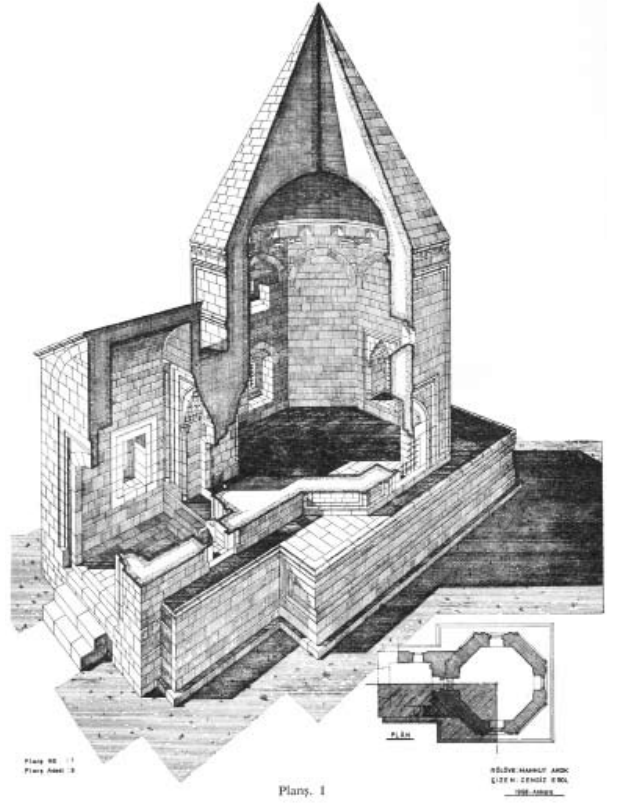
Bugünkü durumu: Sağlam durumdadır ve türbe olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : İnşa kitabesi yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Kare bir oturtmalık üzerine sekizgen prizmal gövdeli, sekizgen piramidal külahlı ve önünde eyvan şeklinde bir giriş mekanıyla inşa edilmiştir. Türbenin üst örtüsü içten kubbe, dıştan sekizgen piramidal külahtır. Türbe, 10x10m.ölçülerinde 2.40m. yüksekliğinde bir oturtmalığa sahiptir. Oturtmalık bölümü alt ve üstten profilli kaval silmelidir. Yüksek tutulmuş oturtmalığın altında bir mumyalık olabileceği akla gelse de, buraya açılan herhangi bir kapı yada pencere açıklığının bulunmaması bu yaklaşımı çürütmektedir. Yapının taçkapısına, üstü açık eyvan içine yerleştirilen beş basamaklı bir merdivenle ulaşılmaktadır. Giriş eyvanının doğu ve batı duvarlarına birer pencere açılmıştır. Türbenin taçkapısı, yanlardan mukarnaslı başlıklara sahip sütuncelerle sınırlandırılmıştır. Genişlikleri farklı dört bordür taçkapıyı sınırlamaktadır. Kapı açıklığı taçkapı yüzeyinden daha geridedir. Kesme taş lentolu, tek renk zigzag geçmeli basık kemeri üzerine yekpare bir taş yatay olarak yerleştirilmiştir. Taçkapı açıklığı dokuz sıra mukarnaslı bir kavsarayla örtülmüştür. Kavsarayı kuşatan sivri kemer ve köşelikleri bezemesizdir.

Sekizgen prizmal gövdenin sağır bırakılmış cepheleri kaval silmelerle çerçevelenerek dikdörtgen panolara dönüştürülmüştür. Türbenin doğu, batı ve güney cepheleri birer pencereyle boşaltılmıştır. Pencereler dıştan bir sıra kaval silmeyle içten iki sıra mukarnas dizisinden oluşan bordürle çerçevelenmiştir. Pencere alınlıkları yüksek kabartma olarak işlenmiş rumi ve palmetlerden oluşan bitkisel kompozisyonlarla süslenmiştir.

Türbenin üst örtüsü olan piramidal külahın altındaki kasnas yüzeyine sekiz cepheyi dola-

(Mahmut Akok'tan)

şacak şekilde Bakara suresinin 285-286. ayetleri yazılmıştır.

Süslemesi : Türbenin doğu, batı ve güney cephelerine açılan pencerelerin mukarnaslı bordürleri, bitkisel süslemeli alınlıkları bezeme görülen öğeler olarak dikkati çekerler.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilmiştir.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Yapı 14.yüzyılın ortalarında muhtemelen 1350'lerde inşa edilmiş olmalıdır.

Kaynakça:

Rahmi Hüseyin Ünal, **Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No : 14, İzmir, 1982, s. 66.

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: Kemal Göde, 1000 Temel Eser, No: 93, Ankara, 1982, s. 131.

Albert, Gabriel, **Türk Anıtları**, Çeviren: A., Tütenk, Bengi Matbaası, Ankara, 1962, s.93-94.

Mahmut Akok, 'Kayseri'de Dört Mezar Anıtı', **Türk Etnoğrafya Dergisi**, C. 12, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1970, s. 35-42.

Oluş Arık; 'Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri', **Anadolu**, Sayı: 11, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1967, s. 57-119.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri, C.III**, Güven Matbaası, Ankara, 1966, s. 28-29.

Mehmet Çayırdağ, 'Kayseri'de Tekke ve Tarikatlar', **Erciyes Dergisi**, Yıl : 10, Sayı: 117, Kayseri, 1987, s. 6-10.

Alev Çakmakolu **Kuru, Fetihden Osman-**

lı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi, Ankara, 1997, s. 395-406.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001,

Ali Cafer Türbesi, genel görünüş.

Ali Cafer Türbesi, genel görünüş.

Ali Cafer Türbesi, taçkapı.

Ali Cafer Türbesi, taçkapı detayı.

Ali Cafer Türbesi, pencere düzenlemesi.

Ali Cafer Türbesi, saçak bezemesi.

ESERİN ADI : DÖRT AYAKLI TÜRBE

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri :Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Battalaltı Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumdaki eser küçük bir park içindedir.

Tarihi : Kitabesi yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Kırk Nisa adıyla da bilinen yapı, kuzey-güney doğrultuda iki bölümden oluşmaktadır. Kuzeyde eyvan ve güneyde buna bitişen dört ayak üzerine baldaken tarzıdır. Eyvan sivri beşik tonozla, baldaken ise içten kubbe dıştan sekizgen piramidal külahla örtülmüştür. Eyvanın doğu ve batı duvarları ortasına dikdörtgen formlu birer pencere açılmıştır. Üzeri sivri beşik tonozla örtülü eyvanın güney cephesi açık bırakılarak baldaken türbeyle birleştirilmiştir. Eyvan bölümü baldaken bölümüne sonradan eklenmiştir. Bunu dilatasyon izlerinden anlamak mümkündür. Eyvana bitişik yapılan bölüm, ikisi serbest ikisi eyvan duvarına bitişik kare ayaklar üzerine dört sivri kemerlidir. İçten pendentiflerle geçilerek sekizgen kasağa oturtulmuş bir kubbe ile örtülüdür. Kubbe eteğinde bir yazı kuşağının varlığı görülmekteyse de yazılar okunamayacak kadar bozulmuştur.

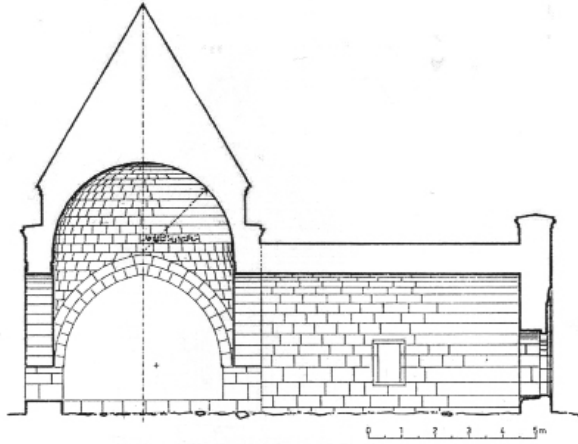
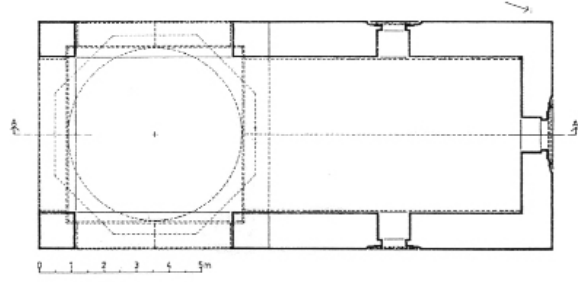
Yapının yıkılmış olan kubbesi 1977 yılındaki onarımlarda tamir edilip üzerine külah yapılmıştır. Saim Cirtil Eretna mimarisiyle ilgili olarak hazırladığı doktora tezinde yapının daha sonraları bir Bektaşî ziyaretgahı olarak kullanıldığını ileri sürer.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeye inşa edilmiştir.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Plân tipi bakımından türbenin 14.yüzyılın ortalarında Eretnalılar döneminde yapılmış olabileceği kabul edilmektedir.

(O. Cezmi Tuncer'den)

Kaynakça:

O. Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri 3.**, Ankara, s.32-34.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001.

Metin Sözen, **'Anadolu'da Eyvan Tipi Türbeler'**, Anadolu Sanatı Araştırmaları I, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi ve Rölöve Kürsüsü, İstanbul, 1968, s. 208.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1997, s. 361-439.

Dört Ayaklı Türbe, genel görünüş.

Dört Ayaklı Türbe, genel görünüş.

Dört Ayaklı Türbe, eyvandan görünüşü.

Dört Ayaklı Türbe, kubbenin içten görünüşü.

Dört Ayaklı Türbe, eyvandan görünüşü.

ESERİN ADI: EMİR SULTAN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Cumhuriyet Mahallesi, Tennuri sokağında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun kullanılmaktadır.

Tarihi : Kitabesi olmayan yapı, 14.yüzyılın ortalarında yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Kare plânlı ve giriş eyvanlı türbenin üst örtüsü içten kubbe dıştan pramidal külahtır. Eserin mummyalığı yoktur. Girişin bulunduğu kuzey cephe yüksek tutularak üst örtünün kasnağı gizlenmiştir. Yapının doğu duvarına bir pencere açılmıştır. Güney ve batı duvarında da küçük bir pencere bulunmaktadır. Türbenin kasnağına da kuzey cephe hariç diğer cephelere birer pencere açılmıştır. Ön cepheyi profilli bir çerçeve dolaşmakta ve bu çerçevenin içine büyük bir sivri kemer açılmıştır. Kasnağı gizleyen kalkan duvarı üzerine sonradan bir köşk minare yapılmıştır. Kuzey cephe ortasında türbeye girişi sağlayan taçkapı yer almaktadır. Taçkapı bezemesiz dokuz bordürle sınırlandırılmış, kapı açıklığı yuvarlak kemerli olarak düzenlenmiştir. Giriş cephesinde taçkapının doğusunda bir mihrap görülmektedir.

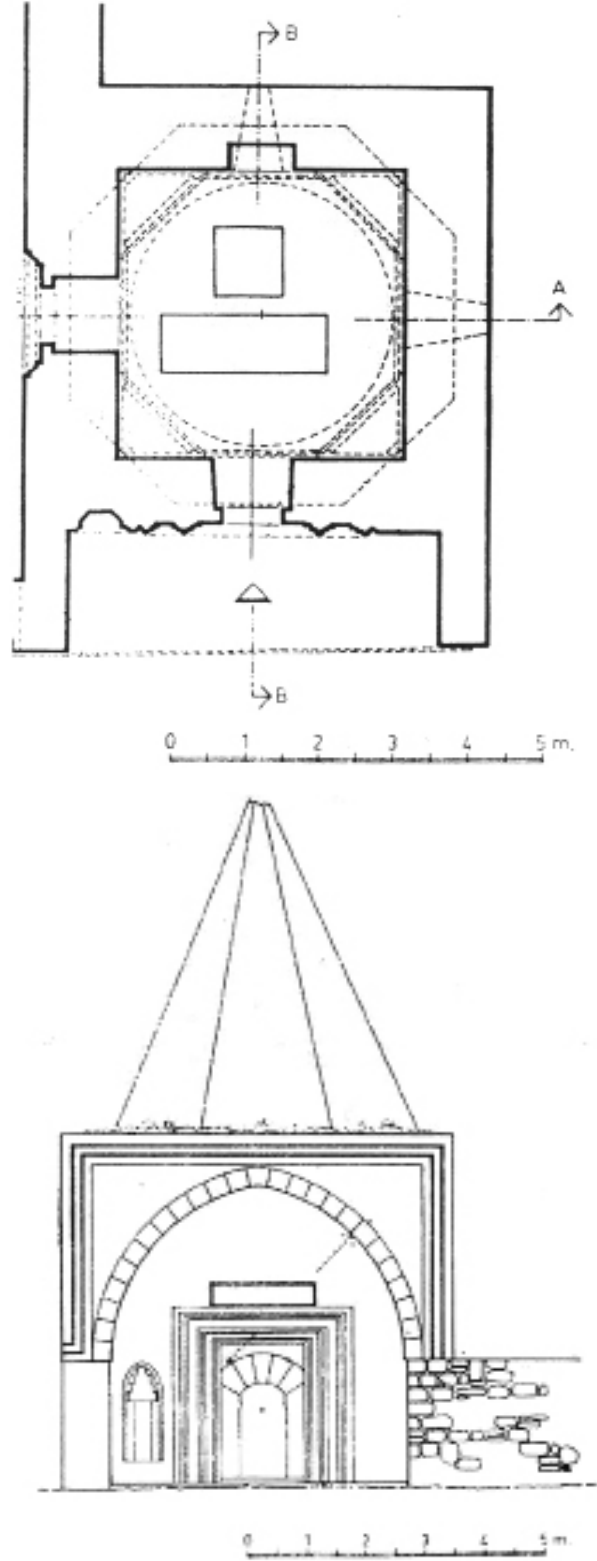
Türbenin kare ölçülerdeki iç mekanında kubbe kasnağına yelpaze biçiminde süslenmiş tromplarla geçilmiştir. Güney duvarı ortasındaki pencere kapatılarak sonradan mihraba dönüştürülmüştür. Yapıyla ilgili arşiv kayıtlarına 16.yüzyılda rastlanmaktadır. Yapının bulunduğu yerin Emir Sultan Mahallesi olarak adlandırıldığı, ve Hoca İzzeddin Mescidinin vakıflarından gelirleri olduğu öğrenilmektedir.

Süslemesi : Yapıda dikkate değer süsleme görülmemektedir.

Malzeme ve teknik : Cephesinde, külahında ve köşelerde kesme taş, duvarlarında moloz taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Giriş eyvanı gibi öğelerden ve Kayseri'deki benzerlerinden hareketle

(Saim Cirtil'den)

(Ali Cafer Türbesi gibi) 14.yüzyılın ilk yarısında yapılmış olduğu kabul edilebilir.

Kaynakça:

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001.

Emir Sultan Türbesi, giriş cephesinin görünümü.

Emir Sultan Türbesi, giriş cephesinin görünümü.

ESERİN ADI : ULU HATUN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Kocasinan ilçesi, Kalendarhane Mahallesi, Buyurgan Sokağında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Zaman içerisinde yapının tahrip olduğu, kubbesinin çöktüğü, bazı bölümlerinin moloz taş ile örülerek kapatıldığı, nişler açıldığı, sıva, boya-badana uygulamaları yapıldığı görülmekteydi. Yapı son yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğüne esaslı bir onarım geçirmiştir.

Tarihi : H. 765/ M. 1363-64

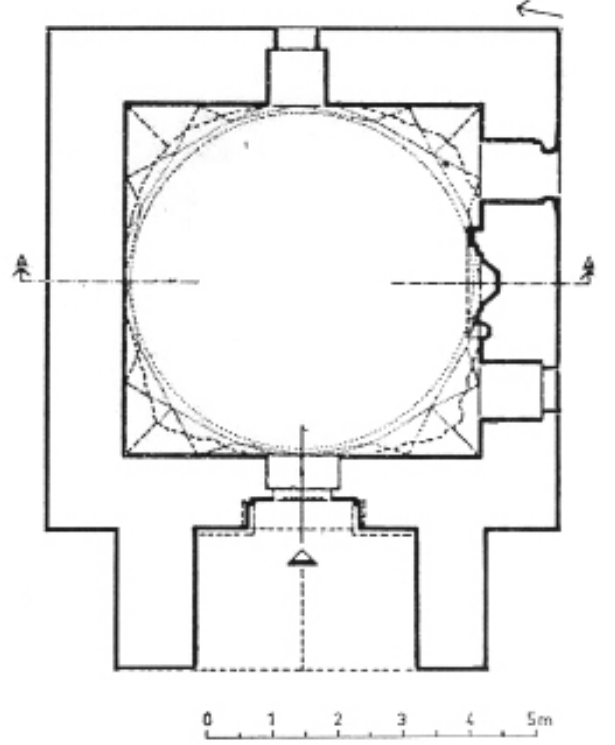
Plan ve mimari özellikleri : Yapı tümüyle doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Kare planlı türbe mekanının batısında yer alan bir girişi bulunmaktadır. Kapının bulunduğu bu cephede türbe beden duvarlarında dışarı taşırılmış iki duvarla küçük bir eyvan oluşturulmuştur. Kuzey güney doğrultuda dikdörtgen bir mekan olan eyvanın üzeri sivri tonozla örtülmüştür. Kare mekanlı türbenin üzeri Türk üçgenleriyle geçilen bir kubbeyle örtülüdür. İç mekanda kuzey cephenin tamamen sağır bıraktığı türbenin güney cephesi ortasında mihrap yer almaktadır. Kesmetaştan yapılan mihrap dört sıra mukarnas dizisinden oluşan bir kavsaraya sahiptir. Mihrabın iki yanında bulunan dikdörtgen biçimli pencerelerle doğu cepheye açılan aynı formlu pencere iç mekanı aydınlatmaktadır.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Yapı genelinde moloztaş malzeme kullanılmıştır. Düzgün kesme taşlar duvar köşelerinde kullanılmıştır.

Kitabesi : Halil Edhem, O. Ferid Sağlam'ın makalesinden alarak 'Burası H. 765 (1363-64) de yapılan Hacı (Şad) Geldi'nin kızı mübarek merhume, şehide mağfure, Allah'ın rahmetine muhtaç Ulu Hatun'un türbesidir' şeklinde nakletmektedir.

Tarihlendirme : Kitabelerden hareketle yapıyı H.765/M.1364 yılına tarihlendirmek mümkündür.

(Saim Cirtil'den)

Kaynakça:

Halil Edhem, **Kayseri Şehri**, Sadeleştiren: K. Göde, 1000 Temel Eser, No : 93, Ankara, 1982, s. 15.

O. Ferit Sağlam, "Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Bazı Kitabelerle Meskukatın Milli Tarihe Hizmetleri", **IV. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Tebliğler**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1952, s. 165.

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001,

Ulu Hatun Türbesi, genel görünüş

Ulu Hatun Türbesi, giriş eyvanından görünüş.

Ulu Hatun Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : BABÜK BEY MEKANI

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

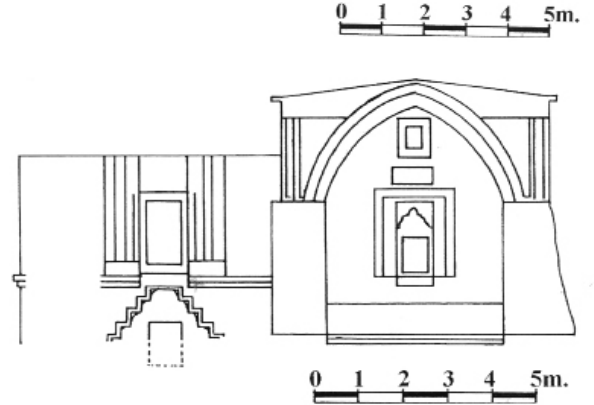
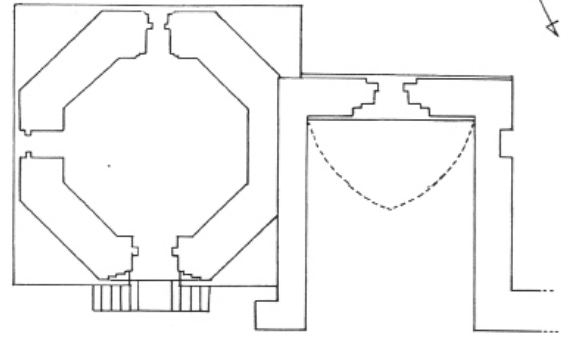
Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Yanıkoğlu Mahallesi'nde Emir Şahap Türbesinin kuzeyinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Korumaya alınmış durumdadır.

Tarihi : H.768/M.1366.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı topluluğu, dikdörtgen plânlı, kesme taş malzeme ile inşa edilen bir eyvan ve doğu duvarına bitişti-rilen bir sekizgen türbeden meydana gelmektedir. Batı tarafta bulunan eyvan cephesi kuzeye açılmaktadır. Eyvan cephesinin doğu ve batı duvar uçları yapının duvarlarından daha uzun yapılarak taşırılmıştır. Zeminden itibaren 3.00 m. yükseltile cephenin iki tarafındaki duvarlara içte iki sivri kemer dışta ise içe doğru profillenen dörder silme oturtulmuştur. Onarılan yapının üst kısmı tamamlanmamıştır. Cephenin batı ucunda bir çörten bulunmaktadır. Güney duvarında zemin kotundan yaklaşık 1.00 m. yükseklikte büyük oranda tahrip olmuş altta içbükey kavisli üstte düz bir korniş bulunmaktadır. Duvarın ortasına dikdörtgen formlu taş söveli ve taş lentolu bir pencere açılmıştır. Pencerenin üzerinde bir sıra halinde sonradan açılmış ahşap yuvaları vardır. Üst kısma mazgal bir pencere konulmuştur. Pencerenin üzerinde mukarnaslı bir kavsara vardır. Beş sıra mukarnaslı kavsara kısmı profilli iki başlığa oturmaktadır. Pencere üzerinde sülüs hatla iki satır olarak düzenlenmiş kitabe bulunmaktadır.

Eyvanın doğusuna bitişik yapılan türbe, kare kaide üzerine sekizgen plânlı ve iki katlıdır. Kesme taş ve tuğladan yapılmış gövdesi yarı yüksekliğine kadar restore edilmiş, üzeri ahşap bir çatı ile kapatılmıştır. Yüksek kaideye oturan kare ölçülerdeki mummyalık kısmı bir silmeyle bitirilmiştir. Mummyalık katı girişi kuzeydeki merdivenin altındadır. İç kısmı dikdörtgen plânlı olan cenazeliğin üzeri kuzey-güney yönünde bir tonozla kapatılmıştır. Güney duvarına da küçük bir havalandırma deliği açılmıştır. Türbenin taçkapısına üçer basamaklı iki kollu bir merdivenle çıkılmaktadır. Sekizgen gövde

(Saim Cirtil'den)

kesme taşla inşa edilmiş, bazı bölümleri onarım sırasında aslına uygun olmayacak şekilde tuğla malzemeye tamamlanmıştır. Doğu cephesinde dikdörtgen boyutlu bir pencere yer almaktadır. Ahşap olan üst örtü orijinal değildir.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme görülmemektedir.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eyvanın güney duvarında pencere üzerinde yer almaktadır.

Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle yapı H.768/M.1366 yılında inşa ettirilmiştir.

Kaynakça:

Saim Cirtil, **Eratna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001, s.130-138.

Osman Eravşar, **Ortaçağda Kayseri Kent Dokusunu Gelişimi**, (Doktora Tezi) Konya 1998, s.326-329.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri, c.2**, Ankara tarihsiz ,s.14-16.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, Ankara 1998.

Babük Bey mekânı, genel görünüş.

Babük Bey yanındaki türbenin genel görünüşü

Babük Bey Mekanı, pencere görünüşü.

Babük Bey Mekanı, kitabe.

ESERİN ADI : SIRÇALI KÜMBET

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri :Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Gültepe Mahallesi, 1.Endüstri Meslek Lisesinin bahçesinde bulunmaktadır.

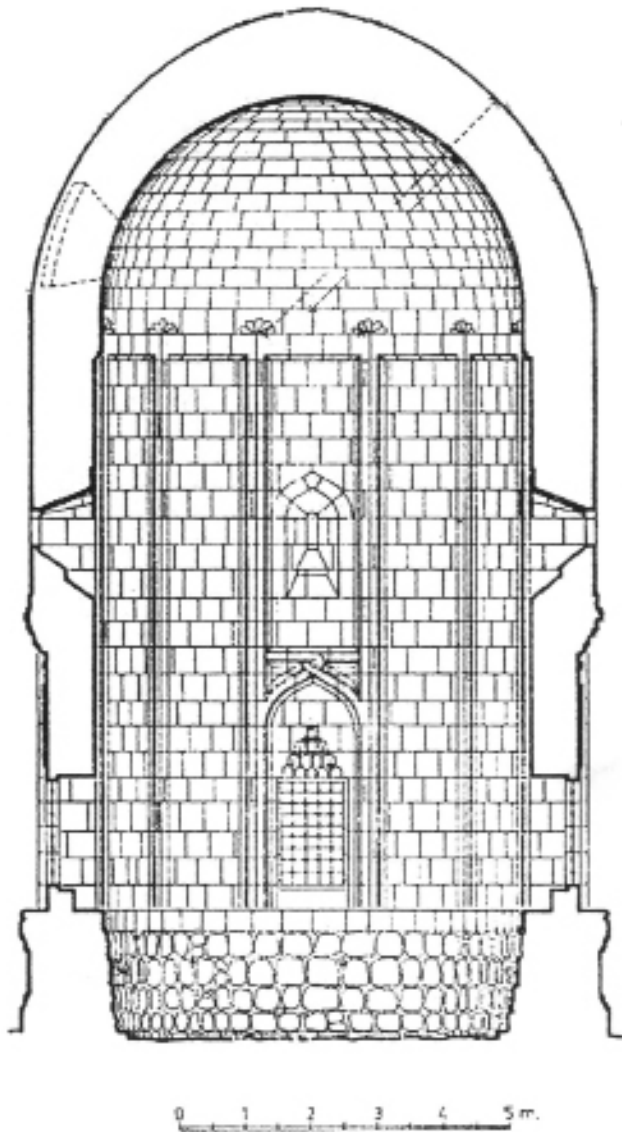
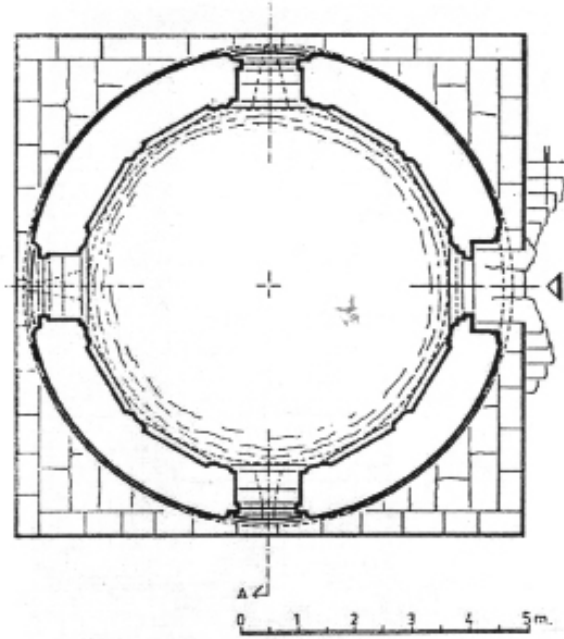
Bugünkü durumu : Onarıma muhtaç durumdadır.

Tarihi : Kitabesi olmayan yapı, 14.yüzyılın ikinci çeyreğinde yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Kare bir oturtmalık üzerine inşa edilen yapı, dıştan silindirik içten onikigendir. Üzeri kubbeyle örtülmüştür. Dıştan kare içten dairesel planda olan oturtmalık düzgün kesme taştan yapılmış olup üçlü silme ile son bulmuştur. Üstte taş kaplamalı kubbenin doğusuna bir pencere açılmıştır. Kuzeyde dörder basamaklı karşılıklı yerleştirilen iki merdiven ile sahanlığa çıkılır. Silindirik gövdenin doğu, batı ve güneyinde dikdörtgen boyutlu birer pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üzerlerinde birer adet de mazgal pencere yer almaktadır. Taçkapı kuzey cephede bulunmaktadır ve pencereleri çerçeveleyen üçlü silme taçkapıyı da kuşatmaktadır. Taçkapı cepheden hafif taşırılmıştır. Ortadaki daha geniş olmak üzere bezemesiz üç bordürle çerçevelenmiştir. Mukarnas başlıklı taçkapı sütunceleri silindiriktir. Taçkapı kemeri üzerine yerleştirilen beyaz mermerden kitabelikte yazı bulunmaz. Taçkapı alınlığında ajur tekniğinde yapılmış geometrik bezemeli oldukları anlaşılan kabalar yer almaktadır.

Kümbetin dışta silindirik gövdesi içte onikigene dönüşmektedir. Ziyaretgah kısmının duvarları kesme taştan yapılmış ve her kenarı kubbe eteğine kadar yükselen panolara ayrılmıştır. Köşelerin birleşme yerlerine üstte beşer oluklu istiridye biçimli küçük geçişler konulmuştur. Güney cephedeki pencere mukarnas kavsaralı yapılarak mihrap fonksiyonuyla kullanılmıştır.

Türbenin mescid bölümü ile mumyalık bölümü arasındaki döşeme mevcut değildir. Dışta kare plânda olan cenazelik içte dairesel plandadır. Burasının üst örtüsünün nasıl olduğu bilin-

(O. Cezmi Tuncer'den)

memektedir. Ancak araştırmacılar ahşap ve düz örtülü olabileceğini ileri sürerler. Fakat bu mekanda örtünün nasıl olabileceğine dair herhangi bir iz bulunmamaktadır. Mumyalığın toprakla doldurulmuş olabileceği de ileri sürülen görüşlerdendir. Yapı üzerinde araştırma yapanlar, günümüze herhangi bir bakiyesi ulaşmamış çini süslemenin yerini tartışır. Bazıları çini süslemenin iç mekanda olduğunu, kimileri de çini süslemenin yapının dışında külahında bulunduğu ileri sürmüştür. Tüm bu tartışmalar aslında yapının Sırçalı Kümbet olarak adlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Yoksa herhangi bir buluntudan hareketle yapılmış tartışmalar değildir. Yapının kubbesinin 1940 yılı onarımları sırasında mimar Macit Kural tarafından yeniden yapılmış olduğu M.Akok tarafından belirtilir.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik: Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : 14.yüzyılın ikinci çeyreğinde yapılmış olmalıdır.

Kaynakça:

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, c.2, Ankara, s.22-23.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihden Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, s.440-448.

Mehmet Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri 2001, s.356.

Saim Cirtel, **Eretna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001, s.224-229.

Halil Edhem, **Kayseriye Şehri**, Ankara 1982, s.91-92.

Ali Yeğen, **Kayseri’de Tarihi Eserler**, Kayseri 1993, s.106.

Halit Erkiletlioğlu, **Kayseri Tarihi**, Kayseri 1993, s.197-198.

Albert Gabriel, **Monument Turcs D’Anatolie**, c.I, Paris 1931, s.80.

Mahmut Akok, “Kayseri’de Dört Mezar Anıtı”, **Türk Etnografya Dergisi**, S.XII, Ankara 1969, s.24-25.

Sırçalı kümbet, genel görünüş.

Sırçalı kümbet, pencere görünüşü.

Sırçalı kümbet, iç mekandan görünüş.

Sırçalı kümbet, kubbeden görünüş.

ESERİN ADI : SUYA KANMIŞ HATUN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Yanıkoğlu Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ayakta.

Tarihi : Tarih verecek kitabesi yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Suya Kanmış Hatun türbesi, kesme taş malzemeyle altıgen baldaken tarzda yapılmıştır. İnşa edildiği yıllarda da olup olmadığını bilmediğimiz üst örtü bugün yoktur.

Altıgen türbenin her kenarı 5.30m. ölçülerindedir. Türbenin bir kaidesinin olmasına karşılık mummyalık bölümü yoktur. Altıgenin her köşesinde "L" biçiminde birer ayak bulunmaktadır. Bu ayaklar iç ve dış bükey kaval silmelerle çerçevelenmiştir. Ayaklar üzerine iki kademeli olarak düzenlenmiş sivri kemerler oturmaktadır. Cepheler üst bölümde profil silmelerle bitirilmiştir. Yapının saçak seviyesine Ali İmran Suresinin 18-21. ayetleri yazılmıştır. Kümbetin 1960-1965 yılları arasında bir onarım geçirdiği belirtilmektedir.

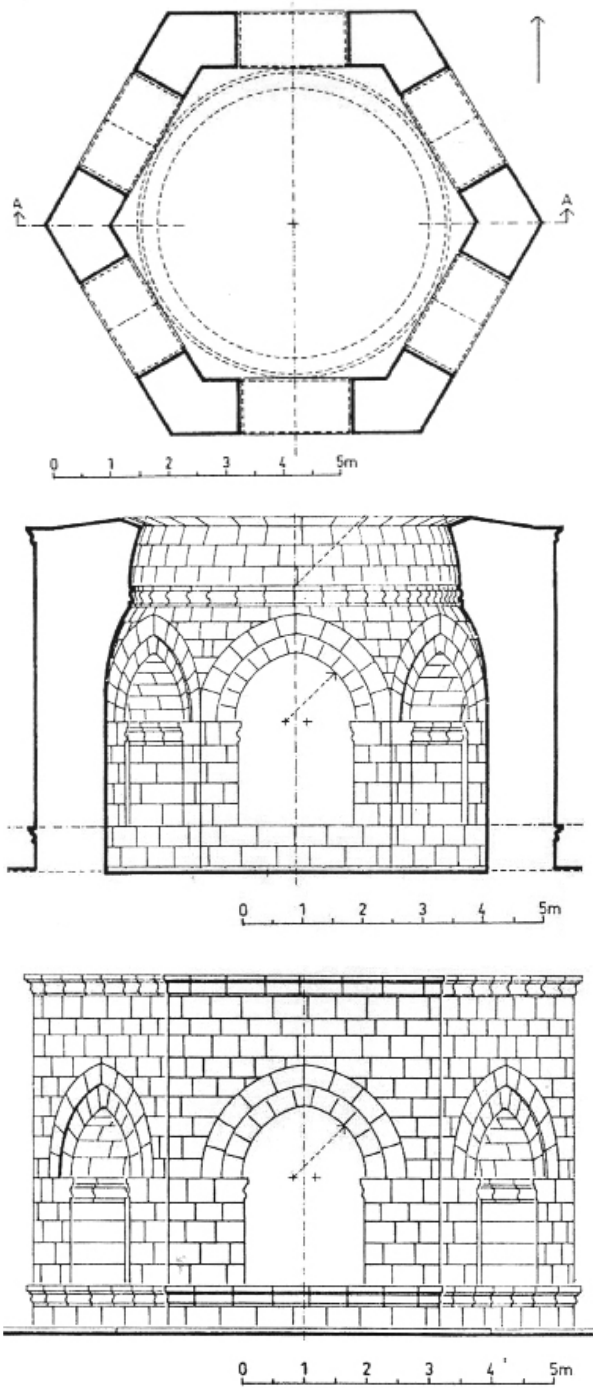
Yapının inşa tarihini belirten bir kitabesi yoktur. Bazı araştırmacılar türbenin Genç Osman'ın annesine ait olduğunu ileri sürerlerse de bu görüş kronolojik olarak mümkün değildir. Türbeyle ilgili Osmanlı arşivlerindeki ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki belgeler en erken tarih olarak H.917/M.1512 tarihine uzanmaktadır. Bu belgelerde doğrudan bir türbeden değil "Suyakanmış Hatun Zaviyesinden" bahsedilmekte, 1584 tarihli tahrir defterindeki kayıtlardan da bu zaviyeye Şeyh Abdülkerim ve Şeyh Ahmet'in atanmış oldukları belirtilmektedir. Muhtemelen daha önceden var olan bu türbenin yakınına sonrada bir zaviye inşa edilmiştir.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme yoktur.

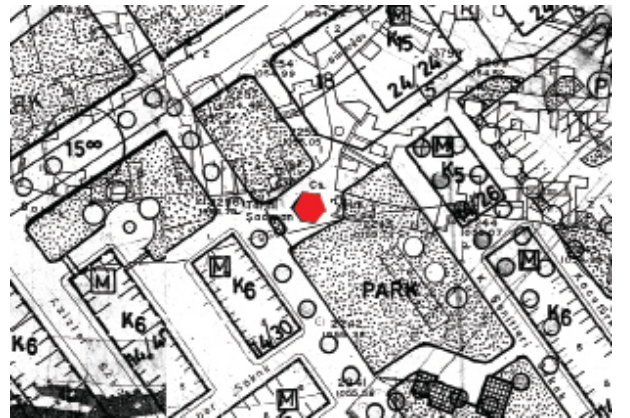
Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeyle yapılmıştır.

Kitabesi : İnşa kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Yapının plân tipi ve Kayseri ve çevresindeki bazı örneklerden hareket-

(O. Cezmi Tuncer'den)

le 14.yüzyılın üçüncü çeyreğinde inşa edilmiş olabileceği belirtilebilir.

Kaynakça:

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri**, c.3, Ankara, s.48.

Alev Çakmakoglu Kuru, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’de Türk Devri Mimarisi**, s.459-463.

Kemalettin Karamete, **Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış**, Kayseri 1934, s.86.

Saim Cirtil, **Eretna Beyliği Mimarisi, (Doktora Tezi)**, Konya 2001, s.247-248.

Yasemin Demircam Özırmak, **Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları**, Kayseri 1992, s.33.

Mehmet İnbaşı, **XVI.Yüzyıl Başlarında Kayseri**, Kayseri 1992, s.64.

Ali Kılıcı, **14 ve 15.Yüzyıllarda Baldaken Tarzı Denen Türbeler**, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1991, s.19.

Osman Eravşar, **Ortaçağda Kayseri Kent Dokusunun Gelişimi**, (Doktora Tezi), Konya 1998, s.323.

Yıldıray Özbek, “Kayseri’deki Kadın Türbeleri”, **Kadın/Woman 2000**, c.III/S.1, Hazi-
ran 2002, s.95.

Suya Kanmış Hatun Türbesi genel görünüşü.

Suya Kanmış Hatun Türbesi içerden görünüşü.

ESERİN ADI : MOLU KÖYÜ BALDAKEN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri Merkez, Kocasinan İlçesi, Molu köyü içerisinde, Yukarı Mahallede, Çi-viller aile mezarlığında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Yıkılmaya yüz tutmuş durumdadır.

Tarihi : Bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Kesme taşlarla örülen ve sivri kemerlerle birbirine bağlanan kare ayakların sınırlandığı kare mekandan, köşelerdeki pandantiflerle kubbeye geçilmektedir. Kemer alınlıkları duvar yüzeyinden silme şeklinde içerlek yapılmıştır. Yapının kubbesi de kesme taştan yapılmıştır.

Süslemesi : Yapıda süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Kesme taş malzemeli, pandantiflerle geçilen kubbe örtülü sade bir yapıdır.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Baldaken türbeler daha çok 14-15.yüzyıl içinde görülen tiplerdir. Dolayısıyla eserin bu dönemlerde inşa edilmiş olabileceği varsayılabilir.

Molu Köyü Baldaken Türbe, kubbeden görüntü.

Molu Köyü Baldaken Türbe, genel görünüş.

ESERİN ADI : ALACA KÜMBET

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Alaca kümbet, Hunad manzumesinin güneyinde, Talas Caddesi üzerinde, Yoğunburç'un karşısındadır.

Bugünkü durumu : Son zamanlarda restore edilen eser iyi bir durumdadır.

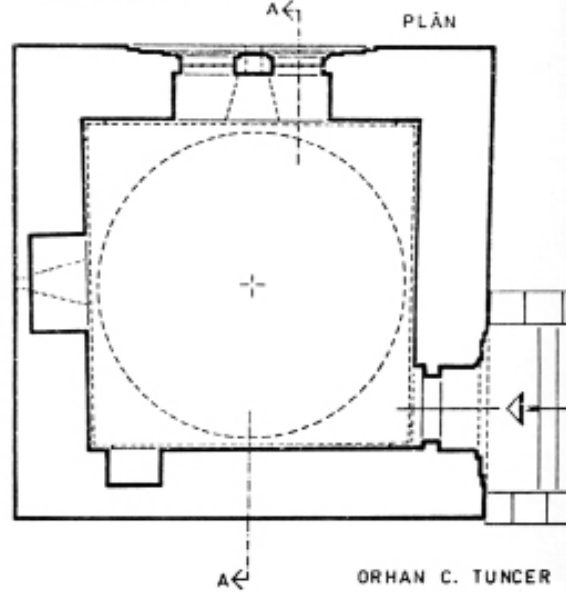
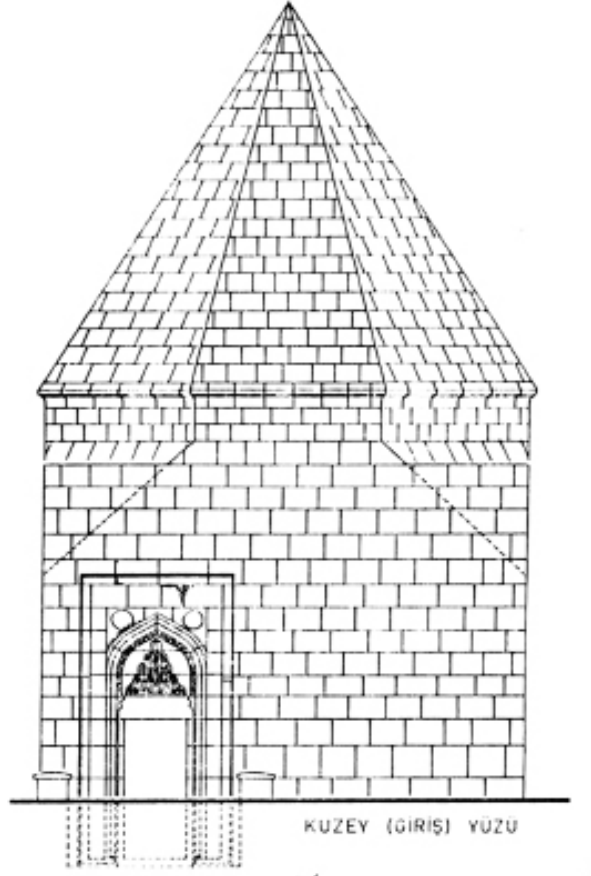
Tarihi : 1184-90 yılları arasında inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Kübik bir gövdenin üst kısmı pahlanmak (çalınmak) suretiyle elde edilen sekizgen kenarlı kasnak üzerinde yükselen içten kubbe dıştan piramidal külahlâ örtülüdür. Kare şeklindeki gövdenin pahları güneyde üçgen, kuzeyde dörtgen şeklindedir. Üst katı itibarıyla bir metreden fazla bir bölümü yol seviyesinin altında kalmış bulunan eserin alt katına dair bir iz yoktur. Kapının eşik seviyesinin asıl zemin, belki de oturtmalık seviyesi olarak düşünülmelidir. Kümbetin mumyalık katı yoktur.

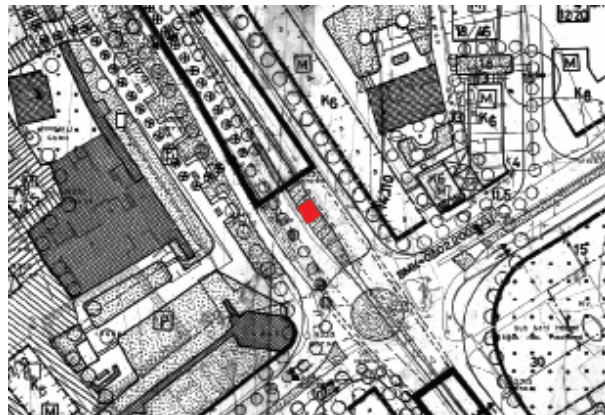
İçten ve dıştan kare planlı olan türbenin giriş açıklığı kuzey cephesinin doğu köşesine yakın açılmıştır. Kümbetin kuzey cephesinin sol tarafında yer alan kapıya yedi basamakla inilmektedir. Kapı yanlarda ve üstte düz bir silme ile çerçevelenmektedir. Birbirini kademeli olarak takip eden dar ve geniş bordürlere sahip olan kapının dış bordürü nakışsızdır. Kapının beş sıra mukarnaslı kavsara kemerini bitkisel motifleri olan dar bir bordür takip etmektedir. Oldukça yüksek yapılmış olan kapıdan kare planlı mekana girilir. Bu bölümde üç kenarda farklı ölçülere sahip nişler, güney duvarında sivri kemerli bir niş yer almaktadır. Batı duvarında ise yüksek sivri kemerli bir niş içine yerleştirilmiş düz atkılı iki pencere yerleştirilmiştir. Ayrıca güney ve batı kenarında açılmış, dışa doğru daralıp küçülen kesme taşlarla kaplı olan iç mekan köşelerde düz pandantiflere dayanan yarım küre şeklinde kubbe ile örtülmüştür.

Döşemesi taş kaplama olan üst katta, son tamir sırasında konulmuş taştan bir sanduka mevcuttur.

Süslemesi : İçte çok sade olan kümbetin bütün süslemeleri kuzeydeki kapısında ve batı

(O. Cezmi Tuncer'den)

cephesinde (penceresi etrafında) yer almaktadır. Geometrik süslemenin hakim olduğu kümbette bitkisel süsleme de görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Yapıda tamamıyla kesme taş kullanılmıştır. Duvarlarda kesme taş ve dolgu malzemesi olarak kullanılan moloz taşın yanı sıra pencerelerde ahşap çerçeveler ve ahşap kapı kanadı sonrada yapıya eklenmiştir.

Kitabesi : Kümbetin batı cephesinde dikdörtgen pencerelerin üst kısmında yatık dikdörtgen şeklinde yer alan, kabartma olarak tek satır halinde yazılan kitabede; “Bu türbe merhum emir Sadreddin Ömer bin Cemaleddin Muhammed’indir” şeklinde ibare yer almaktadır. Kitabenin yüzler hanesinde 5, onlar hanesinde de 8 rakamı okunabilmektedir. Birler hanesi tamamen silinmiştir. Yapı H. 580’li yıllarda (M. 1184) Emir Celaleddin bin Muhammed için inşa ettirilmiş olmalıdır.

Tarihlendirme : XIV. Yüzyıl sonları veya XV. Yüzyıl başları.

Kaynakça :

Mehmet Çayırdağ, “Kayseri’de Selçuklu ve Beylikler Devrine Ait Bazı Kitabe ve Mezar Taşları”, **Tarih Dergisi**, S: XXXIV, İstanbul, 1984.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri**, Ankara, 1996.

Alev Çakmakoglu, **Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri’deki Türk Devri Mimarisi**, Ankara, 1998.

Mahmut Akok, “Kayseri’de Tuzhisarı, Sultan Hanı, Köşk Medrese ve Alaca Mescid Diye Tanılan Üç Selçuklu Eserinin Rölövesi”, **Türk Arkeoloji Dergisi**, Sayı : 17-2, 1968, Ankara, 1969.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri I, Selçuklu Dönemi**, Ankara, 1986.

Oluş Arık, “Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri”, **Anadolu, (Anatolia)**, Sayı: 11, 1967, Ankara, 1969.

Alaca Kümbet, giriş cephesinden (kuzey) görünüşü.

Alaca Kümbet, batı cepheden görünüşü.

Alaca Kümbet, taçkapıdan görünüş.

ESERİN ADI : ŞEYH İBRAHİM TENNURİ TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri ili, merkez, Melikgazi ilçesi, Cumhuriyet Mahallesi, Tennuri sokak, no: 24' te bulunan Şeyh Camisinin batı yönde bitişiğinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Ziyarete açıktır.

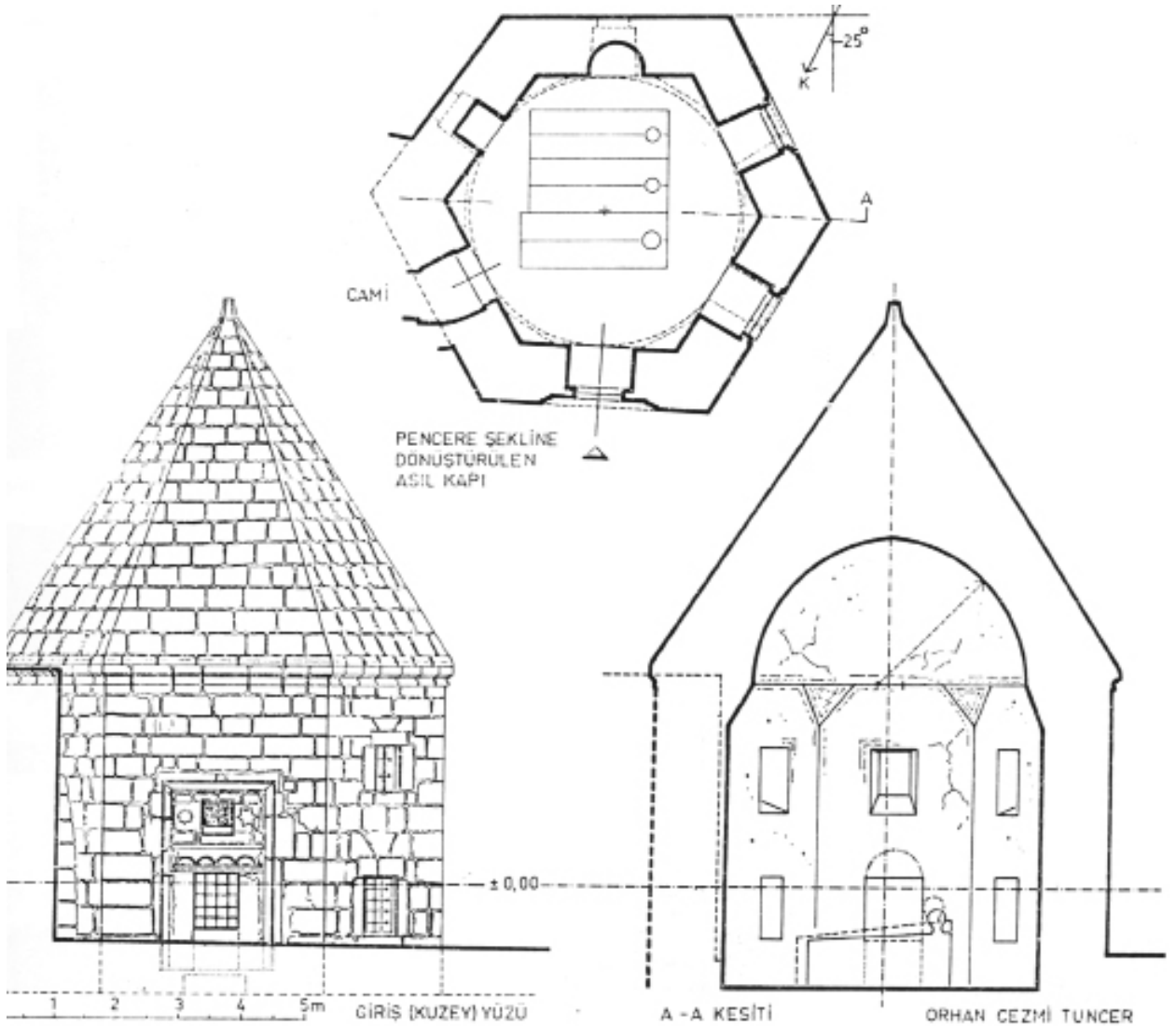
Tarihi : H.889-M. 1484/85

Plan ve mimari özellikleri : Şeyh İbrahim Tennûrî Türbesi, Altıgen plânlı ve tek katlı olup, üzeri içten kubbe, dıştan altıgen külâhla örtülüdür. Kayseri'de örnekleri çok görülen klâsik Selçuklu kümbetleri benzeridir.

Kümbetin alt kısmında 3, üst bölümünde 4 pencere bulunmaktadır. Kuzeye bakan kapısı

bugün pencere haline getirilmiş olup etrafı kitabeyi de içine alacak şekilde çerçevelenmiştir. Kapı üzerinde bulunan kitabenin soluna sekizgen, sağına altıgen yıldız oyulmuş olup, bu oyuklar içine yerleştirildiği anlaşılan çini veya renkli taşlar dökülerek yerleri boş kalmıştır.

Türbe genel olarak tezyinatsız ve sade olup külâh saçağı altında bir kaval silme dolaşmaktadır.

(O. Cezmi Tuncer'den)

Selçuklu tipi türbelerden Osmanlı tipi türbelere geçişin ilk örneklerinden olan İbrahim Tennûrî Türbesi'nin etrafı önceleri mezarlık iken sonradan kaldırılarak, yeri cami ve türbe-ye bahçe olarak bırakılmıştır.

Türbede üç sanduka bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; Şeyh İbrahim Tennûrî Hz.lerinin, ikincisi; oğlu ve halifesi Şeyh Lutfullah, üçüncüsünün de; yine onun oğlu ve halifesi Ali Sultanın olduğu söylenmekte ve Kuyûd-ı Umûmî mevcut Kayseri'deki yatırlar listesi de bunu doğrulamaktadır.

Türbenin iç duvarlarındaki tek satırlık bir yazı kuşağında Besmele'den sonra; "Elâ inne evliyaallahî lâ havfün aleyhim.. .Ahsenehû ülâikellezine hedâhümullah ve ülâike hüm ülü'lel-bâb." âyetleri yazılıdır.

Türbenin, İbrahim Tennûrî Hz.lerinin halifesi, İskilipli Şeyh Yavsî'nin Sultan Bâyezid'e tavsiyesi üzerine yaptırıldığı rivayet ediliyor. Çünkü Sultan Bâyezid Şeyh Yavsî'nin mürî-di olmuştur. Böyle olunca İbrahim Tennûrî Hz.leri Sultan Bâyezid'in hocası olmaktadır. İbrahim Tennûrî'nin vefatı H.887 olduğuna göre; türbe ölümünden iki yıl sonra yapılmıştır.

Süslemesi : Süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapı kesme taş malzemenin inşa edilmiştir.

Kitabesi : Türbenin eski kapısı üzerindeki üç satırlık Arapça mermer kitabenin metni şöyledir:

"Büniye ve şürrife hâzih'it-türbetü fi eyyâmi'sSultân/Bâyezid Hân bin Mehmed Hân/Mine't-târih sene tis'a ve semânîn ve semâni mie."

Açıklaması:

"Bu mübarek türbe. Sultan Mehmed Hân oğlu Sultan

Bâyezid Han zamanında H.889-M. 1484/85 yılında Yapılmıştır."

Tarihlendirme : Kitabesinde belirtilen tarihi H.889-M. 1484/85

Kaynakça:

Ali Rıza Karabulut-Ramazan Yıldız, **Gülzar-ı Manevi ve İbrahim Tennuri**, Ankara, 1978, s. 20.

Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Kitabelelerinden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları, **Vakıflar Dergisi**, Cilt:XIII, Ankara, 1981, s. 544.

Şeyh İbrahim Tennuri Türbesi genel görünüş.

Şeyh İbrahim Tennuri Türbesi genel görünüş.

Şeyh İbrahim Tennuri Türbesi, kitabe

ESERİN ADI : TACETTİN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Melikgazi İlçesi, Tacettin Mahallesinde

Bugünkü durumu : Sağlamdır.

Tarihi : 1513

Plan ve mimari özellikleri : Türbe, kare planlı, üzeri kubbe ile örtülü, batı yönde girişi olan, doğu ve kuzey cephe ortalarında birer penceresi bulunan Osmanlı dönemine ait, kesme taştan inşa edilmiş bir yapıdır.

Türbede, zeminden yaklaşık 50 cm. yüksekliğe kadar dört yönden onarıma yönelik müdahale yapıldığı (çepeçevre kaplama yapıldığı) fakat daha sonra yapılan kaplamanın söküldüğü görülmektedir.

Türbenin batı köşesine yaklaşık 3 m. mesafede yeni inşa edilmiş olan caminin güney-doğu köşesi denk gelmektedir.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş ve kaba yonu moloz taşla inşa edilmiştir.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Osmanlı döneminde (1513) yapılan eserin yakın zamanda aslına uygun olarak onarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

Mehmet Çayırdağ, “Kayseri’de Kitabelerden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları”, **Vakıflar Dergisi**, S.13, Ankara 1981, s.548.

Tacettin Türbesi genel görünüş.

ESERİN ADI : ŞEYH SEYFULLAH TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri ili, Kocasinan ilçesi, Cürcürler Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Onarımı yapılan türbe, sağlam durumdadır.

Tarihi : H.951/M.1545 tarihli vakfiye olduğuna göre 16.yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe, kare plânlı, tek katlı ve kubbeli bir plâna sahiptir. Türbeye doğu cephesine açılmış basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Doğü cephe giriş kapısını da çerçeveleyecek şekilde bir yuvarlak kemerle hareketlendirmiştir. Bu kemer düzenlemesi doğü cephede derinliği fazla olmayan bir eyvan şeması oluşturmuştur. Yapının üst örtüsünü oluşturan ve aslında moloztaştan yapılmış olan ancak günümüzde üzeri kurşunla kaplanan kubbe, duvarlardaki pandantiflere oturmaktadır. Türbenin batı cephesine dikdörtgen boyutlu küçük bir pencere açılmıştır. Güney ve kuzey cephelerinde herhangi bir açıklık yoktur.

Süslemesi : Süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının beden duvarlarının köşelerinde ve kemerde düzgün kesme taş, duvar örgüsünde kaba yonu moloz taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 1961 numaralı defterin 298.sayfasında ve 50.sirasında kayıtlı H.951/M.1545 tarihli Şeyh Seyfullah bin Şeyh Sadi Vakfiyesinde türbenin bulunduğu mahalledeki Seyfullah Mes-cidine imam olan kişiyle ilgili kayıttan türbenin de 16.yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş olabileceğini çıkarmak mümkündür.

Kaynakça:

Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Kitabelerinden XV ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları, **Vakıflar Dergisi**, Cilt:XIII, Ankara, 1981, s. 552.

Şeyh Seyfullah Türbesi genel görünüş.

ESERİN ADI : ZEYNELABİDİN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

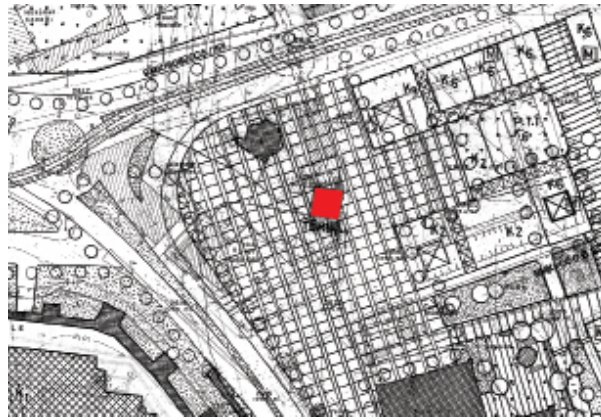
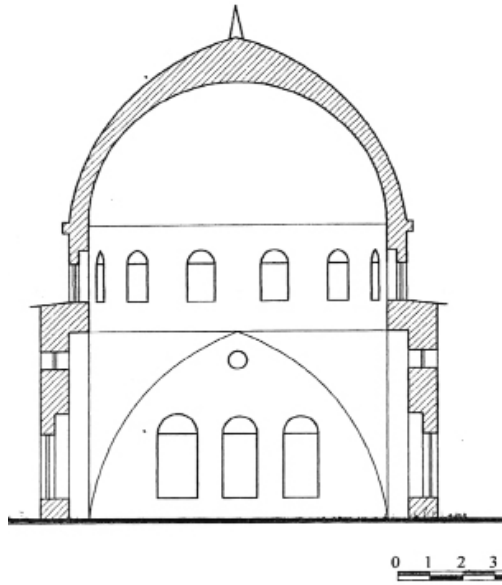
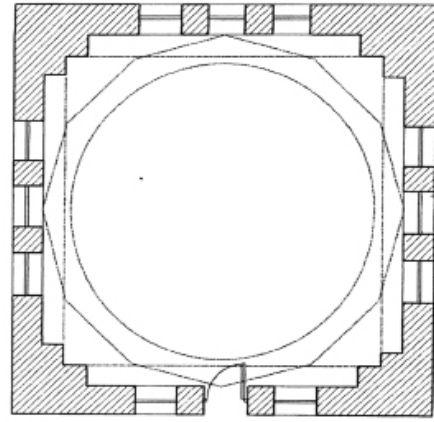
Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Cumhuriyet Meydanı'nın doğusunda bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1303/M.1886

Plan ve mimari özellikleri: Rufai tarikatının ileri gelenlerinden olan Zeynelabidin'in 15.yüzyılda Kayseri'de bir tekkesi, camisi ve çeşmesi olduğu, 16.yüzyılda Boyacıoğlu Üstat Abdi'nin bu tesisler için bir vakıf kurduğu bilinmektedir. Zaman içerisinde cami, tekke ve çeşme ortadan kalkmıştır. 1886 yılında Zeynelabidin'in mezarının bulunduğu yere bugünkü türbe yapılmıştır.

Zeynelabidin Türbesi 8.32x8.32 m. ölçülerinde kare plânlı bir yapı olup üzeri kubbeyle örtülmüştür. Kuzey cephedeki giriş kapısı üzerinde inşa kitabesi yer almaktadır. Kitabenin üzerinde de oval bir madalyona işlenmiş II.Abdülhamit tuğrası görülmektedir. Kapı açıklığı yuvarlak kemerlidir ve yanlardan üzerleri yivlerle süslenmeye çalışılmış plastirlara oturan bir yuvarlak kemerle çerçevelenmiştir. Yapının üzerini örten kubbe, köşelerden zemine inen dört bodur ayak üzerine atılmış sivri kemerlere oturmaktadır. Kubbe eteğinde kalemişi bitkisel süslemeler görülmektedir. Türbe mekanının ortasında Zeynelabidin'in sandukası bulunmaktadır. Türbenin giriş cephesi iki, diğer cepheler üçer pencereyle boşaltılmıştır. Ayrıca her cephenin kemer kilit taşının hemen altına yuvarlak formlu birer pencere daha açılmıştır. Dikdörtgen formlu pencerelerin üzerleri, vazo şeklinde düzenlenmiş ve duvara gömülmüş konsollara atılan yuvarlak kemerlerle kuşatılmıştır. Kemerlerin alınları kare biçimli küçük kabalarla hareketlendirilmiştir. Kemerlerin çerçevelediği yüzeylerde kitabeler bulunmaktadır. Türbenin cephe duvarları dışarda üçgen alınlık şeklinde bitirilmiştir. Duvar köşelerinde akant yaprağı biçiminde volütlü olarak düzenlenmiş dekoratif amaçlı konsollar dikkati çekmektedir.

Üst örtüyü oluşturan kubbe yüksek bir kasnağa oturmaktadır. Onikigen olan kubbe kasnağının her cephesinin ortasında yuvarlak kemerli birer pencere açılmıştır. Taşla kaplanmış olan türbe kubbesinde taşlar üst üste kademelenecek şekilde istiflenmiştir. Kasnak köşelerinin üst kısmı taştan vazo biçimli alemlerle bitirilmiştir.

Süslemesi : Yapının belirli bölümlerinde taş süsleme, kubbe iç yüzeyinde de kalemişi bitkisel bezemeler görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapısı üzerinde Kayseri kadısı, şair Fevzi tarafından yazılan kitabe H.1303/M.1886 tarihini taşımaktadır.

Tarihlendirme : Yapı II.Abdülhamid döneminde 1886 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Mehmet Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri 2001, s.338-340.

Zeynelabidin Türbesi, giriş kapısı.

Zeynelabidin Türbesi, genel görünüş.

Zeynelabidin Türbesi, kitabe.

Zeynelabidin Türbesi, köşe konsollarından görünüş.

Zeynelabidin Türbesi, iç mekan.

Zeynelabidin Türbesi, kubbeye geçiş ögesi.

ESERİN ADI : SEYYİD BURHANETTİN TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

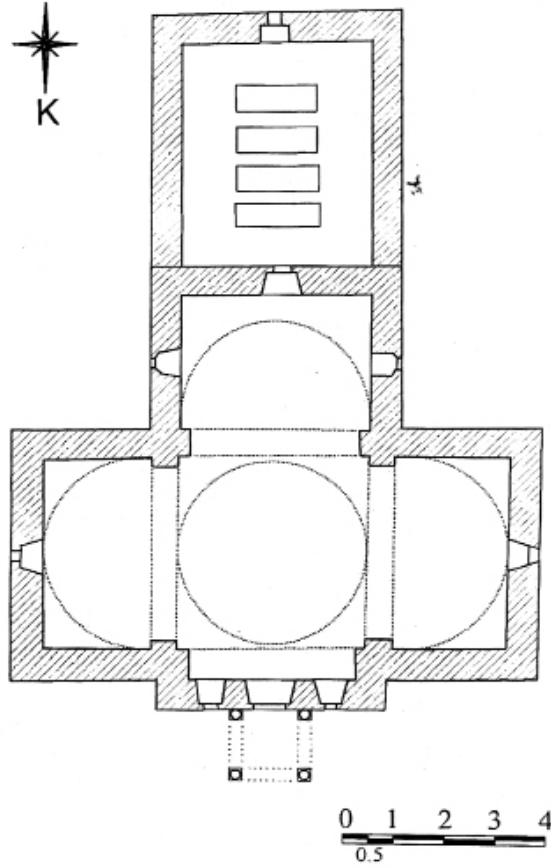
Yeri : Kayseri ili, Melikgazi ilçesi, Gültepe Mahallesi, Seyyid Burhaneddin Mezarlığının doğusunda bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 1894 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : 1244 yılında Kayseri’de vefat eden Seyyid Burhaneddin’in mezarı üzerine 19.yüzyılın sonlarına kadar bir türbe yapılmadığı anlaşılmaktadır. 1894 yılında Kayseri’nin bağlı bulunduğu Ankara vilayetinin valisi Abidin Paşa’nın teftiş maksadıyla Kayseri’yi ziyarete geldiklerinde mezar üzerine türbe yapılmasını sultana arz ettiği ve sultan II.Abdülhamid’in iradesiyle türbe yapımına karar verildiği belirtilmektedir. Seyyid Burhaneddin Türbesi, 1348 tarihli Erdoğan türbesinin kuzeyine (türbenin kuzey duvarına bitişiktir) üç eyvanlı ve merkezi kubbeli olarak inşa edilmiştir. Türbeye giriş kuzeydendir. Giriş cephesinde bir revak düzenlemesi görülmektedir. İki bağımsız ikisi duvara gömülü ayaklar üzerine atılan sivri kemerler üzerine kırma çatılı bir revak dikkati çeker. Revak sütunlarının başlıkları baklava dilimi ve çiçek bezemelidir. Giriş kapısının üzerinde doğu ve batı cephelerde de olduğu bir yuvarlak pencere bulunmaktadır. Giriş kapısının iki yanında dikdörtgen boyutlu ve yuvarlak kemerli alınlığa sahip pencere düzenlemesi gözlenir. Kapı açıklığının üzerinde Ali Emiri tarafından yazılmış olan M.1894 tarihli kitabe bulunmaktadır. Türbenin Erdoğan Türbesiyle birleşen güney ucundaki duvarlara da birer pencere açılmıştır. Eyvanların dış duvarları üçgen alınlıklı olarak son bulmaktadır. Merkezdeki kubbenin oturduğu yüksek kasnak yüzeyinde pencere açıklığı yoktur, dış cephelerinde volütlü kıvrımlar yapan konsollar dikkati çeker. Kubbe içten kalemî nakışlarla süslenmiştir.

Süslemesi: Kubbedeki kalem işi süslemeler ve kubbe kasnağındaki volütlü konsollar bezeme unsurları olarak kabul edilebilir.

(Ayşe Nur Kaya Demir'den)

Malzeme ve teknik : Eser düzgün kesme taş malzemeye yapılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapısı üzerinde Ali Emiri tarafından yazılmış olan kitabesi 1894 tarihini taşır.

Tarihlendirme : Yapı 1894 tarihlidir.

Kaynakça:

Mehmet Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri 2001, s.343-345.

Ayşe Nur Kaya Demir, **II. Abdülhamit Dönemi Kayseri Yapıları**, (E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 2005, s.88-91.

Seyyid Burhaneddin Türbesi, giriş cephesi.

Seyyid Burhaneddin Türbesi, genel görünüş.

Seyyid Burhaneddin Türbesi, genel görünüş.

Seyyid Burhaneddin Türbesi, kitabe.

